

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA
DEPARTAMENT DE FILOLOGIA HISPÀNICA

LA FONOLOGIA CATALANA
I EL CICLE FONOLÒGIC

JOAN MASCARÓ

Bellaterra, 1983

A Joaquim Mascaró i Vinyets
i a Montserrat Altimiras i Gallissà

© Departament de Filologia Hispànica
I.S.B.N. 84-7488-070-X
Dipòsit Legal: B. 15106-1983
Printed in Spain
Editat i imprès pel Servei de Publicacions
de la Universitat Autònoma de Barcelona (Bellaterra)

INTRODUCCIÓ

Aquest treball va ser presentat "en compliment parcial dels requisits per al grau de doctor" al Massachusetts Institute of Technology l'agost del 1976. En un camp com el de la Lingüística Teòrica que continua experimentant canvis tan considerables en poc espai de temps, publicar material de set anys enrera necessita una certa justificació. Més encara quan s'hi afegix el fet que en un medi com el nostre la preparació teòrica resulta difícil i escassa i redueix per tant el públic ideal d'estudis com aquest.

A partir del 1976 la Fonologia ha experimentat una sèrie de modificacions que han donat lloc al que se sol anomenar Fonologia no lineal: bàsicament la teoria autosegmental, de la qual ja es fa esment, de passada, en aquest treball, i

la Fonologia mètrica. Encara que molts dels fenòmens estudiats aquí es presten a una reanàlisi, més adequada, dins de les noves teories, la hipòtesi teòrica central que proposo, la Condició de Ciclicitat Estricta, encara pot mantenir-se. La idea que les teories cícliques podien ésser abandonades i substituïdes per altres principis ha tingut, en alguns moments, un cert crèdit (Freidin (1978), Selkirk (1980)). Però de fet, la hipòtesi cíclica continua essent considerada com un dels principis universals de les gramàtiques de les llengües naturals, i tant en Sintaxi com en Fonologia. Més en concret pel que fa a la proposta que defenso aquí, ha estat utilitzada en molts altres estudis, especialment al llibre de Rubach (1981), i també als articles de Halle (1979), Rouveret i Vergnaud (1980) i a d'altres treballs. Més recentment la Condició de Ciclicitat Estricta ha estat represa en la teoria que es coneix com Fonologia lèxica, desenrotllada per Kiparsky (Kiparsky (1982)), i que és una síntesi de diverses teories, en particular la Morfologia de nivells de D. Siegel i la teoria que presento aquí.

Una altra raó per publicar aquest treball és la part descriptiva, que conté algunes innovacions respecte a tractaments anteriors o en molts casos presenta anàlisis de fenòmens no estudiats fins ara. Tant per a la part teòrica com per a la descriptiva es podia recórrer fins ara a la versió anglesa, Catalan Phonology and Phonological Cycle, per l'Indiana University Linguistics Club (IULC, 1978). Això i el caràcter tècnic d'aquest treball semblava fer innecessària una versió catalana. Però si el nombre de lectors en català d'obres d'aques-

ta mena pot ser reduït, m'ha semblat ara que la seva publicació pot servir també per desvetllar l'interès per la matèria que fins ben recentment ha tingut un ressó tan restringit en aquest país.

He utilitzat la versió original anglesa -que difereix només en detalls de presentació de la distribuïda per IULC- amb molt poques modificacions: alguna nota afegida, alguns exemples ampliats i canvis deguts al fet que la major part dels lectors de la versió original no coneixen el català. No he tingut en compte doncs la versió ampliada i una mica precipitada que vaig fer servir com a tesi de doctorat a Barcelona (Fonologia Catalana: el Cicle Fonològic i el Component Morfològic, 1977). L'adaptació de l'AFI que faig servir té $\underline{\text{š}}$, $\underline{\text{ž}}$; $\overset{\sim}{\text{č}}$, $\overset{\sim}{\text{ž}}$, per a les sibilants alveolars i prepalatals (sordes i sonores), $\underline{\text{r}}$ i $\bar{\text{r}}$ per al batec i la vibrant, $\underline{\text{y}}$ i $\underline{\text{w}}$ per a les semivocals. Altres símbols són definits quan s'introdueixen. No distingeixo les variants oclusives i fricatives de $\underline{\text{b}}$, $\underline{\text{d}}$, $\underline{\text{g}}$, que represento sempre així. Dins el text les transcripcions van normalment subratllades i les representacions ortogràfiques entre apòstrofs. He utilitzat també formes mixtes ortogràfiques i fonètiques amb la part transcrita entre parèntesis (per exemple p(əəλ)eta).

Vull fer constar el meu deute amb Morris Halle, Paul Kiparsky i Noam Chomsky amb qui he discutit tot el material d'aquest treball i que hi han aportat comentaris, crítiques i idees, i a la Fundació Jaume Bofill que ha fet possible amb

una subvenció l'edició d'aquest llibre.

Des que vaig començar a treballar-hi fins que s'haurà enllestit l'edició, he rebut l'ajut i la influència d'altres persones que hi han contribuït fent que aquest treball sigui el que és; sé que apreciaran tant com veure el seu nom en el pròleg, saber que sé que els consta el meu agraïment.

I. LA CONDICIÓN DE CICLICITAT ESTRICTA

Fa més de vint-i-cinc anys, Chomsky, Halle y Lukoff (1956) van proposar una convenció d'aplicació de regles segons la qual les regles "s'apliquen no més d'un cop a cada constituent, i s'aplica una regla a un constituent d'ordre n només després d'haver-la aplicada a tots els constituents d'ordre $n+1$, és a dir, començant amb els constituents més petits i seguint amb constituents cada vegada més grans" (p.75).¹ Des d'aleshores, aquesta convenció, coneguda sota el nom d'"aplicació cíclica", o simplement "el cicle", ha estat aplicada a nombroses llengües i se n'han proposat algunes modificacions. En el present treball oferiré arguments basats en l'estructura del català que afavoreixen l'adopció d'una noció de "cicle fonològic" -i com també suggeriré, fins i tot "cicle sintàctic"²- que cobreix algunes de les modificacions proposades, així com altres propostes teòriques sense relació aparent amb el cicle, i mate-

rial empíric addicional.

L'aplicació cíclica pot ésser formulada de la manera següent:

- (1) Donada una expressió parentetitzada $(_{n \dots (_{n-1 \dots (_{1 \dots }_1 \dots)_{n-1} \dots)_n}$, i un conjunt (parcialment ordenat) de regles cícliques C,
- A. C s'aplica al domini $(_{j \dots }_j$ després d'haver estat aplicat al domini $(_{j-1 \dots }_{j-1}$, i cada regla de C s'aplica en l'ordre donat sempre que es pugui aplicar pròpiament en j.
- B. Aplicació pròpia de regles cícliques. Per tal que una regla cíclica s'apliqui pròpiament en qualsevol cicle donat j, ha de fer ús específic d'informació pròpia al cicle j, és a dir, introduïda en virtut del cicle j.

Així, el conjunt de regles cícliques s'aplica a la cadena inclosa en els parèntesis més interiors, després passa als parèntesis de segon ordre, o sia, els que inclouen els més interiors i cap altre, i segueixen de la mateixa manera fins que és atès el constituent màxim. Dins de cada cicle cada regla pot ésser aplicada en l'ordre especificat si fa ús específic d'informació pròpia a aquest cicle (1B). Aquesta condició assegura que no es produeixi cap aplicació "impròpia", és a dir, cap aplicació múltiple d'una regla, ordenació oposada, etc. en el mateix cicle. En altres paraules, fa impossible que les regles "retornin a estadis del cicle després que la derivació s'ha desplaçat cap a dominis més grans i més inclusius" (Chomsky (1973), 243).

(1B) cobreix en part -de fet n'és una formulació més general- la idea bàsica de la Condició del Cicle Estricte (Strict Cycle Condition; també Cicle Estricte, Ciclicitat Estricta). La Condició del Cicle Estricte fou proposada a Chomsky (1973) per a la Sintaxi,² i a Kean (1974) per a la Fonologia. Encara que (1B) és part de la definició de "cicle fonològic", continuaré fent-hi referència com a Condició del Cicle Estricte, o CCE abreujadament.

Abans d'examinar uns quants casos, en els quals el cicle fonològic fa prediccions crucials, considerarem un exemple que il·lustra la seva aplicació. Tres regles cícliques que seran justificades en el capítol següent intervenen en la derivació del grup "produirà oxidació". La desaccentuació elimina dins un mot tots els accents excepte el darrer, la Formació de Semivocals deriva semivocals de vocals altes àtones després d'una altra vocal i la Reducció Vocàlica redueix les vocals àtones (ɔ a ʊ, per exemple). Un comentari més detallat de la derivació es pot trobar a la secció 9 del Capítol II, (34).

(2) ((((prudú)í)rá) (((óksid)á)syó))

FORM. SEM.	-----	-----
DESACC.	u	ɔ
RED. VOC.	_____	_____
FORM. SEM.		
DESACC.	i	a
RED. VOC.	_____	_____
FORM. SEM.		w
DESACC.		
RED. VOC.	_____	_____
	pruduiráwksidəsyó	

Podem distingir tres casos diferents en els quals una regla cíclica compleix la condició (1B), la CCE. Cadascuna és una condició suficient perquè una regla s'apliqui pròpiament en un cicle determinat. Conseqüentment, quan cap dels tres casos es compleix, la CCE bloqueja la regla, és a dir, la seva aplicació: la regla no es pot aplicar pròpiament en aquell cicle.

(3) Una regla cíclica R s'aplica pròpiament en el cicle j si es compleix a, b o c:

- a. R fa ús específic d'informació que es troba únicament en el cicle j. És a dir, es refereix específicament a algun A a ($_j XAY({}_{j-1} \dots)Z$) o ($_j Z({}_{j-1} \dots)XAY$).
- b. R fa ús específic d'informació continguda en constituents diferents del cicle anterior als quals hom no es pot referir simultàniament fins al cicle j. R fa referència per tant a certs A, B a ($_j X({}_{j-1} \dots A \dots) Y({}_{j-1} \dots B \dots) Z$).
- c. R fa ús específic d'informació assignada en el cicle j per una regla ordenada abans de R.

(3a) és la Ciclicitat Estricta que proposa Kean (1974): "en qualsevol cicle A cap regla cíclica no es pot aplicar a material dins d'un cicle previ B sense fer ús crucial de material únicament en A" (p.179). Com es pot comprovar, la versió de Kean és més forta que (3a-c), ja que bloqueja l'aplicació d'una regla cíclica encara que es compleixin els casos (3b) o (3c).

Així, els contraexemples a la seva proposta són casos de regles que s'apliquen quan (3b) o (3c) es compleixen, i contraexemples a la versió que proposem aquí serien casos que cor-

responen a (3b) o (3c) en els quals es bloqueja l'aplicació d'una regla cíclica. Els casos corresponents a (3a) constitueixen proves a favor o contra, segons els casos, d'ambdues propostes.

Examinem primer els casos en els quals una regla pot aplicar-se en cadascun dels tres casos de (3), i vegem després els casos en els quals se'n bloqueja l'aplicació.

L'aplicació de regles cícliques sota (3a) pot ser il·lustrada amb "la intimitat" i "alt", fonèticament ($l\text{ə}y\text{ntim}\text{it}\text{à}\text{t}$) i ($\text{á}\text{l}$), respectivament. La Simplificació de Grups Consonàntics, que serà presentada al Capítol III, secció 6, té, entre d'altres, com a efecte l'esborrament de t en el context $l__\#\#$. Considero l'arrel lèxica com a node cíclic:

	(## la ((íntim)itát))	(##(ált#)#)
FORM. SEM.	-----	
DESACC.	i	SIMPL.GR. ∅
FORM. SEM.	y	
DESACC.	-----	

Les formes subjacents han de ser les proposades a (4), ja que tenim (íntim) i la forma femenina (áltə); vegi's el capítol segon per a més detalls concernents a l'accent subjacent. Tant la a (ə després de la Reducció Vocàlica) en el primer exemple com un # en el segon són presents a la formulació de la regla, i es troben "únicament" dins del domini del darrer cicle.

Molts altres exemples similars són tractats al llarg d'aquest treball i en tractaments cíclics d'altres llengües.

Podem il·lustrar la condició (3b) amb el compost "franco-italià". Els seus membres són, isoladament, (fránku) i (italyá), però el compost és (fránkuytelyá). (Ometo estructura de constituents i límits inconcernents):

(5) ((fránku) (italyá))
FORM. SEM. y

Quan s'ateny l'últim cicle tota la informació crucial per a Formació de Semivocal, és a dir, la seqüència ui, és dins el domini del cicle anterior, però la regla pot referir-se a u i a i al mateix temps com a resultat del fet d'haver estat atès el darrer cicle.

(3c) afirma que una regla cíclica s'aplica pròpiament en un cicle donat si és "encebada" ("fed" en el sentit de Kiparsky (1968), 196-197) per una regla que ha estat aplicada durant el mateix cicle. Les regles de Reducció Vocàlica (Capítol II, (49)) converteixen les vocals àtones a, e, e en ə, i ɔ, o en u. La regla de Desaccentuació mencionada abans proporcionarà informació específica que és crucial per a la Reducció Vocàlica. Per tant, segons (3c) la Reducció Vocàlica s'hauria d'aplicar tot i que la vocal es trobi en un cicle més intern. I de fet, de (plát) obtenim (plətét) i de (dirəktóri) (dirəkturyál):

(6) ((plát)ét) (((dirəktór)i)ál)
(últim cicle)
FORM. SEM. y
DESACC. a ɔ
RED. VOC. ə u

Fins aquí hem presentat els arguments a favor d'una noció de "cicle fonològic", la presentada a (1), que serien, però, consistents amb una formulació més dèbil (per exemple la versió de (1) sense el requeriment d'aplicació pròpia). Això és així perquè tots els casos discutits són casos en els quals les regles poden aplicar-se. Per tal de demostrar que la condició d'aplicabilitat de regles cícliques ha de tenir la força de (1), hauríem d'adduir raons que afavorissin els casos de bloqueig de regles cícliques predit per (1).

Abans de prosseguir, val a dir que els exemples presentats són contraris a la primitiva versió de Kean de la CCE, ja que permet que les regles s'apliquin violant (3a) (en desacord amb la versió de Kean) però complint o bé (3b) o bé (3c). Pot ésser per tant útil de comprovar el material presentat en aquest article i en d'altres treballs basats en ell i compararla amb (1). Com he indicat més amunt, els contraexemples a (1) són casos que compleixen (3b) o (3c) i en els quals es bloqueja una regla cíclica. Doncs bé, cap dels casos que em són coneguts (Kean (1974), Wilkinson (1974), Halle (1973a) i Halle (1973b)) cauen dins aquesta categoria. Es a dir, tots corresponen a (3a) i són per tant correctament inclosos en la nostra versió de la CCE. Considereu per exemple la derivació crucial per a Klamath

a Kean (1974):

(7) ((47a) a la referència)

	(#nt'iw(#otn(#el'g+a#)#)#)
VOW. RED. (21)	otn əl'g a
VOW. DEL. (18)	otn l'g a
SON. CLUST. (40)	otən l'g a
VOW. RED.	nt'iw etən l'g a
VOW. DEL.	* nt'iw tən l'g a
SON. CLUST.	(not applicable)

(Sonorant Cluster (40) té la forma

$$\emptyset \rightarrow \text{ə} / (\#XC \text{ --- } \left[\begin{array}{c} - \\ +\text{son} \end{array} \right] (CZ)\#)$$

La cadena analitzada per Sonorant Cluster en el tercer cicle és:

$$(8) \underbrace{(\#nt'iw(\#tən(\#l'g a\#)\#)\#)}_{\substack{(\# \quad X \quad C\emptyset \quad \vdots \quad C \quad Z \quad \#) \\ \left[\begin{array}{c} - \\ +\text{son} \end{array} \right]}}$$

i cap material no específic (no variable, en aquest cas) usat per la regla es troba únicament -en el sentit precisat abans- en el tercer cicle, o és propi a aquest cicle en el sentit de (1B) o (3).

Així, els arguments presentats a favor de la primera versió de la CCE són no solament consistents amb la versió presentada aquí sinó que l'afavoreixen.

Passem ara a examinar alguna part del material presentat en el present treball en el qual regla cíclica és bloquejada per (1) perquè no s'aplica pròpiament en un cicle donat. Per tal que una regla no es pugui aplicar pròpiament en algun cicle cap de les tres condicions de (3) no s'hauria de complir, ja que cada una és suficient per a l'aplicació pròpia.

Noteu que (3a) prediu que cap regla s'aplica als constituents més interiors. (3b) no es pot complir òbviament en aquest cas, i, pel que fa a (3c), una regla hauria d'haver estat aplicada abans, però aquesta mateixa regla es trobaria subjecta a (3c), i així successivament. (3a) requereix l'existència d'algun A al qual faci referència la regla a ($_jXAY$ ($_{j-1}\dots$)Z) o ($_jZ$ ($_{j-1}\dots$)XAY), requeriment que no es pot complir en els constituents més interiors. Anomenaré cicle 0 (zero, la denominació tradicional seria el primer cicle) el domini dels constituents més interns; i primer cicle el domini dels constituents més petits que continguin el cicle 0, és a dir, el domini d'aplicació de les primeres regles cícliques.

Examinem la següent derivació que correspon a (triumfəlizmə) (cf. (triómf), (triumfál), per a la determinació de la forma subjacent).

(9) $({}_2({}_1({}_0\text{triómf})_0\text{ál})_1\text{ízmə})_2$

<u>1er. cicle</u>	
FORM. SEM.	----
DESACC.	o
RED. VOC.	u
<u>2on.</u>	
FORM. SEM.	CCE
DESACC.	a
RED. VOC.	a

	triumfəlízma

En el primer cicle (cicle 1) la Formació de Semivocal no es pot aplicar perquè la o no ha estat reduïda ni desaccentuada. La Desaccentuació es pot aplicar en virtut de (3a) perquè usa específicament la vocal accentuada que es troba fora del cicle 0 en la descripció estructural. La Reducció Vocàlica s'aplica aleshores per (3c) ja que una regla prèvia, la Desaccentuació, ha introduït la informació crucial eliminant l'accent de la o. En el segon cicle la descripció estructural de la regla de Formació de Semivocal se satisfà, però la seva aplicació seria impròpia. La seqüència iu es troba enterament dins un cicle previ, i les condicions (3b) i (3c) no s'hi poden aplicar, òbviament. Conseqüentment, la CCE bloqueja l'aplicació de la regla. Finalment la Desaccentuació i la Reducció Vocàlica es tornen a aplicar, ja que satisfan (3), com en el primer cicle.

Un altre exemple prou interessant ens el forneixen mots acabats en sufixos que desplacen l'accent a la síl.laba precedent, com i, ik, grəf i molts d'altres: Hèrcules - hercu-

li, sífilis - sífilític, foto - fotògraf. Sempre que apareix un d'aquests sufixos la vocal accentuada precedent pot ésser a, ɛ, i, ɔ, u, però mai e o o. A més es presenten alternances com ara (numéru) - (numérik), (əsfərə) - (əsférik), (dirəktó) - (dirəktóri), (fótu) - (futógrəf). Una regla amb l'efecte $\acute{e} \longrightarrow \acute{é}$ i $\acute{o} \longrightarrow \acute{ó}$ donaria compte d'aquests casos. La regla no s'aplica quan no apareix cap d'aquests sufixos preaccentuats, tal com mostren els primers elements de les alternances citades. D'altra banda, és necessària una regla independent que accentuï la vocal anterior al sufix preaccentuat. Dir que aquesta regla i la regla $\acute{e} \longrightarrow \acute{é}$, $\acute{o} \longrightarrow \acute{ó}$ s'apliquen totes dues davant tot un conjunt de sufixos específics, equivaldria a mencionar dos cops el mateix context idiosincràtic. Hom podria dir també que el canvi vocàlic té lloc sempre que l'accent ha estat assignat a la vocal per una regla precedent, i introduir condicions globals. Ambdues solucions són indesitjables. Considerem ara el que prediu (1) si les regles són totes dues cícliques. La parella alternant séntri (subjuntiu) i séntrik tenen el morfema radical comú /séntr/ i el morfema de subjuntiu (àton) /i/ i el morfema derivacional (preaccentuat) /ik/.

(10)	((séntr)i)	((séntr)ik)
REGLA IC	CCE	é
é \longrightarrow é	CCE	é

En el cicle 0 no s'aplica cap regla. En el primer cicle la regla IC s'aplica al segon exemple accentuant la é (és

a dir, reassignant-li l'accent, que ja era present). Aleshores la regla $e \rightarrow \acute{e}$ es podrà aplicar per la condició (3c), ja que una regla prèvia ha assignat informació específica requerida per la regla en qüestió. Aquest no és el cas en el primer exemple i en aquest cas la CCE bloquejarà l'aplicació de la segona regla. (10) mostra també que perquè l'aplicació cíclica sigui pròpia és suficient que una regla en el mateix cicle assigni informació requerida específicament per la regla, sense tenir en compte si aquesta informació era present o no en cicles previs.

La formulació del cicle fonològic a (1) cobreix per tant el material corresponent a la Ciclicitat Estricta, així com altre material empíric. Però hi ha una altra conseqüència interessant d'aquesta revisió de la Condició de Ciclicitat Estricta. Kiparsky (1974) proposava una condició sobre l'aplicació de les regles fonològiques per la qual

(11) (CONDICIÓ D'ALTERNANÇA)

Els processos de neutralització s'apliquen només a formes derivades (...) Un procés de neutralització es pot aplicar només si l'input afecta crucialment una seqüència que resulta de combinació de morfemes o a través de l'aplicació de processos fonològics. (...) la Condició d'Alternança s'ha de restringir a regles obligatòries.³

Tal com demostraré, la Condició d'Alternança és coberta efectivament per la CCE, i el nombrós material que presenta Kiparsky (1974) s'hi aplica igualment. Per fer més clara

la noció "derivat" a (11) i demostrar la seva connexió amb la noció "aplicació cíclica pròpia" a (1) i a (3), examinem els exemples finesos a Kiparsky (1974). La Regla (12) (= (2-1)) s'aplica a (13a) i (13b) però no a (13c):

(12) $t \rightarrow s / _ _ i$

- (13) a. a través de límit de morfema (p.e. /halut+i/ \rightarrow halusi) $t \rightarrow s$ s'aplica;
 b. en posició interna de morfema amb i derivada (p.e. /kante/ \rightarrow kansi) $t \rightarrow s$ s'aplica;
 c. en posició interna de morfema amb i subjacent (p.e. /koti/ \rightarrow koti) $t \rightarrow s$ no s'aplica.

(13a), ((halut)i) en la nostra representació, permet que (12) s'apliqui per (3a), ja que la regla menciona crucialment material únicament en el cicle més exterior. (13b) és un cas cobert per (3c), perquè una regla $e \rightarrow i$ que s'aplica en el cicle més exterior introdueix informació que és crucial per a (12). D'altra banda, a koti cap regla no s'aplica al cicle 0, i tampoc a cicles posteriors, ja que (12) només afecta la seqüència ti enterament dins el cicle 0.

Hi ha encara dues diferències bàsiques entre la Condició d'Alternança i la part del Cicle Fonològic que la cobreix. Primerament, la CCE s'aplica només a regles cícliques; en segon lloc, la Condició d'Alternança s'aplica només a regles de neutralització obligatòries. Hi ha diferents camins que hom podria seguir per tal de solucionar aquest problema; po-

driem, per exemple, modificar la CCE, o bé mantenir-la i canviar en conseqüència les prediccions de la Condició d'Alternança. Encara que queda molt per fer en aquest domini, jo prendré aquí la posició més forta, és a dir que proposaré que totes i només les regles de neutralització obligatòries són cícliques.⁴

Abans de tornar a aquesta proposta, serà apropiat discutir algunes qüestions metodològiques. Hauria de quedar clar que no hi ha cap raó a priori per preferir una teoria amb gramàtiques no cícliques (o, corresponentment, amb components cíclics o no cíclics). Un canvi de cíclic a no cíclic, o viceversa, canvia la classe de llengües generades, però no afecta absolutament la classe de les gramàtiques. Per tant no es poden plantejar qüestions de restrictivitat. D'altra banda, una teoria que permet que la ciclicitat de les regles (en general o en un component determinat de la gramàtica) variï particularment (per a cada llengua particular) defineix un conjunt de llengües possibles molt més gran, i és per tant menys preferible a priori que una teoria amb regles cícliques, amb regles no cícliques, o una teoria que dona algun criteri universal que distingeixi quines regles són cícliques i quines no ho són.

Tot això no vol dir que no es puguin plantejar qüestions de restrictivitat a posteriori en relació amb la ciclicitat. Hom pot argumentar, per exemple, que per donar compte de certes dades, el canvi d'una teoria cíclica a una teoria no cíclica ens obliga a recórrer a certs mecanismes que augmenten la classe de les gramàtiques. Aquest era el cas en la

discussió de (10), on el Cicle Fonològic feia innecessàries regles globals.

Tornant a la incorporació de la Condició d'Alternança a la CCE, és clar que la solució proposada, restringint les regles cícliques a un tipus particular de regles, limita la classe de les gramàtiques en la forma desitjada. El material presentat a Kiparsky (1974) a favor de la Condició d'Alternança pot ésser reanalitzat fàcilment en un marc cíclic, encara que una alternativa cíclica no era considerada en aquell treball i caldria tornar a analitzar tots els exemples. Les dades del català cobertes en el present treball, d'altra banda, afavoreixen la proposta. Les vint-i-dues regles presentades tenen les característiques següents (indico entre parèntesis el número de la regla i la secció on presento els arguments a favor o en contra de la seva ciclicitat; els números romans indiquen el capítol).

Sis regles són de neutralització i obligatòries, i es poden aplicar cíclicament o no cíclicament (Regla-IC (II, secció 4), Caiguda de N (III,46), Caiguda de R (III,50), B a W (III,56), 1ª i 2ª Inserció de ə (IV,10,11). Les altres vuit regles obligatòries i de neutralització han d'ésser cícliques (Desaccentuació (II,24) II.8, Assimilació Major de Nasals (III,36), III.7, Formació de Semivocal (II,36) II.8, II.9, Reducció Vocàlica (II,49) II.8, II.9, Simplificació de Grups Consonàntics (III,28) III.7, Assimilació de Contínues (III,10) III.5, Contracció (III,23) III.5, Inserció de D (IV,14) IV.3).

D'aquestes regles només l'última és cíclica perquè segueix la part de la CCE coberta per la Condició d'Alternança i podria per tant ser coberta per aquesta darrera condició sola. Finalment, les regles restants són opcionals o no neutralitzants. Cap no pot ésser cíclica perquè la CCE evitaria, incorrectament, l'aplicació (Assimilació d'Oclusives (III,7) III.2, Assimilació d'Oclusives Labials (III,8) III.2, Ajustament Nasal Menor (III,39) III.7, G a ŋ (III,9) III.2, Assimilació de Laterals (III,12) III.7, R Final (III,17) IV.4, R Inicial (III, 18) IV.4).

II. EL SISTEMA ACCENTUAL

1. Introducció

L'observació més superficial que es pot fer sobre l'accent en català consisteix a dir que els mots s'accentuen en una de les tres últimes síl.labes, o bé són àtons. Vegem alguns dels exemples més simples, mots monomorfèmics amb marques de flexió zero o sense.

(1)	u (ho)	ú (u)
	pəpá	pápe
	mərít	mérit
	putási	prótezi
	difísil	défisit

Encara que els oxítons són més freqüents que els paroxítons, i els proparoxítons els menys freqüents, no existeix cap correlació clara entre el lloc on recau l'accent i qualse-

vol altra propietat general dels morfemes.¹ Es poden fer, naturalment, algunes observacions òbvies. Elements pertanyents a categories lèxiques majors (substantius, adjectius, verbs i adverbis) s'accentuen sempre;² els mots monosíl·làbics no poden ésser sinó oxítons o àtons. Els mots polimorfèmics mostren un sol accent a la superfície, i la seva posició ve determinada per les propietats inherents dels morfemes constituents.

Els afixos es poden dividir en tres tipus, tònics, àtons i preaccentuats. Els afixos àtons no afecten l'accent del radical i, naturalment, es presenten sense accent a la superfície. Els prefixos tònics, com veurem, apareixen sense accent fonètic i no afecten l'accent del radical, però el seu accent és necessari, ja que el seu efecte es manifesta en processos fonològics que discutirem més endavant. Els sufixos accentuats presenten accent a la superfície (si no segueix cap més sufix tònic, que en aquest cas seria el que rebria l'accent superficial) i fan que l'arrel i qualsevol afix anterior perdin el seu accent. Finalment, els sufixos preaccentuats apareixen sense accent sobre ells mateixos, però determinen la col·locació de l'accent del radical sobre la seva última síl·laba, és a dir, la síl·laba que precedeix el sufix. Heus aquí alguns exemples:

(2) Àtons

in-,ə-	innúmər̄	(<u>arrel</u> , nómər̄)
dəz-, -i	dəzgásti	(<u>arrel</u> , gást)

Tònics

-ál	numərál
mál-, -á	malgəstá

Preaccentuats

-ik	numĕrik
-----	---------

La major part dels sufixos d'inflexió són àtons. Així, la marca de femení a, la marca de masculí u i la major part dels sufixos verbals no porten cap accent ni tampoc n'afecten cap. Unes quantes marques de flexió verbal, però, són tòniques; el mateix passa amb la majoria dels sufixos de derivació. Alguns d'entre aquests darrers pertanyen a la classe dels preaccentuats, com ik. Els prefixos no afecten mai l'accent del radical, i poden ésser tònics o àtons.

Fins aquí només he presentat un esquema més aviat simple de l'estructura accentual del català. Així i tot, ens pot servir per començar a discutir les característiques generals de l'assignació d'accent, és a dir, els mecanismes formals que donaran compte de l'accentuació en català. Discutiré aquí dos tipus bàsics de tractament. Es poden distingir l'un de l'altre per la presència o absència de trets prosòdics (en particular, l'accent) en les representacions subjacents. En el primer tipus l'accent s'assigna als mots únicament a través de regla fonològica que opera en termes de les propietats segmentals, morfològiques i sintàctiques de les cadenes. Aquest és el tipus de tractament desenrotllat a Chomsky i Halle (1968) i a nombrosos treballs posteriors que s'hi basen. En el segon tipus de tractament, l'accent es prediu a través de regles fonològi-

ques i també de les propietats prosòdiques subjacents dels elements lèxics. Per donar una caracterització una mica més externa dels dos tipus d'anàlisi podem dir que la idea bàsica o hipòtesi guiadora en la primera és que, ja que l'accent es revela predictable en gran part, descobrint les regles d'assignació d'accent correctes se simplificaran les representacions subjacents fins al punt de poder eliminar informació prosòdica en el lèxic. La segona solució, d'altra banda, argumenta a favor de la incorporació d'informació prosòdica en el lèxic i una reducció de les regles fonològiques i dels trets diacrítics. No cal dir -però és important recordar-ho- que la qüestió de la simplicitat de la gramàtica, i a fortiori la qüestió de la simplicitat relativa de les diferents parts de la gramàtica, és d'ordre empíric. Dit d'altra manera, el que cal és determinar quina solució té suport empíric, i construir el formalisme de manera que l'altra solució quedi exclosa o bé sigui menys valorada per la mesura d'avaluació. Això no vol dir, és clar, que no es puguin plantejar qüestions de restrictivitat, que cal distingir de les qüestions de simplicitat.

2. Accentuació a través de regla

Un exemple de tractament "standard" és la detallada anàlisi de Wheeler (1974), capítol II i 129-131, 310-311. Té també el mèrit d'ésser part d'un treball que tracta altres fenòmens relatius a l'accent, de manera que la solució a la qual arriba té prou motivació, donat el marc teòric.

Comentaré primerament la Major Stress Rule i la Minor Stress Rule, i després tractaré el problema que presenten dos conjunts de formes verbals.

L'accentuació es du a terme amb dues regles: la Major Stress Rule i la Minor Stress Rule (en endavant, MSR i MinorSR, respectivament). Els elements lèxics són marcats o bé com a [+E], o bé com a [-E]. Els elements [+E] són marcats redundamment com a [-Major Stress Rule]. El tret diacrític [+E] és usat per tant per distingir dos patrons accentuals no predictibles. Vegem primerament la MSR:

$$(3) [+sil] \longrightarrow [+accent] /$$

$$[X_C_0 ([+segm]) \langle ([+sil] +V) \rangle (+ \begin{bmatrix} -vocal \\ +coron \\ -distr \end{bmatrix})\#] \langle N,A \rangle$$

Per començar, la MSR no es pot aplicar mai en expansions que continguin alhora [+segm] i [+sil, +alt]+V quan [+segm] = V, ja que no existeixen seqüències subjacents VVV (si [+segm] = C, aleshores C₀([+segm]) és equivalent a C₀). Les altres expansions possibles, amb alguns exemples, són les següents:

$$(4) a. _C_0 \begin{bmatrix} +sil \\ +alt \end{bmatrix} +V + \begin{bmatrix} -vocal \\ +coron \\ -distr \end{bmatrix} \#]_{N,A} \quad kərɪsi+ə+s$$

$$b. _C_0 \begin{bmatrix} +sil \\ +alt \end{bmatrix} +V\#]_{N,A} \quad kərɪsi+ə$$

c. $\text{---}C_o [+segm] + \begin{bmatrix} -vocal \\ +coron \\ -distr \end{bmatrix} \#]$ mærtiri+s
 imít+ə+n
 əntík+s
 əskúp+s

d. $\text{---}C_o [+segm] \#]$ mærtír+i
 imít+u
 əntík
 əskúp

e. $\text{---}C_o + \begin{bmatrix} -vocal \\ +coron \\ -distr \end{bmatrix} \#]$ ja cobert per d.

f. $\text{---}C_o \#]$ t'é
 fá

El [-vocal, +coron, -distr] final, que cobreix de fet s i n, serveix per la marca de plural s i la marca de 3ª persona plural n. Els dos altres morfemes que consisteixen d'una sola consonant són m i w, 1ª i 2ª persona del plural, respectivament. Com que són exclosos de (4a,b,c), se'ls aplica l'expansió (4d) i la forma verbal corresponent rep accentuació oxítona. Així s'obté el contrast súrt+i+n - surt+i+m.

[+sil, +alt] cobreix un nombre considerable de mots acabats en i+ə (i alguns en u+ə) que tenen l'accent a la síl·laba precedent. Com que existeixen mots amb la mateixa terminació, però accentuats a la penúltima vocal, aquests són analitzats com a /iy+a/ en la forma subjacent. Encara que no es mencionen, mots en ú+a (com kəkətúə) haurien d'acabar en /úw+a/ d'acord amb aquesta solució. (L'autor presenta arguments independents a favor d'una regla amb l'efecte $iy \rightarrow i$.)

Els parèntesis angulars intenten reflectir el fet que els verbs, a diferència de substantius i adjectius, no s'accentuen mai abans de l'última síl·laba del radical:

(5) kərisi+ə əkərisi+ə
 bálu+ə əbəlú+ə
 tímit in+timíd+ə

Pel que fa a la resta dels casos, la regla accentua l'última síl·laba si el mot acaba en C, i la penúltima si acaba en vocal (expansió (4d)) i l'última vocal en els monosíl·labs, encara que sigui final (4f).

Un nombre considerable d'elements lèxics, marcats amb [+E], no estan subjectes a la MSR i se'ls aplica en canvi la MinorSR que té la forma (6) i es pot expandir en (7):

(6) [+sil] \rightarrow [+accent] /
 $X \text{---}C_o \begin{bmatrix} +sil \\ +E \end{bmatrix} [+segm] ([+segm])(+C)\#]$

(7) a. $\text{---}C_o \begin{bmatrix} +sil \\ +E \end{bmatrix} [+segm] [+segm]+C\#]$ ərmónium+s
 ipótəzi+s

b. $\text{---}C_o \begin{bmatrix} +sil \\ +E \end{bmatrix} [+segm] [+segm]\#]$ ərmónium
 ipótəzi
 índəks

c. $\text{---}C_o \begin{bmatrix} +sil \\ +E \end{bmatrix} [+segm] +C\#]$ ábit+s
 áreə+s

d. $\text{---}C_o \begin{bmatrix} +sil \\ +E \end{bmatrix} [+segm]\#]$ ábit
 áreə

C_0 [+sil, +E] correspon a la síl.laba àtona addicional pròpia dels elements marcats amb [+E], i el [+segm] següent assegura que [+sil, +E] no sigui final.

Abans de discutir els defectes de la MSR i la MinorSR vegem com són tractats alguns casos especials relacionats amb la morfologia verbal.

Alguns temps, especialment l'indicatiu imperfet i el subjuntiu imperfet tenen accentuació paroxítona no pre dita per la MSR (recordeu que els verbs són marcats redundamment [+E]):

- (8) pint+á+bə+w
 bib+í+ə+m
 pint+é+si+m

Wheeler (1974) proposa dues solucions. Una consisteix a assignar el tret [+E] a través d'una regla a les formes verbals apropiades, de manera que passin a estar subjectes a la MinorSR,

- (9) $V \rightarrow [+E] / \left[\begin{array}{l} +\text{PRET} \\ -\text{INF} \end{array} \right] X _ + \left[\begin{array}{l} -\text{sil} \\ +\text{lab} \end{array} \right]$

[+PRET, -INF] defineix els temps corresponents i [-sil, +lab] la classe que conté m i w, les marques de 1ª i 2ª persona del plural, respectivament. En la segona solució la MSR és modificada de manera que s i n finals (2ª pers. sg. i 3ª pl.) s'entenen a m i w en els temps apropiats:

- (10) $V \rightarrow [+accent] / [X \langle [-\text{PRET}] \rangle_c _ C_0 ([+segm])]$

$$\langle \left[\begin{array}{l} +\text{sil} \\ +\text{alt} \end{array} \right] +V \rangle \left(\left[\begin{array}{l} -\text{vocal} \\ \{-\text{obstr}\} \\ +\text{cont} \\ \langle +\text{coron} \rangle_d \end{array} \right] \right) \#]$$

condició: si c aleshores d

Els verbs irregulars caber i saber presenten formes en el subjuntiu present en les quals l'accent cau també una síl.laba més enrera que la que prediu la MSR:

- (11) kápige sápage
 kápigeš sápageš
 kápige sápage
 kəpigećm səpigećm
 kəpigećw səpigećw
 kápigeŋ sápageŋ

La MSR accentuaria correctament la 1ª i 2ª del plural, però accentuaria incorrectament la i en les altres formes. Per tal d'evitar això, Wheeler (1974) proposa una regla que assigna el tret [+E] a 1ª, 2ª i 3ª singular i 3ª plural del subjuntiu present de caber i saber.

Per als mots àtons proposa diverses regles que afecten els límits. Les preposicions i les conjuncions, per exemple tenen límit de mot al lèxic (o, alternativament, se'ls n'assigna amb regla). En el cas de preposicions i conjuncions àtones (a, amb, de, en, per, i, que) una regla especial esborra el límit de mot, per tal que les regles d'accentuació no s'hi puguin aplicar. Els compostos són tractats com a mots amb dos

accents (tractarem dels compostos més endavant, a les seccions 6 i 8).

3. Discussió

En resum, l'accentuació funciona de la manera següent. Dues regles, MSR i MinorSR, assignen accent als elements lèxics. Una regla accentua la darrera vocal no final (és a dir, /___C_o[+segm]#), seguida opcionalment, en noms, per les següents seqüències de sufixos, caracteritzats a la descripció estructural de la regla per les seves propietats segmentals: i+a, u+a, marca de plural s, 2ª pers. sg. s, 3ª pers. pl. n. La MinorSR assigna accent en condicions similars, encara que no idèntiques, una síl.laba més enrera.

La MSR i la MinorSR són disjuntives. La disjuntivitat s'aconsegueix de la següent manera. Els elements lèxics són marcats amb [+E] o amb [-E] i una regla de redundància marca amb [-MSR], un tret de regla, els elements [+E]. Algunes formes verbals subjectes a la MinorSR són marcades amb [+E] per una regla especial.

Una de les principals característiques d'aquest sistema és que la disjuntivitat s'ateny a través de l'ús de trets diacrítics i trets de regla, en comptes de restringir-la a l'ús de parèntesis. Com es veu, el primer procediment no fa que la descripció estructural d'una de les regles sigui necessàriament

un subconjunt propi de l'altra. En el nostre cas, per exemple, a) MSR i MinorSR comparteixen expansions idèntiques, i b) hi ha cadenes que no satisfan mai la descripció estructural de les regles. En el primer cas qualsevol de les especificacions del tret diacríctic [E] serviria per obtenir l'accentuació correcta; en el segon cas se suposaria que alguna classe de cadenes no reben mai accent. Com és d'esperar, la major part dels exemples que corresponen al segon cas són representacions fonològiques impossibles o bé no existents. Hom pot trobar, també, però, alguns exemples reals. Considerem els mots vèrtebra, òmicron, íntegra, Helsinki, Júpiter, dèficit. Caldria marcarlos com a [+E], ja que l'únic cas en el qual la MSR dona accentuació esdrúixola és quan apareix la seqüència [+sil, +alt] +V (com a *kərísia*). Vegem doncs com accentuaria aquests mots la MinorSR (6). La part +C de la regla no hi intervé mai perquè cap consonant final en els exemples és un morfema tota ella.

En tres mots la descripció estructural no es satisfà i queden sense accent,³ mentre que els altres tres reben l'accent incorrectament.

(12)	(=(7b))	___C _o	$\left[\begin{array}{l} +sil \\ +E \end{array} \right]$	[+segm]	[+segm]
		bɛrtə	!b	r	ə
		intə	!g	r	ə
		ɛlsi	!ŋ	k	i
		ɔmi	k	!r	u
		župi	!t	ə	ř
		dɛfi	!s	i	t

(=(7d))

_____C _o	$\left[\begin{array}{l} +sil \\ +E \end{array} \right]$	[+segm]	
bĕrta	b	!r	a
intə	g	!r	a
elsi	ŋ	!k	i
*omí	kr	u	n
*župí	t	a	ř
*dĕfí	s	i	t

(on ! significa "descripció estructural no satisfeta")

Es possible que canviant la forma de les regles es poguessin predir correctament vèrtebra, íntegra, Hèlsinki i casos similars, però per a la resta seria necessària una regla nova, a més d'un altre tret diacrític (cf. la similitud segmental de 'dĕfísit', 'aksplísit', 'pləbisit').

Un segon cas d'accentuació no predictable el constitueixen mots polisil·làbics acabats en vocal tònica. Tant la MSR com la MinorSR accentuarien una de les vocals no finals. Wheeler (1974), p.310, proposa una r final subjacent per a aquests casos. Hi ha una regla general prou coneguda que esborra la r final, com il·lustren les alternances següents (v. també Capítol III, sec.9):

(13)	kəřé	kəřəró
	pó	purúk
	dú	dúre
	fló	flurĕta
	sənsĕ	sənsĕre
	klá	klərədát

Però per a alguns mots sense derivats no hi ha raons empíriques per suposar r final subjacent:

(14)	məřsĕ	bəmbú	puré
	bustĕ	munĕstí	řundó
	təřənná	řimpənzĕ	sufá
	təbú	kumitĕ	řəmpú
	pəpú	bisturí	
	pəpá	məmá	

A més, en casos on apareixen derivats, no apareix r:

(15)	kəřĕ	kəřətĕriə
	pərunĕ	pərunĕál
	frənĕzĭ	frənĕzĭə
	pəřú	pəřuá

Naturalment, hi ha una expansió de la MSR que accentuaria la vocal final, és a dir, ___C_o# (=(4f)), però en mots polisil·làbics l'expansió ___C_o [+segm]# s'aplica abans. Caldria per tant un altre tret diacrític que determinés l'expansió desitjada per accentuar mots acabats en vocal i aguts.

Un altre conjunt de casos també amb accentuació oxítona és tractat de manera diferent. El futur i el condicional tenen accent a la desinència, però la MSR prediria accent sobre la vocal temàtica per al futur singular i 3ª plural i a la desinència per a 1ª i 2ª plural i tot el condicional. La MinorSR donaria resultats pitjors encara, ja que accentuaria la síl·laba anterior. En els exemples que segueixen, la vocal

subratllada és l'accentuada per la MSR.

(16)	kəntə <u>r</u> é	kəntə <u>r</u> íə
	kəntə <u>r</u> ás	kəntə <u>r</u> íəs
	kəntə <u>r</u> á	kəntə <u>r</u> íə
	kəntə <u>r</u> ɛm	kəntə <u>r</u> íəm
	kəntə <u>r</u> ɛw	kəntə <u>r</u> íəw
	kəntə <u>r</u> án	kəntə <u>r</u> íən

La solució proposada segueix la línia de Harris (1969), 91-98 per al futur i el condicional castellans. Aquests temps són analitzats com a infinitiu (/kantar/) i un verb auxiliar inflexionat (é, ás, etc., íə, íəs, etc.), el verb haver.

De fet no es presenta cap argument a favor de l'anàlisi composta de futur i condicional, excepte, naturalment, el fet que l'accentuació opera aleshores correctament. A més a més, la desinència del condicional difereix de la forma corresponent d'haver i cal postular una regla d'esborrament de v que no té motivació independent.⁴

(17)	(#(kant+a+r) _{Aux} (#e#) _V #) _V
Accent.	é
Esb.-v	
Truncament	
	((#kant+a+r) _{Aux} (#avia#) _V #) _V
Accent.	í
Esb.-v	∅
Truncament	∅

És cert que existeixen similituds entre futur i condicional d'una banda, i infinitiu + haver de l'altra. Però això no vol dir necessàriament que aquestes similituds hagin d'ésser explicades per la gramàtica. L'explicació, com és ben sabut, és, al menys en part, històrica. És evident que en un determinat moment aquestes formes eren compostes, com ho prova el fet que s'hi poguessin intercalar pronoms febles. El problema és saber si formes que són similars per raons històriques s'analitzen actualment encara com a compostes.

Els verbs amb arrels al.lomòrfiques tenen usualment el mateix al.lomorf en l'infinitiu, el futur i el condicional (tal com hom esperaria diacrònicament), però no sempre és així (conservo la r de l'infinitiu i separo l'arrel, amb vocal temàtica si en té, de la desinència):

(18)	<u>Futur</u>	<u>Condicional</u>	<u>Infinitiu</u>
	pud ré	pud ríə	pugé' r
	səb ré	səb ríə	səbé' r
	kəb ré	kəb ríə	kəpigé' r
	əw ré	əw ríə	əbé' r
	suld ré	suld ríə	sulǵ' r
	bəld ré	bəld ríə	bəlgé' r
	buld ré	buld ríə	bulgé' r
	tind ré	tind ríə	təní' r
	bind ré	bind ríə	bəní' r
	əni ré	əni ríə	əná' r

Si, tal com proposaré al Capítol IV, el futur i el condicional han estat reanalitzats com a una seqüència radical

verbal - desinència (morfemes de temps i persona) de la mateixa manera que els altres temps verbals, els fets de (18) poden ésser fàcilment explicats. En una anàlisi sincrònica, si tenim radicals diferents, per exemple per als dos primers verbs de (18), com el gerundi pugént i səpigént respectivament, i 3ª pl. indicatiu present póðen i sábən, respectivament, trobem els mateixos radicals al.lomòrfics pugé i səpigé a l'infinitiu, i pód i sáb al futur i al condicional (en aquests temps la vocal radical canvia a causa del canvi accentual). Sincrònicament, si el futur i el condicional es formessin a partir de l'infinitiu, esperaríem que qualsevol canvi en el radical o en la desinència de l'infinitiu passés automàticament al futur i al condicional, cosa que no es produeix en els verbs de (18). Contràriament, si el futur i el condicional són temps in dependents, els fets esperats són els de (18), és a dir que tinguin els seus radicals al.lomòrfics propis, no necessàriament idèntics als de l'infinitiu. El mateix passa amb la desinència; al Capítol II, secció 9, proposaré una marca d'infinitiu ə, en comptes de r, per una classe determinada de verbs. Tal com és d'esperar, el futur i el condicional d'aquests verbs continua presentant la r que l'infinitiu ha perdut en algun estadi anterior.

Una altra característica del sistema que estem discutint és l'ús d'informació fonològica per caracteritzar el context morfològic en el qual s'aplica una regla. La MSR, per exemple, s'aplica prescindint de la presència o absència de la marca de plural (s), la marca de 2ª sing. (s), i la de 3ª pl.

(n). Representar aquest context com (+ [-vocal, +coronal, -distr]) al final de la descripció estructural equival a afirmar que la generalització és de naturalesa fonològica. Donat el fet que el nombre de morfemes que consisteixen d'una sola consonant és molt limitat, resulta difícil presentar arguments empírics tant a favor com en contra d'aquesta anàlisi. Imaginem, però, una situació en què això fos possible. Les formes verbals súrt+u i surt+í+m són accentuades per la MSR (expansió (4d)). Suposem ara que la forma subjacent dels morfemes u i m canviés i les formes noves fossin ut i n, respectivament. Normalment, quan es produeix un canvi en les representacions subjacents, les regles fonològiques s'apliquen a les noves formes igualment. Així, la regla que sonoritza fricatives finals davant una vocal com en els exemples

(19)	trióm ^f	trióm ^{vənəm} ík
	pás	pázlá ^{rk}
	pés ^ʃ	péžiká ^{rn}

s'aplica també als segments estranys que no formaven part de les formes subjacents de la llengua:

(20)	el senyor Smi[θ]	el senyor Smi[ð] arriba
	J.S. Ba[x]	J.S. Ba[ɣ] m'agrada

Hi ha raons per creure que el contrari tindria lloc en els nostres casos hipotètics, és a dir, que malgrat el canvi en forma segmental, els nous sufixos verbals tindrien el mateix comportament respecte a l'accentuació. Però les regles

accentuals prediuen un canvi d'accent en les noves formes:

- (21) súrt+u surt+i+m
 (4d) $\text{---}C_o [+segm]$ (4d) $\text{---}C_o [+segm]$ ($C_o=0$)
- surt+út súrt+i+n $\left[\begin{array}{l} +vocal \\ +coron \\ -distr \end{array} \right]$
 (4d) $\text{---}C_o [+segm]$ (4c) $\text{---}C_o [+segm] +$

Naturalment, dir que hom esperaria o trobaria més natural que es conservés la forma accentual encara que s'haguessin produït canvis segmentals en les representacions subjacents, no és oferir cap argument consistent. Enbara que casos reals més detallats d'aquest tipus serien necessaris, potser val la pena observar que hi ha una tendència considerable a conservar l'estructura accentual de les formes verbals en l'evolució diacrònica del català i que els canvis segmentals que s'han produït han afectat poc o gens aquesta estructura accentual, i el mateix ha passat en altres llengües romàniques, com mostren les formes següents llatines, catalanes, italianes i castellanes:

- (22) ámo ámo ámo ámo
 ámas ámes ámi ámas
 ámat áma áma áma
 amámus amém amiámo amámos
 amátis améu amáte amáis
 ámant ámen ámano áman

Una de les formes citades abans, súrt+ut, es troba de fet, amb

accentuació oxítona, en zones del català central i l'aparició de l'increment \underline{t} no ha originat cap canvi accentual.⁵

4. Accent subjacent

En els paràgrafs següents presentaré un sistema que deriva d'un supòsit diferent de l'examinat fins ara; partiré de la hipòtesi que, per al català almenys,

- (23) l'accent, en comptes d'ésser un tret afegit durant la derivació, és, com d'altres trets segmentals, part de la representació subjacent dels morfemes.

Això no vol dir que no hi hagi generalitzacions que la gramàtica ha de recollir, ni que l'accent superficial es marqui directament al lèxic. Primerament, les condicions de bona formació de representacions subjacents el restringiran a una de les tres últimes síl.labes del mot i deixaran les altres sense accent. Aquestes condicions seran suficients pel que fa a nominals monomorfèmics; altres regularitats com la inexistència de categories lèxiques majors àtones, caràcter oxíton de radicals verbals, etc., es poden incorporar a la gramàtica de forma similar. En el cas de mots polimorfèmics es poden produir tres situacions. En el cas que només hi hagi un morfema accentuat, l'accent recau sobre la seva síl.laba accentuada. Si hi ha més d'un morfema accentuat en el mot, l'accent recau sobre la síl.laba accentuada de l'últim morfema accentuat. És necessària, doncs, una regla que elimini, dins el mot, tots

els accents excepte el de l'últim segment accentuat.

(24) V → [-acc] / ## X__Y [+acc] Q ##

El tercer cas que afecta els mots que contenen un sufix preaccentuat, presenta problemes interessants. No és possible determinar l'efecte d'un sufix preaccentuat a partir de l'estructura accentual -o segmental- subjacent del sufix. Vegem els casos següents, en els quals les dues alternatives possibles (o sia [+acc] i [-acc]) que són les que donen resultats correctes en els altres casos (desgasten, malgastador) no funcionen per al sufix ic.⁶

(25) des+gást+en mál+gást+á+dór átom+ic átom+ic
DESACC. ----- a a a ----- a
 desgásten malgastador *átomic *atomic

Si ic no té accent subjacent, es comportarà com en a malgasten i l'accent romandrà a la posició en la qual es troba va en el radical. Si per contra entrem ic amb accent lèxic, s'aplicarà la Desaccentuació. Obtindrem per tant *átomic o *atomic, però en cap cas la forma correcta atòmic (ətómik). Es podrien proposar diverses solucions a aquest problema, però de qualsevol manera el sufix ha de contenir la informació -alguna mena de límit, per exemple- que el distingeixi dels sufixos àtons i dels tòncics. Una altra possibilitat interessant fóra adoptar una representació autosegmental en la qual el contorn accentual és autònom i ic podria tenir per tant accentuació

paroxítona que faria recaure l'accent sobre la síl.laba anterior un cop el sufix s'unís al radical.⁷ En qualsevol solució, però, és clar que hi ha d'haver una regla, anomenem-la Regla-IC, que assigni l'accent a la vocal que precedeix immediatament el sufix. Retornarem a aquesta qüestió més endavant.

Vegem ara com es resolen els problemes presentats per la MSR i la MinorSR i com el sistema que proposo dóna compte dels fets explicats per aquelles regles.

Per als mots acabats en i+a, u+a (secc. 2) com ara agonia vs. angúnia no hi ha cap necessitat de postular formes subjacents altrament poc motivades en /iy+a/, /uw+a/ per tal de fer recaure l'accent sobre la penúltima síl.laba. En comptes d'això, el primer mot tindrà l'accent sobre l'última síl.laba de l'arrel i el segon mot sobre la penúltima: /agóni+a/, /angúni+a/.

L'ús del tret diacrític [E] (secc. 2) i altres que també són necessaris (secc. 3) podrà eliminar-se. Les diferències d'estructura accentual que són lèxicament idiosincràtiques seran, en el nostre sistema, diferències a la representació subjacent, i no diferències de pertinença a classes d'elements lèxics definides per trets diacrítics, que a més només són necessaris per a l'accent. Les regles que assignen trets de regla i els mateixos trets de regla tampoc no seran necessaris.

Considerem ara els casos de les formes verbals, que són analitzades més detalladament i més sistemàticament al Capítol IV. Una forma verbal consisteix en un radical format per l'arrel, possiblement afixos derivacionals i la vocal temàtica. El radical va seguit de marques de temps, i, a les formes finites, de marques de persona. En el nostre sistema l'accent hauria de recaure sobre l'arrel quan no segueix cap sufix accentuat, i sobre l'últim sufix accentuat si n'hi ha algun. Tots els esquemes accentuals verbals es poden explicar d'aquesta manera, si considerem com a accentuats, a més de l'arrel i els sufixos derivacionals, la vocal temàtica, el futur i el condicional, i com a àtons tots els altres sufixos de flexió. Les formes següents il·lustren l'accentuació del verb en el nostre sistema.

(26)	ARREL	VOCAL TEMAT.	MARCA TEMPS	MARCA PERS.	FORMA SUPERFICIAL
	búl	∅	u	∅	búlu
	búl	í	ə	s	bulíəs
	búl	í	si	m	bulísim
	búl	í	ré	∅	buliré
	búl	í	∅	m	bulím
	búl	í	riə	s	buliríəs

Recordem que alguns verbs presentaven problemes en relació amb l'assignació d'accent per la MSR i la MinorSR. Com que els verbs es marcaven redundamment [-E], se'ls havia d'aplicar la MSR. La MSR assigna l'accent a la penúltima vocal només si el verb acaba en vocal ((4d)) o en n, s precedits de

límit de morfema; s'exclouen per tant els casos (4a,b,c). Els esdrúixols com les formes irregulars a (27d,e) (també citats a (11)) no es poden accentuar amb la MSR. La solució que es proposava per tal de donar compte de (8) i (11) consistia a complicar la regla i la introducció de regles que assignaven trets de regla a algunes formes verbals. Vegem ara les formes subjacents accentuades i la forma fonètica corresponent.

(27) VOCAL TEMATICA

a.	pínt+á+bə+m	pintábəm
b.	bíb+i+ə+m	bibíəm
c.	pínt+é+si+m	pintésim
d.	kápig+∅+ə	kápigə
e.	sápig+∅+ə	sápigə
f.	sápig+é+m	səpigém

Quan no hi ha vocal temàtica l'accent cau sobre l'arrel, si no sobre la vocal temàtica. Els casos (d), (e) i (f) són irregulars. Però aquesta irregularitat consisteix en formes al·lomòrfiques en alguns temps. En el present sistema no hi ha cap necessitat de fer també "irregular" l'accentuació, ja que l'accent superficial es deriva automàticament de les formes subjacents. La irregularitat de caber i saber consisteix únicament a tenir les arrels al·lomòrfiques /káb/-/kápig/ i /sáb/-/sápig/, respectivament.

Val a dir també que l'altre sistema no podia incorporar la generalització que suposa el fet que l'accent "irre-

gular" es presenta sempre que apareixen les formes al·lomòrfiques irregulars, ja que formes com *kəpigém*, *kəpigéw*, etc. tenen accent "normal". En la nostra anàlisi, en canvi, totes les formes de (27) són irregulars, ja que totes tenen l'arrel irregular /kápig/, etc., però el fet que *kəpigém*, *kəpigéw* no tinguin accentuació paroxitona s'explica pel fet que tenen -com altres verbs- una vocal temàtica accentuada. La regla de Desaccentuació (24) esborra l'accent "anòmal" de l'arrel.

Per al futur i condicional no cal postular cap estructura subjacent composta per obtenir l'accentuació correcta. Els sufixos de futur *ré*, *ré* i *rá* i el de condicional *riə* són sufixos accentuats. La Desaccentuació (24) eliminarà els accents de l'arrel i de la vocal temàtica i les formes de futur i condicional apareixeran accentuades, correctament, a la desinència.

5. Alguns processos segmentals

Abans de continuar la discussió del sistema d'accentuació proposat, caldrà justificar i formular alguns processos fonològics.

Ensordiment de B. La combinació [+sil, +acc] [-sont, +lab]l es realitza fonèticament gairebé sempre com a *vpl*:⁸

(28)	<i>kóplə</i>	<i>əməplə</i>	<i>ublík</i>	<i>bídre</i>
	<i>féplə</i>	<i>póplə</i>	<i>ublídá</i>	<i>əbl+ətíw</i>
	<i>móplə</i>		<i>ubligá</i>	
	<i>dóplə</i>		<i>sémblə</i>	
	<i>əstáplə</i>		<i>fébrə</i>	

Les excepcions són poques:

(29)	<i>řəpúblikə</i>	(o <i>řəpúplikə</i>)
	<i>públik</i>	(o <i>púplik</i>)
	<i>bíblie</i>	
	<i>bíblík</i>	
	<i>públi</i>	(<u>nom propi</u>)

A més, existeixen alternances *b-p* en casos com els de (28):

(30)	<i>móplə</i>	<i>mubilyári</i>
	<i>nóplə</i>	<i>nubilyári</i>
	<i>bukáplə</i>	<i>bukəbulári</i>
	<i>diáplə</i>	<i>diəbólik</i>
	<i>pusíplə</i>	<i>pusibilitát</i>
	<i>prubáplə</i>	<i>prubəbilitát</i>

L'estructura dels mots en els quals la labial és sempre sorda és *XVpl*, ja que la *ə* final és o bé epentètica (cap mot no acaba superficialment en -C1; vegeu la regla (11), cap.IV), o bé el morfema de femení. Pel que fa a les excepcions a (29), hi ha dues anàlisis possibles per als dos primers exemples: *řəpúbl+i+k+ə*, *públi+k*, o bé *řəpúblik+ə*, *públik*, ja que la relació amb *póplə* és discutible. En el cas de *bíblie* no

hi ha cap morfema independent bíbl i caldria analitzar-lo bíbli+ə amb bl no final de morfema, com públi i excloure'l del procés d'ensordiment.⁹ Adoptem de moment per tant la regla següent, que s'aplicaria als exemples de (28) i (30) i n'exclouria o no, segons l'anàlisi, alguns de (29):

(31) $b \rightarrow p / \bar{V} _ l +$

Els exemples següents semblen indicar que aquest procés s'estén també a g:

(32) $\bar{r}\acute{e}kl\bar{e}$
 $\bar{r}\acute{e}kl\bar{e}$ (masc.)
 $s\acute{e}kl\bar{e}$
 $s\acute{i}kl\bar{e}$
 $\bar{e}\bar{r}\acute{e}kl\bar{e}$

L'única alternança possible, però, és regla - regular, de relació sincrònica dubtosa. (31), estesa convenientment, no s'aplicaria, correctament, a mots com ègloga, ja que no hi ha límit de morfema després de l. Finalment, síglə s'ha d'analitzar sígl+ə i constitueix un contraexemple a l'extensió de (31) a g. Una modificació del caràcter de (31) serà proposada al final de la secció 9.

Formació de Semivocal. Considerem les següents alternances:

(33) $i\ t\bar{o}r\bar{n}\bar{e}$ (hi torna) $n\acute{o}$ y $t\bar{o}r\bar{n}\bar{e}$
 $s\acute{a}l$ i $p\acute{a}$ $p\acute{a}$ y $s\acute{a}l$
 $u\ t\bar{o}r\bar{n}\bar{e}$ $n\acute{o}$ w $t\bar{o}r\bar{n}\bar{e}$
 $f\acute{e}z$ un $s\acute{a}l$ $f\acute{e}$ wn $s\acute{a}l$

En general una vocal alta àtona es converteix en semivocal¹⁰ després d'una altra vocal i a través de límit de mot (el límit entre verb i pronom feble hauria d'ésser de fet més dèbil que el límit de mot i més fort que el límit de morfema). Però la regla també opera a través de límit de morfema. La marca de masculí és normalment \emptyset , però en un nombre reduït de casos apareix u:

(34) $m\acute{o}ru$ $m\acute{o}r\bar{e}$
 $g\acute{a}nsu$ $g\acute{a}ns\bar{e}$
 $bu\bar{r}\acute{a}\check{c}u$ $bu\bar{r}\acute{a}\check{c}\bar{e}$
 $m\acute{o}n\check{z}u$ $m\acute{o}n\check{z}\bar{e}$
 $f\acute{c}\bar{r}u$ $f\acute{c}\bar{r}ik$
 $s\acute{u}ru$ $sur\acute{e}$
 $b\acute{e}tu$ $b\acute{e}t\acute{a}$
 $g\acute{a}n\check{c}u$ $g\acute{a}n\check{c}\acute{u}t$

Quan u o el sufix ik segueixen una vocal, apareixen en la forma w, yk, respectivament:

(35) $d\acute{e}w$ $d\acute{e}izm\bar{e}$ $\bar{e}l\check{z}\bar{e}br\acute{a}yk$ $\acute{a}l\check{z}\bar{e}br\bar{e}$
 $imp\acute{i}w$ $imp\acute{i}et\acute{a}t$ $di\bar{e}\bar{r}\acute{e}yk$ $di\bar{e}\bar{r}\acute{e}$
 $\bar{e}wrup\acute{e}w$ $\bar{e}wrup\acute{e}\bar{e}$
 $kun\bar{r}\acute{e}w$ $kun\bar{r}\acute{e}\acute{a}$

La distribució en posició interna de morfema, en la qual tots dos es troben (réyna, rei mét, etc.), serà tractada més endavant. La Formació de Semivocal pot ésser formulada de la manera següent, on #₀ representa un nombre qualsevol (zero inclòs) de límits de mot.

$$(36) \begin{bmatrix} +sil \\ +alt \\ -acc \end{bmatrix} \longrightarrow [-sil] / [+sil] \#_0 \text{---}$$

6. Reducció Vocàlica

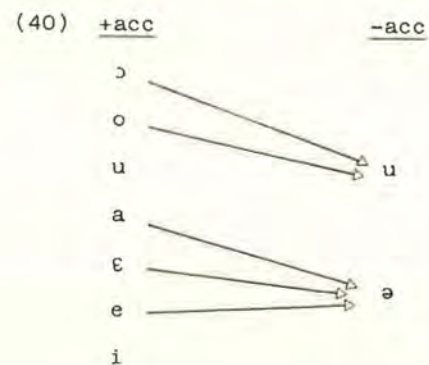
Les set vocals subjacents i la derivada ə del català central es poden especificar mitjançant trets distintius de la forma següent:

(37)	ɔ	o	u	a	ɛ	i	ə
pos(terior)	+	+	+	+	-	-	+
ATR ¹¹	-	+	+	-	-	+	+
CP ¹¹	-	-	-	+	-	-	-
alt	-	-	+	-	-	+	-
lab(ial)	+	+	+	-	-	-	-

En posició àtona el sistema de set vocals es "re-
dueix" a un sistema de tres vocals, en general:

(38)	pórt	(39)	puṛtuári
	gós		gusás
	lúm		λuminós
	sák		səkét
	pél		pəlút
	séřp		səřpótə
	prím		əprimá

Es evident que la regla que donarà compte d'aquestes alternances s'aplicarà a les vocals de (38) i en derivarà les de (39), però no al revés, ja que ə i u tenen orígens diferents. La regla hauria de tenir l'efecte següent:

Encara que aquesta regla donaria compte de la gran majoria dels casos, hi ha exemples que no segueixen aquest procés. Dividiré aquestes "excepcions" al procés general de reducció vocàlica en tres grups:

1) Excepcions Contextuals

e i ɛ subjacents seguides de a o de ə derivable de a

són fonèticament e (en comptes de ə) en posició àtona.

(41)	teátrə	əsteárik	lineál	ideál
	r̄ealitát	useənógrəf	kreará	əleatóri
	meándrə	pəruneál	kunr̄eá	área

2) Excepcions Lèxiques

La regla de Reducció Vocàlica no s'aplica a alguns elements lèxics, especialment en el català de Barcelona,¹² aquesta propietat no es correlaciona amb cap altra propietat fonològica o morfològica, és a dir, és lèxicament idiosincràtica.

(42)	kláse	kátedrə
	bóston (Boston)	óperə
	báter̄	lógos

A part de les observacions de la nota (12) cal advertir dues coses respecte als exemples de (42) i similars. Primer de tot, cal observar que la vocal ə també hi apareix, en aquests exemples, i com que, tal com he dit, no és un segment subjacent, la Reducció Vocàlica s'ha d'haver aplicat a unes vocals i no a d'altres dins un mateix mot. En segon lloc, encara que es bloquegi el pas de les vocals "tòniques" a ə i a u, en canvi ɛ i ɔ no apareixen mai en posició àtona.

3) Excepcions Morfològiques

Alguns compostos, mots prefixats, i probablement també alguns grups preposicionals, presenten un sol accent i una vocal sense accent i sense reducció abans de l'accent:

(43)	səmi séntərə	mal gəstá
	r̄entə pláts	tr̄entə tr̄és
	kɔr ágrə	kab gr̄ós

Com que la Reducció Vocàlica ha estat considerat sempre un procés general, els exemples d'aquest tipus s'han tractat sempre amb la vocal no reduïda amb un accent secundari, amb la qual cosa s'explicava la no reducció. Hi ha raons per creure, però, d'acord amb Mascaró (1975) (resumit aquí a l'Appendix I), que en molts casos no existeix accent secundari. Val la pena notar que en aquests casos, enfront de 1) i 2), ni la a es redueix a ə, ni ɛ i ɔ es redueixen a e i o, respectivament; en el cas de les excepcions morfològiques, les set vocals del sistema tònic es mantenen.

La formulació de la regla de Reducció Vocàlica no presenta cap problema si hom ignora les excepcions esmentades. Podria tenir, per exemple, la forma següent:

$$(44) \begin{bmatrix} +sil \\ -alt \\ -acc \\ \langle +lab \rangle \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} +pos \\ +ATR \\ \langle +alt \rangle \end{bmatrix}$$

Però sembla que les excepcions contextuals almenys, s'haurien d'incloure en la regla, essent la seva caracterització purament fonològica. Un problema és que el context més fàcilment definible -més "natural"- és el context en el qual la regla no s'aplica, és a dir davant [+CP]. Recordem que les əə davant les quals apareix e són a en el moment en què s'aplica la Reducció Vocàlica; el context d'aplicació de la regla és el seu complement, és a dir [-CP], [-sil], #. Però suposant que aquesta generalització fos correcta (davant una vocal no-CP, una consonant, o en posició final), ens trobaríem encara amb el problema de formular correctament el canvi estructural, ja que és necessària també una reducció "parcial" amb l'efecte $\varepsilon \rightarrow e$ (krɛ+á \rightarrow kre+á, idɛ+ál \rightarrow ideál). La formulació menys complicada sembla ser la següent:

$$(45) \begin{bmatrix} +sil \\ -alt \\ -acc \\ \langle +lab \rangle_a \\ \langle +pos \rangle_b \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +ATR \\ \langle +alt \rangle_a \\ \langle +pos \rangle_c \end{bmatrix} / \text{---} \langle \begin{bmatrix} +sil \\ +CP \end{bmatrix} \rangle_d$$

Condicció: ((~b ~ c) \rightarrow d) ~ (b \rightarrow c)

(45) és un esquema per a les regles següents (on $v^1 = [+sil, -alt, -acc]$), que acompanyo del valor de veritat de la condició i de l'efecte que produeixen:

(46) CONDICIÓ	REGLA	EFFECTE
a b c d V V V F	i) $\begin{bmatrix} v^1 \\ +lab \\ +pos \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +ATR \\ +alt \\ +pos \end{bmatrix}$	$\begin{Bmatrix} o \\ \varepsilon \end{Bmatrix} \rightarrow u$
F V V F	ii) $\begin{bmatrix} v^1 \\ -lab \\ +pos \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +ATR \\ -alt \\ +pos \end{bmatrix}$	a \rightarrow ə
F F V F	iii) $\begin{bmatrix} v^1 \\ -lab \\ -pos \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +ATR \\ -alt \\ +pos \end{bmatrix}$	$\begin{Bmatrix} e \\ \varepsilon \end{Bmatrix} \rightarrow \text{ə}$ (disjuntiu amb iv))
V F F V	no existeixen segments [+lab, -pos] en català	
F F F V	iv) $\begin{bmatrix} v^1 \\ -lab \\ -pos \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} +ATR \\ -alt \\ -pos \end{bmatrix} / \text{---} a$	$\begin{Bmatrix} e \\ \varepsilon \end{Bmatrix} \rightarrow e / \text{---} a$

El fet que s'hagi d'afegir el tret posterior a la descripció estructural de la regla (ja que a \rightarrow ə / ___ a, cf. sɛárik) i que les condicions booleanes sobre les expansions siguin també necessàries és una conseqüència de suposar que el que denomino "Reducció Vocàlica" és un procés únic i ha de ser representat en la gramàtica per una sola regla. Com que fins ara no hi ha cap raó que s'hagi adduït que doni suport a aquesta solució, és aconsellable considerar algunes alternatives. Suposem, per exemple, que el fet que e i ɛ es realitzin e davant de a ha d'ésser representat per una regla independent. Aquesta regla s'ha d'ordenar respecte a la regla que doni compte de la resta dels processos de reducció vocàlica. Si l'orde-

nem abans s'aplicarà a e, ε, i si l'ordenem després s'aplicarà a a, ja que e, ε s'hauran convertit en a per l'altra regla.

Amb un exemple,

(47) a.	krɛ+á	b.	krɛ+á
,e → e	e	RED. VOC.	ə
RED. VOC.	ə	ə → e	e
	*krəá		kreá

Clarament, només funciona la segona ordenació, perquè en l'ordenació e,ε → e - Red.Voc. el resultat de la primera regla satisfà la segona, i dóna, en l'exemple, *krəá. Però vegem què passa amb l'altra ordenació. La regla s'ha de formular ə → e/___a, i en el punt en el qual s'aplica, ə és el reflex no solament de e i ε àtones, sinó també de a àtona. Els casos de aa,¹³ que també satisfan la regla, mostren que el resultat és ea i no ea: səárik (cf. sáəra), bəál (Baal). A més a més, el context d'aplicació, ___a, està subjecte també a la reducció i apareix com a a en el moment d'aplicació de la segona regla. Però a prové també de e i de ε, casos en els quals no volem que la regla s'apliqui:

(48)	krɛ+á	krɛ+a+syó	paɛl+ɛ́t+a
RED. VOC.	ə	ə ə	əə ə
ə → e	e	e	e
	kreá	kreəsyó	*peəłɛ́tə

La segona regla s'aplicaria incorrectament per donar *peəłɛ́tə ja que en aquest estadi s'ha perdut la distinció e,ε - a en posició àtona.

Abans d'abandonar del tot la hipòtesi que les excepcions contextuais s'han de tractar amb una regla independent, intentem seguir-la una mica més enllà. Si volem evitar els resultats negatius de les dues ordenacions oposades, ə → e s'haurà d'aplicar a una representació que no sofreixi reducció de e a a més tard i que alhora conservi la distinció e,ε - a. l'única manera d'aconseguir-ho sense recórrer a un augment del poder de la gramàtica -permetent que les regles tinguin accés a més d'una representació-, és dividir la Reducció Vocàlica modificada de (47) i (48) en dues regles diferents (49a) i (49c), ordenant ə → e entre aquestes dues regles.¹⁴

(49) a.	$\begin{bmatrix} +sil \\ -alt \\ -CP \\ -acc \\ \langle +pos \rangle \end{bmatrix}$	→	$\begin{bmatrix} +pos \\ \langle +alt \rangle \end{bmatrix}$
b.	$\begin{bmatrix} +sil \\ +pos \\ -lab \\ -CP \end{bmatrix}$	→	[-pos] / $\begin{bmatrix} +sil \\ +CP \end{bmatrix}$
c.	$\begin{bmatrix} +sil \\ -alt \\ -acc \end{bmatrix}$	→	[+ATR]

Aquesta solució elimina l'ús de condicions booleanes sobre pa-

rèntesis, però estableix tres processos diferents (potser dos, v. nota 14). La necessitat de formular la reducció en un sol procés depèn de l'existència d'una única generalització que cal reflectir en la gramàtica. Doncs bé, sembla més aviat que el que passa és el contrari, és a dir, que per tal de recollir una generalització calen dues regles separades en comptes d'una de sola. Recordem que els mots que constituïen el que anomenàvem "excepcions lèxiques" no presentaven reducció total, sinó solament parcial en algunes vocals àtones. A més en un cas, la vocal a, sempre hi havia reducció total a ə:

(50)	parcialment reduïdes	totalment reduïdes
	a ----->	ə
	ɛ ----->	e
	e ----->	e
	ɔ ----->	o
	o ----->	o

(En el cas de e i de o la reducció és vàcua). Si s'adopta la regla (45), algunes de les seves expansions no es poden aplicar a elements lèxics d'aquest tipus i, a més, cal introduir una nova regla per tal d'aconseguir les reduccions parcials. En la formulació revisada de (49), en canvi, n'hi ha prou amb establir que aquests mots -o més ben dit algunes de les seves vocals- no estan subjectes a (49a), és a dir, no sofreixen la reducció de o,ɔ a u, i ɛ,e,a a ə.¹⁵ Se'ls aplicarà, però, (49c) que fa les vocals àtones [+ATR], i aconsegueix l'efecte

desitjat, o sia e,ɛ → e; o,ɔ → o; i a → ə ([-CP] introduït per convenció, v. nota 14).

Així, el fet de postular una regla "Major" de reducció permet donar compte de la no aparició -llevat dels casos d'excepció morfològica que tractaré més avall- de ɛ, ɔ i a àtones en forma fonètica superficial, mentre que e i o hi apareixen en alguns casos específics.

7. Més arguments a favor de l'accent subjacent

Una de les conseqüències de la teoria amb accent subjacent és que, abans que s'apliqui la regla de Desaccentuació les representacions tindran un nombre considerable d'accents no realitzats fonèticament, situació que no es produïa en la teoria accentual presentada a la secció 2. És per tant possible de trobar material empíric decisiu en la comparació d'ambdues teories. A la secció 5 he justificat dues regles que tenien en comú la presència del tret [+acc] a la descripció estructural. Una teoria accentual que assigna l'accent només a les vocals que el duen a la forma fonètica superficial prediu que (31) s'aplicarà només a b després d'accent fonètic, i que (36) es deixarà d'aplicar només si, complint-se les altres condicions de la descripció estructural, la segona vocal és àtona fonèticament. Si l'accent és subjacent, en canvi, és possible, en principi, que l'accent subjacent però no realitzat fonèticament tingui algun efecte sobre les regles (31) i (36).

Serà possible que la b s'ensordeixi fins i tot després d'una vocal fonèticament àtona, i que i o u no es converteixin en semivocal després d'una altra vocal encara que siguin àtones. Però de més a més, les condicions en les quals això es pot produir es limiten als casos en els quals hi havia un accent subjacent posteriorment esborrat per la Desaccentuació.

Considerem, per tant, algunes d'aquestes situacions. Compareu els exemples següents amb (31) i (36)

(51)	obligar <u>é</u>	sa <u>ù</u> quer
	ennoblir <u>é</u>	reumat <u>is</u> me
	mobl <u>abl</u> e	re <u>ï</u> et <u>ó</u>
	sublim <u>abl</u> e	arru <u>ï</u> nat
	proble <u>mà</u> tic	re <u>ï</u> ncid <u>ir</u>
	diabl <u>er</u> ia	ra <u>ï</u> met
	nobl <u>es</u> a	arca <u>ï</u> tz <u>av</u> a

En tots els casos l'accent apareix a la dreta de les vocals relacionades amb les regles de Formació de Semivocal i Ensordiment de B. Però les formes fonètiques presenten p en alguns casos i b en els altres, en el primer conjunt d'exemples, i i i y alternen igualment en el segon conjunt. A més, (52) mostra que hi ha una clara correlació entre aquestes alternances i la presència de l'accent subjacent que prediu la teoria que proposo. Amb altres paraules, una b s'ensordeix si i només si la vocal precedent té accent subjacent, encara que aquest accent desaparegui després; i o u no passen a semivocal si,

tot i que no tinguin accent superficial, tenen accent subjacent. La presència de l'accent subjacent (que marco `) ve justificat per les formes relacionades de (b):

(52)	a.	o(b)ligar <u>é</u>	b.	obl <u>ig</u> a, obl <u>ig</u> ar
		ennò(p)lir <u>é</u>		no <u>bl</u> e, ennobl <u>ir</u>
		mò(p)l <u>abl</u> e		mo <u>bl</u> e, mobl <u>ar</u>
		su(b)lim <u>abl</u> e		subl <u>im</u> , *subl <u>im</u> ...
		pro(b)lè <u>mà</u> tic		proble <u>m</u> a, *proble <u>m</u> ...
		dià(p)l <u>er</u> ia		diabl <u>e</u>
		nò(p)l <u>es</u> a		no <u>bl</u> e
		sa(ù)q <u>er</u>		sa <u>ù</u> c
		rè(w)mà <u>tis</u> me		re <u>u</u> ma, reumà <u>t</u> ic, *re <u>u</u> m...
		rè(y)è <u>tó</u>		re <u>ï</u> , re <u>ï</u> et, *re <u>ï</u> ...
		arru(i)na <u>t</u>		ru <u>ï</u> na
		re(y)ncid <u>ir</u>		*(re)u <u>ï</u> ncid...
		ra(i)me <u>t</u>		ra <u>ï</u> m
		arca(i)tz <u>av</u> a		arca <u>ï</u> c, arca <u>ï</u> tz <u>av</u> a

Si Ensordiment de B i Formació de Semivocal s'apliquen abans que la Desaccentuació esborri els accents crucials, la descripció estructural de la primera serà satisfeta en els casos apropiats, i la descripció estructural de la segona no serà satisfeta en els casos apropiats: (uso formes ortogràfiques i indico l'accent amb `)

(53)		obligar <u>é</u>	nóbl <u>es</u> a	re <u>ï</u> ncid <u>ir</u>	ra <u>ï</u> me <u>t</u>
	ENSORD. B	----	p	----	----
	FORM. SEM.	----	----	y	----
	DESACCEN.	i a	o e	i	i
		o(b)ligar <u>é</u>	no(p)l <u>es</u> a	re(y)ncid <u>ir</u>	ra(i)me <u>t</u>

L'accent subjacent permet doncs predir correctament alguns fenòmens que l'altra teoria no és capaç de solucionar. Val a dir, però, que dins aquella teoria fóra possible proposar una regla d'accentuació cíclica i una regla de desaccentuació similar a (24) que eliminés els accents superflus. Encara que aquesta solució funcionaria, almenys pel que fa a les dades presents, l'aplicació cíclica no és estrictament necessària: només un aspecte del cicle, l'aplicació múltiple, fóra necessària; l'accent subjacent restringeix el seu domini justament a aquest aspecte només.

8. El cicle

Tornem ara al cas de les excepcions morfològiques mencionades a la secció 6, de les quals no hem donat compte encara amb les regles proposades. Tal com quedava dit, la majoria dels compostos i alguns sintagmes presenten un sol accent però, al mateix temps, una vocal no reduïda (ni tan sols reduïda parcialment, com en el cas de les excepcions contextuals i lèxiques). Com que l'accent és present en la forma subjacent, aquesta vocal podria ésser-hi accentuada, la qual cosa impediria l'aplicació de la Reducció Vocàlica (49); la Desaccentuació que ja hem justificat abans ((24)) donaria el resultat final amb un sol accent. La Desaccentuació, per tant, sembla ésser un procés general que dóna compte del caràcter monoaccentual dels mots, simples o compostos. Però se'ns presenta immediatament el problema següent: les vocals desaccentuades

per (24) no es redueixen als compostos, com acabem de dir, però sí que ho fan als mots simples (v. (38) i (39), per exemple). Sembla, doncs, que són necessàries ordenacions oposades de les regles de Desaccentuació i de Reducció Vocàlica per a cada cas. Vegem un exemple amb els mots 'noblesa' i 'poca-vergonya'.

(54)	<u>1ª ordenació</u>	nóbl+éZ+a	pók+a#bargón+a
	DESACC.	ɔ	ɔ
	RED. VOC.	u ə	*u ə ə ə
		nubl+éZ+ə	*puk+ə##bargón+ə
	<u>2ª ordenació</u>		
	RED. VOC.		ə ə ə ə
	DESACC.	*ɔ	ɔ
		*nɔbl+ɛZ+ə	pɔkə+ ##bargón+ə

La paradoxa d'ordenació de (54) pot ésser resolta mitjançant l'aplicació cíclica de les regles en qüestió, però al contrari del cas discutit a la fi de la secció anterior, en aquest cas l'aplicació cíclica és necessària per obtenir els resultats desitjats.

(55)	(##nóbl+éZ+a##) (#(pók+a)(#bargón+a#)#)
	<u>1er. cicle</u>
	DESACC.
	RED. VOC.
	<u>2on cicle</u>
	DESACC.
	RED. VOC.
	##nubl+éZ+ə## ##pɔk+ə#bargón+ə##

Per bloquejar la Reducció Vocàlica en el segon cicle hem de suposar que es tracta d'una regla de nivell de mot, és a dir, que s'aplica en el domini (Q__Q') a tota la cadena (Q, Q' no contenen #). Així, l'aparent excepció al procés de reducció de les vocals pot ser derivat d'un principi general d'aplicació de regles. La Desaccentuació es pot aplicar a qualsevol element lèxic, però en els mots simples el cicle prediu que les vocals desaccentuades es reduiran, i en els compostos en canvi prediu que la reducció no es produirà ja que quedarà restringida a cicles previs en els quals l'accent encara era present.

Considerem encara un altre cas. Tal com hem vist en la secció anterior, l'accent subjacent impedeix que i i u es converteixin en semivocal, encara que aquest accent s'elimini més tard en la derivació. Però la Formació de Semivocal s'aplicava també a través de límit de mot, i caldria esperar que es bloquegés la regla també en aquesta situació, però en canvi en resulta una semivocal en la forma fonètica. En aquest cas concret, l'aplicació de Formació de Semivocal a través de #, la teoria de l'accent subjacent sembla fallar. Considerem les derivacions de a obrir i no instar.¹

(56)	a#óbrír	nó#íntár
(36) FORM. SEM.	---	---
(24) DESACC=	ɔ	i
(49) RED. VOC.	ə u	---
	*əubrír	*noinstár

Si volem que s'apliqui la Formació de Semivocal per obtenir els resultats correctes əubrír(r) i noynstár(r), (36) s'hauria d'aplicar després de la Desaccentuació, però això donaria resultats incorrectes en els casos anteriors de (52) (*səwké, etc.). En aquest cas també poden aprofitar el fet que la vocal desaccentuada es troba dins els parèntesis interiors ((óbrír), (íntár)) i la vocal precedent en els exteriors. L'aplicació cíclica sense afectar les dades presentades a la secció 7, prediu correctament les de (56):

(57)	(a(óbrír))	(nó(íntár))
	<u>1er. cicle</u>	
	FORM. SEM.	-----
	DESACC.	ɔ i
	RED. VOC.	u -----
	<u>2on. cicle</u>	
	FORM. SEM.	w y
	DESACC.	-----
	RED. VOC.	ə -----
	əubrír	nóynstár

9. La Ciclicitat Estricta

En les dues seccions anteriors he presentat alguns processos que fan necessari el que podríem anomenar aplicació múltiple de les regles. Quedava demostrat que per a l'accen-

tuació no era necessari tot el poder del cicle i per tant el caràcter cíclic de l'accentuació no estava justificat. En canvi, la presència d'accents no presents en la forma fonètica superficial es predeïa correctament amb un sistema en el qual l'accent no s'assigna a través de la regla, sinó mitjançant l'existència del tret [+acc] en la forma subjacent i unes quantes regles d'accent. És interessant observar que els arguments a favor de l'aplicació cíclica apareixen en connexió amb els processos fonològics (Desaccentuació, Formació de Semivocal) i no pas en connexió amb les regularitats en les formes subjacents, tals com la distribució dels accents subjacents. En aquesta secció discutiré alguns casos que afecten la noció "cicle fonològic" tal com era definit al primer capítol.

Un primer problema sorgeix per sobreaplicació de regles cícliques. A la secció 8 havíem vist que la Desaccentuació i la Formació de Semivocal, així com la Reducció Vocàlica, s'apliquen cíclicament, i a la secció 7 demostrava que la Formació de Semivocal precedeix la Desaccentuació, cosa que impedia que les vocals accentuades subjacentment es convertissin en semivocals. Però en una aplicació cíclica la Formació de Semivocal podria aplicar-se, en un cicle posterior, després que la vocal hagués estat desaccentuada. Considerem, per exemple, 'ruīnosíssim', amb accents subjacents justificats pels mots amb morfemes comuns 'ruīnós', 'ruīna'.

(58)	((rūin) óz) isim)
FORM. SEM.	---
DESACC.	<u>i</u>
FORM. SEM.	*y
DESACC.	<u>o</u>

I després de la Reducció Vocàlica obtindrem *rūynuzísim en comptes de rūinuzísim.

En altres casos l'ordenació Formació de Semivocal - Reducció Vocàlica impedeix -correctament- que la primera regla s'apliqui. A káus, atíup i diuptría la u no esdevé w perquè és ɹ en la representació subjacent i la Formació de Semivocal s'aplica abans que es redueixi a u. La u no té accent subjacent ja que, en els dos primers casos almenys, aquest accent apareixeria a la superfície, perquè és l'últim a la dreta. La vocal ha d'ésser ɹ, perquè quan l'accent es desplaça per l'efecte d'un sufix preaccentuat, apareix ɹ: kəótik, atíópik, díóprik.¹⁷ Altre cop, encara que l'ordenació impedeix correctament l'aplicació de la Formació de Semivocal, la reaplicació d'aquesta regla en un cicle posterior donaria un resultat incorrecte:

(59)	((súpā) (káos))
FORM. SEM.	--- ---
RED. VOC.	<u>u</u>
FORM. SEM.	*w
RED. VOC.	<u>-----</u>

I, en comptes de supār̄káuš, derivariem *supār̄káws.

Però la reaplicació de regles a (58) i a (59) seria "impròpia" d'acord amb la definició de "cicle fonològic" desenvolupada al capítol I, ja que en tots dos casos la Formació de Semivocal retornaria a cicles anteriors sense fer ús d'informació "pròpia" al seu cicle. A les pp.4 i 5, (I(3)), distingíem tres casos en els quals una regla s'aplica pròpiament en qualsevol cicle donat j. Continuaré referint-me a (60) (=I(3)) amb el terme Condició de Ciclicitat Estricta (CCE):

- (60) a. R fa ús específic d'informació que es troba únicament en el cicle j. És a dir, es refereix específicament a algun A a $({}_jXAY({}_{j-1}\dots)Z)$ o $({}_jZ({}_{j-1}\dots)XAY)$.
- b. R fa ús específic d'informació continguda en constituents diferents del cicle anterior als quals hom no es pot referir simultàniament fins al cicle j. R fa referència per tant a certs A, B a $({}_jX({}_{j-1}\dots A\dots)Y({}_{j-1}\dots B\dots)Z)$.
- c. R fa ús específic d'informació assignada en el cicle j per una regla ordenada abans de R.

Ni a (58) ni a (59) no es produeix cap d'aquests tres casos i la Formació de Semivocal per tant no és aplicable.

Examinem també la derivació de 'raonament', on tant el fet d'ésser [-alt] en forma subjacent com el fet de tenir accent subjacent impedeix que o passi a semivocal. Per a la justificació de l'accent subjacent a la a, vegeu els derivats

nominals paral·lels al Capítol IV (secció 2, (4)). Recordem també que (60a) impedeix que les regles cícliques s'apliquin en el cicle 0 (zero).¹⁸

(61)	(((r̄aón) á) mén)
<u>1er. cicle</u>	
FORM. SEM.	-----
DESACC.	o
RED. VOC.	<u>əu</u>
<u>2on. cicle</u>	
FORM. SEM.	bloquejada per la CCE
DESACC.	a
RED. VOC.	<u>ə</u>
	r̄əunəmén

La Formació de Semivocal és bloquejada perquè en el moment en què es pot aplicar, s'aplicaria a la cadena əu que no conté cap informació pròpia al segon cicle.

El cas general és que la Formació de Semivocal s'apliqui a través de límits cíclics. Així, enfront d'aquests casos trobem exemples com els de (33) i (35), per exemple (nó((y(tórnə))) i ((əlžəbrá)yk). Trobem per tant contrast entre seqüències VV i V-semivocal, com en les derivacions següents.

(62)

 $(_2(_1(_0\text{saúk}_0)\acute{e}_1)(_1(_0\text{íbrid}_0)\acute{a}t_1)_2)$ 1er. cicle

FORM. SEM. -----

DESACC. u i

RED. VOC. ə -----

2on. cicle

FORM. SEM. ----- y

DESACC. -----

RED. VOC. -----

səukéybrídát

1er. cicle $(_3(_1(_0\text{pruduí}_0)r\acute{a}_1)(_2(_1(_0\acute{o}ksid}_0)\acute{a}_1)\text{syó}_2)_3)$

FORM. SEM. -----

DESACC. i ʔ

RED. VOC. ----- u

2on. cicle

FORM. SEM. -----

DESACC. ----- a

RED. VOC. ----- ə

3er. cicle

FORM. SEM. ----- w

DESACC. -----

RED. VOC. -----

pruduiráwksidəsyó

L'accent subjacent es justifica amb səúk, íbrit, pruduí, pruduím, óksit, uksidá. Arguments a favor d'accent subjacent a la

vocal temàtica de les formes verbals, al Capítol IV, seccions 2 i 3. Les formes fonètiques que resulten a les derivacions de (62) tenen totes dues seqüències de no-consonants, una del tipus vocal-vocal alta, l'altra del tipus vocal-semivocal alta. (60) impedeix l'aplicació de la Formació de Semivocal en el primer cicle, però no en el darrer, en virtut del qual es fa ús d'informació crucial.

Encara no he presentat cap exemple que correspongui a un cas positiu de (60c), és a dir que compleixi (60c). Recordem que la part c) de la condició permet que una regla cíclica s'apliqui, si una regla fonològica introdueix informació crucial durant el mateix cicle. Abans hem vist (v. (25) i discussió corresponent) que l'accent dels mots amb sufixos preaccentuats s'havia de predir amb una regla, ja que l'accent subjacent i la Desaccentuació eren insuficients. Aquests sufixos tenen a més una propietat no observada fins ara:¹⁹ sempre que apareix un sufix preaccentuat la vocal precedent és a, i, u, ɛ, ɔ, però mai e, o:

(63)	púdik	əspléndit	dəkámətrə
	ərábik	bálit	tələmətrə
	mítik	tələfun	tərmómətrə
	kántik	mikrófun	dəsímətrə
	tóksik	məgáfun	

A més, morfemes amb é i ó tòniques les canvien en é, ó, respectivament, davant d'aquests sufixos:

(64)	séntrə	séntrik
	glukózə	glukómətrə
	numéru	numérik
	pédra	pétri
	tóru	tórit
	dibizó(r)	dibizóri
	ədultéru	ədultétri
	ión	iónik
	uméř (Homer)	uméřik

Es per tant necessària una regla amb l'efecte següent:

$$(65) \begin{bmatrix} +sil \\ -alt \\ +acc \end{bmatrix} \longrightarrow [-ATR] \text{ en determinades condicions}$$

Per determinar les condicions en les quals aquest procés té lloc, podem referir-nos a la classe dels sufixos preaccentuats d'una forma particular, esmentant-los tots un a un. Però fóra millor, evidentment, referir-nos-hi d'una manera general, és a dir, a través d'alguna propietat que els fos comuna. La propietat comuna més òbvia d'aquesta classe de sufixos és, evidentment, que atrauen l'accent a la síl.laba precedent. Però incloure aquesta propietat directament a la regla significaria augmentar considerablement el poder de les regles fonològiques i disminuir consegüentment el seu contingut empíric. Abandonar la referència a la propietat d'atraure l'accent, d'altra banda, significaria perdre una generalització, ja que dues regles diferents farien referència a un mateix conjunt de morfemes (la regla IC, esmentada a la p.12, i (65)).

L'única manera de fer referència a la propietat d'atracció accentual és derivar-la d'alguna propietat general de la gramàtica universal, d'un principi general de la teoria lingüística. Dit d'una altra manera, podem preguntar-nos si (65) s'aplica automàticament a la classe dels mots amb sufix preaccentuat sense que calgui imposar cap altra condició particular a la mateixa regla. Considerem els quatre casos possibles: un mot sense cap sufix, amb un sufix àton, amb un sufix accentuat i amb un sufix preaccentuat (la ə de centre és epentètica, v. la regla (11), Capítol IV):

(66)	séntrə	séntr+i	séntr+ál	séntr+ik
	kəló(r)	ə+kəlór+i	kəlur+ós	kəlór+ik

séntrál i kəlurós no presenten cap problema perquè la vocal ra radical sofrirà desaccentuació i reducció a ə de totes maneres. La regla (65), sense imposar-hi cap condició específica, derivaria correctament séntrik, kəlórik, però donaria resultats incorrectes derivant, en els altres casos, *séntrə, *kəló i *séntri, *əkəlóri. Però el que distingeix precisament séntrik i kəlórik, d'una banda, de séntrə, séntri i kəló, əkəlóri, de l'altra, és exactament la propietat expressada a (60c). La teoria de l'accent subjacent fa que tota la informació crucial per a la regla (65), és a dir, [+sil, -alt, +acc], sigui informació subjacent. En cap cicle no s'introduirà informació nova crucial a séntrə, séntri, kəló, əkəlóri. Però en el cas de séntrik, kəlórik en canvi, hi ha una regla que accentua la vocal precedent sempre que apareix un sufix preaccentuat. En el

cicle en el qual això té lloc, s'haurà introduït informació crucial i la regla podrà aplicar-se. A més, fixem-nos que la regla s'aplica sense tenir en compte si la informació era o no present en altres cicles, és a dir, en aquest cas, si la vocal era ja accentuada (cf. símbul - símbólik amb séntrə - séntrik). Així doncs, el sol fet que la informació crucial fos assignada per la regla, sense tenir en compte si ja hi era present o no, ha permès l'aplicació de (65).

Comparem també (65) amb les regles de Reducció Vocàlica, una de les quals tenia la forma següent:

$$(67) \text{ a. (=49c)} \quad \begin{bmatrix} +\text{sil} \\ -\text{alt} \\ -\text{acc} \end{bmatrix} \longrightarrow [+ATR]$$

$$\text{b. (=65)} \quad \begin{bmatrix} +\text{sil} \\ -\text{alt} \\ +\text{acc} \end{bmatrix} \longrightarrow [-ATR]$$

(67) i (65) poden ésser foses en una sola regla:

$$(68) \quad \begin{bmatrix} +\text{sil} \\ -\text{alt} \\ \alpha\text{acc} \end{bmatrix} \longrightarrow [-\alpha ATR]$$

Tornant a la Reducció Vocàlica, observem que en el cas de séntrál, en els exemples anteriors, aquesta regla no pot ser bloquejada per la CCE, ja que, en el cicle corresponent, la Desaccentuació s'hi aplicarà i introduirà d'aquesta manera informació pròpia mencionada específicament per la re-

gla: séntr+ál \longrightarrow sentr+ál \longrightarrow sənr+ál. Per tant les vocals desaccentuades es reduiran i les vocals reaccentuades (com la e de séntrik) canviaran el grau d'obertura. D'altra banda, la CCE preveu que les vocals accentuades en la forma subjacent que no són reaccentuades no variaran, tal com s'esdevé efectivament, com ja hem vist. Finalment, les vocals que no duen mai accent, ni en la forma subjacent, ni durant la derivació, haurien de tenir en la representació subjacent la mateixa forma que en la superfície, llevat de a, que no és un segment subjacent.²⁰ Aquesta és l'única conseqüència de la CCE que no hem justificat encara. Es pot observar que això implica l'existència d'alguna condició sobre l'estructura dels morfemes que rebutgi vocals àtones altres que a, i, u. Si això és cert, és a dir, si existeixen regles diferents d'estructura de morfemes i fonològiques per a la "reducció vocàlica", cal esperar, com a possibilitat, que evolucionin separatament. És un fet ben sabut que les excepcions lèxiques a la reducció vocàlica esmentades a la secció 6 són un fenomen recent. Així mots amb e, o àtones com bóston, kátedrə, ópera hauran de tenir formes subjacents /bóston/, /kátedra/, /ópera/. Això vol dir que les regles de Reducció Vocàlica es poden aplicar ara obligatòriament i els elements lèxics no hauran d'ésser marcats com excepcions a regles, contràriament al que proposava a la secció 6. En comptes d'això, mots com aquests violaran una condició altrament molt general, però no absoluta, que rebutja formes subjacents amb e, o àtones. La CCE impedirà que la regla obligatòria de Reducció Vocàlica que redueix ee i oo s'apliqui a aquests mots, ja que la regla és obligatòria i de neutralitza-

ció i no fa ús de cap informació introduïda durant el cicle. Recordem ara que la Desaccentuació (24), que he presentat en la seva forma més general, assignava [-accent] a qualsevol vocal en el context ##X__Y [+acc]Q##. En aquesta formulació més general la vocal que es desaccentua no cal que sigui tònica necessàriament. Com que la Reducció Vocàlica menciona específicament [-acc] si aquesta especificació de tret s'introdueix en qualsevol cicle, la Reducció Vocàlica ja no serà bloquejada per la CCE. Com en els casos de vocal accentuada que tornava a rebre accent i a la qual s'aplicava per tant la regla que dona $\underline{é}$, $\underline{ú}$, en aquest cas la CCE prediu que qualsevol vocal desaccentuada, fos o no fos accentuada en la forma subjacent, es reduirà. I, en aquest cas també, les prediccions són correctes:

(69) (bóston) (bóston+yá) (kátedr+a) (kátedr+atik)

REGLA IC	---	---	---	á
DESACC.	---	o o	---	a e
RED. VOC.	bloq.CCE	u u	bloq.CCEə	ə ə
	bóston	bustunyá	kátedrə	kətədrátik

(óper+a) (óper+íst+ik)

REGLA IC	---	i
DESACC.	---	ɔ e
RED. VOC.	bloq.CCEə	u
	óperə	uperístik

Caldria revisar també la regla (31), Ensordiment de B, d'acord amb la CCE. El procés és de neutralització ja que tant \underline{b} com \underline{p} són segments subjacents, i obligatori; per tant la CCE hauria de bloquejar-lo en el primer cicle i en els següents, ja que la seqüència \underline{Vpl} es troba sempre dins el cicle O.²² La conseqüència és que aquest procés no és una regla fonològica. La reformulació de (31) com una condició d'estructura de morfemes no presenta cap problema, ja que l'ensordiment de \underline{b} té lloc sempre a l'interior dels morfemes.

III. ALTERNANCES CONSONANTIQUES

En aquest capítol examinaré en detall alguns fenòmens consonàntics del català central. La naturalesa cíclica d'alguns processos segmentals defensada per a les alternances vocàliques al capítol anterior serà estesa aquí a altres regles segmentals, que seran utilitzades per posar a prova la hipòtesi sobre el cicle fonològic presentada al Capítol I. L'anàlisi del sistema accentual que he presentat serà també reforçada amb arguments nous; a més del que presento a la secció 10, compta també el fet que unes quantes de les regles discutides són sensibles a l'accent. ((46), (50), (56)), totes corresponen, com les del Capítol II, a processos que cal aplicar després de l'accentuació; són per tant consistents amb una teoria que manté que l'accent és present a la forma subjacent.

1. Assimilació de nasals

L'assimilació regressiva és un tret característic del sistema consonàntic català; les assimilacions poden ésser de sonoritat, punt d'articulació, nasalitat, etc. i poden ésser també totals.

Hi ha assimilació regressiva en la seqüència formada per una nasal i una consonant. Els exemples següents il·lustren les diferents possibilitats.¹

(1) a. Punt d'articulació

(Pausa)	so(m)	só(n)	
(Vocal)	so(m)amics	só(n)amics	
LABIAL	so(m)pocs	só(m)pocs	ti(ŋ)pa
LABIODENT.	so(ŋ)feliços	só(ŋ)feliços	a(ŋ)feliç
DENTAL	so(m)dos	só(ŋ)dos	<u>etc.</u>
ALVEOLAR	so(m)sincers	só(n)sincers	
POSTALV.	so(m)rics	só(ŋ)rics	
PREPALATAL	so(m)germans	só(ŋ)germans	
PALATAL	so(m)lliures	só(ŋ)lliures	
VELAR	so(m)grans	só(ŋ)grans	

b. ti(ŋ)pa, ti(ŋ)raó, etc.; a(ŋ)fəlis, a(ŋ) que ve

A (1) es pot veure que l'assimilació de punt d'articulació no és completa en molts casos. Primer de tot les na-

sals altes ŋ i ɲ no s'assimilen mai a la consonant següent. En segon lloc, m s'assimila només a una labiodental següent: so(ŋ)feliços, però so(m)grans. Finalment, encara que les consonants palatals causen assimilació, la ŋ no esdevé homorgànica amb aquestes consonants, sinó únicament prepalatal: só(ŋ)lliures en comptes de *só(ŋ)lliures. A (1) les dues consonants es troben separades per un límit de mot, però l'assimilació es produeix també dins el mot:

(2)	si(ŋf)onia	i(ŋ+f)init
	diume(ŋʒ)e	i(ŋ+ʒ)ust
	a(ŋg)lès	e(ŋ+k)lític

Els diferents punts d'articulació vénen definits pels trets següents:

(3)		p̣ḅm	p̣ŋ	ṭḍŋ	ḷsz	ṛr̄	ʃ̣ʒ̣	ɲ	kg
	posterior	-	-	-	-	+	-	-	+
	labial	+	+	-	-	-	-	-	-
	alt	-	-	-	-	+	-	+	+
	anterior	+	+	+	+	+	-	-	-
	coronal	-	-	+	+	+	+	-	-
	distribuït	+	-	+	-	-	+	+	+

Les especificacions de [pos], [lab], [ant], [cor] queden prou clares a partir de les característiques articulatòries de les consonants (v. Badia (1951), 85-86). Per a [distr] cf. els palatogrames a Barnils (1933), 31-36, i les medicions que se'n

fan a Mascaró (1972), 63-65. Arguments a favor del caràcter [+alt] d'almenys la \bar{r} forta, més avall, a la secció 3.

Podem proposar provisionalment les següents regles que modificaré més endavant i que fan ús de la notació amb variables típica dels processos assimilatoris; tal com indica la descripció estructural, la regla s'aplica a través d'un nombre qualsevol de límits de mot.

$$(4) \quad \begin{bmatrix} +nas \\ +cor \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} \alpha pos \\ \beta lab \\ \gamma ant \\ \delta cor \\ \epsilon distr \end{bmatrix} / \text{---}\#_0 \begin{bmatrix} +cons \\ \alpha pos \\ \beta lab \\ \gamma ant \\ \delta cor \\ \epsilon distr \end{bmatrix}$$

$$(5) \quad \begin{bmatrix} +nas \\ +lab \end{bmatrix} \longrightarrow [+distr] / \text{---}\#_0 \begin{bmatrix} +cons \\ +lab \\ +distr \end{bmatrix}$$

L'omissió de [+alt] a (4) dóna compte de l'assimilació parcial de \bar{n} a les palatals, com a só(n)lliures. L'altre cas en el qual \bar{n} es troba davant d'una consonant [+alt] és davant d'una velar; en aquest cas esdevé [+alt] per convencions d'enllaç (linking conventions) i no cal especificar el tret a la regla. Cf. Chomsky i Halle (1968), capítol 9, i més concretament per al nostre cas, Kean (1974), 120-121 i 28-29.

2. L'assimilació d'oclusives i la Condició de Ciclicitat Estricta

L'assimilació de les oclusives a una consonant següent és paral·lela a la de les nasals: \bar{t} , \bar{d} s'assimilen en punt d'articulació a una consonant següent, però només parcialment a una palatal, i \bar{p} , \bar{b} s'assimilen únicament a una labiodental. Però, a més, \bar{t} , \bar{d} esdevenen nasals o laterals si la consonant següent és nasal o lateral, respectivament, i \bar{p} , \bar{b} es converteixen en nasals davant \bar{m} . \bar{k} , \bar{g} no s'assimilen, però \bar{g} es nasalitza davant \bar{n} en l'interior del morfema. Heus aquí alguns exemples:

(6) se(t)	ca(p)	po(k)
se(m)mans	ca(m)mà	po(k)pa
se(p)focs	ca(p)foc	po(k)foc
se(l)línies	ca(p)signe	po(k)sol
se(t)xais	ca(p)xai	po(k)xai
se(l)llibres	ca(p)llibre	po(k)llibre
se(k)cases	ca(p)casa	po(k)cas
i(η)norància		
re(η)ne		
ma(η)nífic		

Tots els processos il·lustrats a (6) són opcionals. Quan no hi ha assimilació de punt d'articulació, nasalitat, o lateralitat, la consonant conserva l'assimilació de sonoritat que és obligatòria: se(m)mans o se(d)mans, se(k)cases o se(t)cases, ca(m)mà o ca(b)mà, po(g)lliure, etc.²

Les regles corresponents són les següents ((7) i (8) són opcionals).

$$(7) \begin{bmatrix} -\text{sont} \\ -\text{cont} \\ +\text{cor} \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} \alpha\text{pos} \\ \beta\text{lab} \\ \gamma\text{ant} \\ \delta\text{cor} \\ \epsilon\text{distr} \\ \zeta\text{nas} \\ \eta\text{lat} \end{bmatrix} / \text{---}\#_0 \begin{bmatrix} +\text{cons} \\ \alpha\text{pos} \\ \beta\text{lab} \\ \gamma\text{ant} \\ \delta\text{cor} \\ \epsilon\text{distr} \\ \zeta\text{nas} \\ \eta\text{lat} \end{bmatrix}$$

$$(8) \begin{bmatrix} -\text{sont} \\ -\text{cont} \\ +\text{lab} \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} \alpha\text{distr} \\ \beta\text{nas} \end{bmatrix} / \text{---}\#_0 \begin{bmatrix} +\text{cons} \\ \alpha\text{distr} \\ \beta\text{nas} \end{bmatrix}$$

$$(9) \begin{bmatrix} -\text{sont} \\ -\text{cont} \\ +\text{pos} \end{bmatrix} \longrightarrow [+nas] / \text{---} \begin{bmatrix} +\text{nas} \\ +\text{cor} \end{bmatrix}$$

La regla (9) demana algun comentari. Podríem suposar que ja que s'aplica a l'interior dels morfemes i converteix XgnY en X η nY, podria ser eliminada i els morfemes als quals s'aplicava podrien ésser representats en la forma subjacent per /X η nY/. Primer de tot sembla que no existeixen casos de η +n, però tampoc no hi ha cap cas de g+n, que jo sàpiga. Aleshores g seria l'única oclusiva que no apareixeria davant n. Cf. hi(bn)osi, è(dn)ic. De fet no hi ha mots de la forma X η nY, i els mots estrangers amb gn ortogràfica es pronuncien η n: Wa(η n)er. Però aquests fets sols no justifiquen la regla. Encara podríem proposar una condició d'estructura de morfemes

que rebutgés gn però que acceptés η n. Això és el que es derivaria de fet de la CCE que prohibiria l'aplicació de (9) en el cicle 0, és a dir, dins el morfema. Però no hi ha cap altre argument que justifiqui η com a segment subjacent en català. Vegem-ho considerant els contextos en què apareix η . Pot aparèixer a) davant n a l'interior de morfema, com hem vist, b) davant una consonant velar com a resultat d'assimilació nasal (secció 1), i c) en posició final de mot. En aquest darrer cas hi ha raons per postular una consonant velar esborrada (v. seccions 6 i 7), per tant es pot reduir a b). Si η no és un segment subjacent, la CCE, que només s'aplica a processos de neutralització cíclics, no impedeix que (9) derivi X η nY de XgnY.

Les altres regles que he presentat, però, seran afectades per la CCE. 'simpàtic', per exemple, ha de tenir mp subjacent, ja que la CCE impediria que l'assimilació de nasals s'apliqués a ((sinpát)ik). Una conseqüència de la CCE és, doncs, que hi ha una condició d'estructura de morfemes amb l'efecte de prohibir seqüències subjacents /np/.

Considerem ara el cas de les assimilacions d'oclusives coronals. Com que aquesta regla és opcional, la CCE no s'aplica i podem tenir seqüències subjacents /dn/, /tp/, etc. Però res no priva tampoc que existeixin seqüències subjacents /nn/, /pp/, etc., i de fet existeixen també. Trobem per tant contrastos entre oclusives que presenten sempre "assimilació total" i oclusives que presenten dues variants, una amb "assimilació total" i l'altra només amb assimilació de sonoritat:

parénna - *parédna, però énnik - édnik; óbbi - *ódbi, però əbbén - ədbén. És interessant observar que alguns elements del primer grup ("assimilació total" sempre) han d'haver pertangut en alguna època al segon grup: kónna - *kódna de CUTINAM a través de kótna per evolució normal (Coromines (1971), 358, Badia (1951), 219). En algun punt l'assimilació ha hagut de ser obligatòria, almenys per a kótna i casos similars. En aquesta situació, segons la nostra teoria, cotna havia de canviar la seva forma subjacent de kótna a kónna (deixo de banda ara la qüestió de l'assimilació de sonoritat i la reducció de la a que no afecten el problema), ja que la CCE impedeix que s'apliqui una regla amb l'efecte tn → nn. Si després la regla esdevé opcional, com en la situació actual, com que cotna ha canviat la forma subjacent no està subjecta a la regla i apareix sempre en la forma kónna. Si, en contra de la CCE, la seva forma subjacent fos /kótna/ o /kódna/, quan la regla esdevé opcional hom esperaria la reaparició de les dues variants com en els mots del segon grup, o sia kónna i *kódna. Un exemple més recent de reanàlisi és fubból de l'angl. fútbòl. Les altres possibles fonts directes cast. fútbol o fúδbol (cf. Real Academia (1973), 20) o les formes ortogràfiques antiga (foot-ball) i moderna (futbol) presenten b sense assimilació.³ En la meua pronúncia almenys, futbol no té la variant *fudból. Un altre cas és el de la seqüència tλ, fonèticament dλ (v.(6)): se(dλ)ibres. Si hi hagués seqüències /tλ/ (o /dλ/) dins el morfema, apareixerien com a dλ, però només hi ha exemples amb λλ: əspállə, ῥόλλυ, μόλλυ, əmmέλλə. Per tant una condició d'estructura de morfemes que prohibís /tλ/ i /dλ/ està motivada inde-

pendentment. Si aquesta condició no existís, els morfemes amb /tλ/, /dλ/ subjacents haurien de sofrir assimilació completa, per tant, la regla d'assimilació s'hauria de modificar per tal de donar assimilació completa a palatals, però només dins de morfemes. A més a més, molts d'aquests mots provenen de formes amb tλ o dλ < t1, d1 < tV1, dV1: SPATULAM > əspállə, ROTULUM > ῥόλλυ, MODULU > μόλλυ, AMIDDULA > əmmέλλə (Badia (1951), 216-217). Novament, si després de sofrir assimilació completa haguessin estat representades subjacentment /tλ/ o /dλ/, la regla actual que no dona assimilació completa prediria, incorrectament, *əspádλə, etc.

3. Contínues i laterals

f no presenta mai assimilació de punt d'articulació. El cas de les sibilants és una mica més complicat a causa d'una regla que fusiona seqüències de dos sons continus (no oclusius) idèntics, per exemple péš šík → péšík, búf fōrt → búfōrt, més sál → mésál. Però la fusió té lloc també entre sibilants diferents, com a més šík → méšík. Per a casos com sš podríem suposar l'existència d'assimilació que donaria šš i posterior fusió en š, però també postular una sola regla que eliminés la primera de dues sibilants, és a dir sš → š. Els casos de dues sibilants idèntiques serien solucionats per tots dos casos. Però vegem els casos següents en els quals intervenen les seqüències šs i sῥ. péš səlát esdevé pés'alát. El que transcriu s' ha estat descrit com un so "intermedi entre s i š'"

(Badia (1951), 105) o com una seqüència $\check{s}s$, \check{s} articulat més dèbilment (Coromines (1971), 247-248). El que interessa per a la present discussió és que el so que resulta té en tot cas la durada d'un sol segment: la regla de fusió ha actuat també en el cas de $\check{s}s$. Però si haguéssim de formular el procés com l'esborrament del primer segment sense cap assimilació, esperariem com a resultat de péš səlát la forma incorrecta *pésəlát. El resultat fonètic de la seqüència $s\bar{r}$ indica també que hi ha un procés d'assimilació que precedeix la regla de fusió, si acceptem que aquesta s'aplica també a \bar{r} , com intentaré mostrar més avall. més róbə dóna méróbə, però també, en una pronúncia més acurada o més lenta, mézróbə o méaróbə ($\underset{\cdot}{j}$ representa una \bar{r} fricativa no vibrant). Si l'únic resultat de $s\bar{r}$ fos \bar{r} , podríem atribuir aquest resultat a una regla del tipus $s\bar{r} \rightarrow \bar{r}$, però les variants $\underset{\cdot}{z}\bar{r}$, $\underset{\cdot}{j}\bar{r}$ suggereixen que el procés assimilatori té lloc primer, de forma opcional excepte per a la sonoritat, i que la regla de fusió actua només en el cas que la s s'hagi assimilat totalment a la \bar{r} .

La descripció estructural de la regla que assimila les contínues ha de fer referència a la seqüència formada per un element de A i un de B, $A = \{s, z, \check{s}, \check{z}\}$, $B = \{s, z, \check{s}, \check{z}, \bar{r}\}$, donats els casos d'assimilació presentats més amunt. L'element rar en el segon conjunt és \bar{r} , però podríem incloure'l hi d'una forma natural si el considerem com un so fricatiu ([+continu]). Presentaré més arguments que afavoreixen aquesta decisió més avall, seccions 4 i 6. Com altres consonants altes ($\underset{\cdot}{n}$, $\underset{\cdot}{\eta}$) \bar{r} no sofreix assimilació: Ba(r̄s)elona, pe(r̄ž)ugar, etc.

$$(10) \quad \begin{bmatrix} +cont \\ +cor \\ -alt \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} \alpha ant \\ \beta distr \\ \gamma sont \end{bmatrix} / \text{---}\#_0 \quad \begin{bmatrix} +cont \\ +cor \\ \alpha ant \\ \beta distr \\ \gamma sont \end{bmatrix}$$

Entre les laterals, la palatal (alta), λ , no s'assimila, però $\underset{\cdot}{l}$ sí:

$$(11) \quad \begin{array}{ll} e(\underset{\cdot}{l}) & e(\underset{\cdot}{l})ric \\ e(\underset{\cdot}{l})pa & e(\underset{\cdot}{l})germà \\ e(\underset{\cdot}{l})foc & e(\underset{\cdot}{l})llibre \\ e(\underset{\cdot}{l})dia & e(\underset{\cdot}{z})gos \\ e(\underset{\cdot}{l})sol & \end{array}$$

$\underset{\cdot}{l}$ s'assimila a dentals, alveolars (vàcuament), postalveolars, prepalatals, palatals i velars, però, igual que les nasals i les oclusives, no assimila el tret [alt], i, a diferència d'aquelles, tampoc no assimila el tret [cor]. Això significa que davant segments no alts i no labials hi ha assimilació completa de punt d'articulació, però davant palatals i velars només assimilació parcial: e(l,λ)ibre, e(ž,g)os ($\underset{\cdot}{z}$, una $\underset{\cdot}{l}$ velaritzada, és [+pos, +cor, -alt]).

$$(12) \quad \begin{bmatrix} +lat \\ -alt \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} \alpha pos \\ \beta ant \\ \gamma distr \end{bmatrix} / \text{---}\#_0 \quad \begin{bmatrix} +cons \\ -lab \\ \alpha pos \\ \beta ant \\ \gamma distr \end{bmatrix}$$

(12) s'assembla a la parella (4), (5) perquè tots dos no assimilen el tret [alt]. Tot i això, nk dona ŋk amb ŋ [+alt], i lk dona ɫk amb ɫ [-alt]. Però [+alt] és assignat a la nasal assimilada per convencions d'enllaç (v. secció 1) i l'enllaç no s'aplica a la l assimilada que és coronal.

4. La distribució de *r* i *ř* i la regla de Contracció

En el terme "Contracció" agruparé un conjunt de processos que tenen a veure, com el descrit a la secció precedent (fusió de contínues), amb la reducció de dos segments a un de sol.

Com en altres llengües, dues realitzacions immediates del mateix segment es resolen, en alguns casos, en un sol segment geminat, fonèticament llarg. Heus aquí alguns exemples:

(13)	<u>cap porta</u>	káp:óřtə
	<u>set trens</u>	sét:rěns
	<u>un nas</u>	un:ás
	<u>el límit</u>	əl:ímit
	<u>ell llegeix</u>	él:əžěš
	<u>poc gust</u>	póg:úst
	<u>som molts</u>	sóm:óls

Com es veu en aquests exemples, hi ha geminació amb oclusives, laterals i nasals. Les altres consonants, és a dir, fricatives, africades i ř, no donen una geminada quan es donen

dues instàncies d'una d'elles. Així les parelles a (14a) són distintes fonèticament (C i C:), però les de (14b) són indistingibles fonèticament:

(14)	a.	pót əstá	pót təstá
		un ús	un nús
		él uěš	él luěš
	b.	u sén	us sén (ho sent / us sent)
		ləz ónəs	ləz zónəs
		mətěž ów	mətěž žów

També hi ha fusió, en comptes de geminació, en les africades, encara que aquí trobem pocs exemples, ja que es troben poques africades en posició inicial de mot:⁴

(15)	mosqui(c)(c)e-tse	mosqui(c)e-tse
	mi(č)(č)ec (txec)	mi(č)ec

Fins ara hem pogut distingir la classe de les consonants (pures) que es realitzen com a geminades (les oclusives) de les que es realitzen en un sol segment (les fricatives i les africades). Sembla que la mateixa classificació es pot transferir a les sonants. A la secció precedent hem vist que la ř s'agrupava amb les fricatives en el context de la regla d'Assimilació de Contínues (regla (10)), la qual cosa impedia, correctament, que les nasals i les laterals causessin assimilació. En el cas present el mode d'articulació determina també el tipus de contracció resultant, i les nasals i les laterals s'agrupen amb les oclusives, i la ř amb les africades i les fricatives.

Però abans de continuar cal que examinem el problema de la distribució de \bar{r} i r . La \bar{r} vibrant i la r bategant⁵ contrasten en posició intervocàlica, però no en les altres posicions: a) en posició inicial de morfema -per tant de mot- només apareix \bar{r} ; b) en posició final de mot apareix r davant vocal, altrament \bar{r} ; c) en posició interna de morfema \bar{r} es troba en posició preconsonàntica⁶ i després de \underline{l} , \underline{n} , \underline{s} , i r després d'altres consonants; d) contrasten, com he dit, entre vocals i no es troben, com les altres líquides, entre consonants:

(16) a.	(\bar{r})ítmic	no (\bar{r})ítmic
	a(\bar{r})ítmic	poc (\bar{r})ítmic
b.	pu(\bar{r})	pu(r) alcohol
	pu(r)íssim	pu(\bar{r}) cafè
c.	po(\bar{r})ta	
	fol(\bar{r})ar	
	hon(\bar{r})at	
	Is(\bar{r})ael	
	c(r)it	
d.	ce(r)a	se(\bar{r})a
	ba(r)i	ba(\bar{r})i
	co(r)al	co(\bar{r})al

Mentre en posició intervocàlica hi ha contrast, en les altres posicions el resultat pot ésser predit per regla. En principi podríem tenir regles, o bé del tipus $r \rightarrow \bar{r}$, o bé del tipus $\bar{r} \rightarrow r$, en els contextos apropiats. La direcció del procés no té transcendència en el cas de distribució a l'interior del morfema, però considerem púr. La líquida final ha d'ésser forçosa-

ment r , ja que tenim la forma femenina púr+ə (en contrast, per exemple, amb el femení əskéřə). Per tant hi ha d'haver una regla que converteixi aquesta r final en \bar{r} en posició final absoluta o davant consonant. I aquesta mateixa regla, amb el context estès convenientment, cobrirà els casos de \bar{r} preconsonàntica a (16c):

$$(17) r \rightarrow \bar{r} / _ \#_0 [-sil]$$

Considerem ara el cas de la \bar{r} inicial ((16a)). Si en posició final de morfema trobem contrast quan segueix (púr+ə i əskéřə), en posició inicial de morfema tenim sempre \bar{r} . Hi ha però una excepció, els morfemes de futur i de condicional /rá/, /ría/, etc. Tenim, per exemple, puřt+ə+rá, puřt+ə+ría+m. El futur i el condicional consten de radical i sufixos de flexió /rá/, /ría/, etc., mentre en casos com a(\bar{r})ítmic l'arrel va precedida d'un prefix derivacional, i en aquest cas el límit intern hauria d'ésser # i no pas +. Aquesta elecció està justificada independentment, ja que les excepcions morfològiques a la Reducció Vocàlica tenien # necessàriament també (Capítol II, secc. 8) i inclouen mots prefixats (Capítol II, secc. 6). La \bar{r} que apareix darrera \underline{l} , \underline{n} , \underline{s} es pot incloure també en la regla.

$$(18) r \rightarrow \bar{r} / \# (X \left[\begin{array}{l} +cor \\ \left\{ \begin{array}{l} +sont \\ +cont \end{array} \right\} \end{array} \right]) _$$

Donaré arguments en contra d'una alternativa amb \bar{r}

subjacent més avall. Observem que (17) i (18) violen en principi la CCE. La solució que imposaria la CCE, és a dir una condició d'estructura de morfemes, no és practicable, perquè s'aplicaria igualment als morfemes /rímm/ (ritme) i al morfema de futur /rá/. Aquesta aparent contradicció es resoldrà, a favor de la CCE, en els paràgrafs següents.

Un cop determinada la distribució de \underline{r} i \bar{r} , podem trobar dos casos en els quals s'aplica la regla de Contracció, $\bar{r}\#\bar{r}$ i $\bar{r}\#\underline{r}$.⁷

- (19) má \bar{r} r̄sč má \bar{r} č
 pú \bar{r} r̄ealízmə pú \bar{r} ealízmə
 int̄e \bar{r} əŋnə cf. r̄e \bar{r} əŋnə, int̄e \bar{r} pulá
 sup̄e \bar{r} ealízmə cf. r̄ealízmə, sup̄e \bar{r} sónik

Però, a més de $\bar{r}\bar{r}$, també són possibles les contraccions de $\underline{r}\underline{r}$, si les realitzacions de \bar{r} vibrant intervocàlica es representen en la forma subjacent com seqüències de /rr/, tal com fan Harris (1969), 50-51, per al castellà, i Mascaró (1972), 47-49, i Wheeler (1974), 216-217, per al català. Aquí repetiré i estendré una mica els arguments presentats en les dues darreres referències.

La Contracció i les regles per a la distribució de \bar{r} i \underline{r} ja prediuen que en una seqüència /rr/ s'ha de realitzar \bar{r} . La primera \underline{r} esdevindrà \bar{r} per (17) i la segona esdevindrà \bar{r} per (18) ja que segueix una sonant coronal. Com que $\bar{r}\bar{r}$ és una seqüència de fricatives es fusionarà en \bar{r} per la regla de

Contracció. Examinem ara la distribució de /r/ i / \bar{r} / subjacents en posició final de mot. Mentre qualsevol sonant pot aparèixer en aquesta posició, \bar{r} no hi apareix però \underline{r} sí (els exemples de la segona columna mostren la sonant subjacent sense canvi):

(20) ca(\bar{r})	ca(r)íssim
pu(\bar{r})	pu(r)esa
moto(\bar{r})	moto(r)isme
esque(\bar{r} ə)	esque(\bar{r})ans
fe(\bar{r} u)	fè(\bar{r})ic
co(\bar{r} ə)	co(\bar{r})eria
be(λ)	be(λ)íssim
rea(l)	rea(l)itat
autòno(m)	autono(m)isme
empe(n)	empe(n)eria

La impossibilitat d'aparèixer en posició final de la / \bar{r} / subjacent, que és del tot general, podria ésser coberta per una condició especial, però es desprèn d'una generalització independent si la seva forma subjacent és /rr/ en comptes de / \bar{r} /. Per veure això examinem la realització d'altres consonants geminades en posició final:

(21) ba($\lambda\lambda$ ə)	ba($\lambda\lambda$)ia
mo($\lambda\lambda$ ə)	emmo($\lambda\lambda$)em
pere(nnə)	pere(nn)itat
su(mmə)	sú(mm)um

En aquests casos, com en els casos de / \bar{r} / final subjacent, les

consonants no apareixen mai en posició final, sinó que apareix una vocal inserida al darrera. Formular la regla com si operés inserint la vocal després d'una seqüència de geminades i després de \bar{r} significaria perdre una generalització, que pot ser recollida i expressada a la regla, si la \bar{r} intervocàlica es representa com a /rr/ subjacent.

Ara també es pot explicar el fet que l'oposició /r/-/r̄/ es neutralitzi a tot arreu excepte en posició intervocàlica. Independentment, la seqüència de líquides no poden aparèixer si no és en posició intervocàlica. Trobem, per exemple, pér̄l̄ə, fəll̄ərə, buλλ̄óf̄ə, però cap mot amb rl, ll, λλ, etc. finals o amb alguna d'aquestes seqüències precedides o seguides per una consonant. Si la nostra anterior /r̄/ és representada per /rr/ en posició intervocàlica, la mateixa explicació de les altres líquides és vàlida per a la vibrant.

Retornem ara al problema del bloqueig de (17) i (18) per la CCE. Com que \bar{r} no és un segment subjacent, les regles que deriven \bar{r} de r ja no són de neutralització i per tant no són cíclics i no estan subjectes a la CCE (v. Capítol I).

La Contracció té lloc malgrat algunes diferències menors entre les dues consonants. Un cas que ja hem vist és la seqüència šs (i de forma semblant žz, čs, ǰz); la diferència rau probablement en el tret [ant]. Un altre cas és la seqüència oclusiva - fricativa que dona com a resultat una africada: ca(pf)orat → ca(p̄f)orat, se(dž)ocs → se(ǰ)ocs

(cf. (6)). Però també es forma africada a partir de dues africades o de la seqüència oclusiva - africada i africada - fricativa. La consonant ha d'ésser, naturalment, homorgànica, en la representació subjacent o com a resultat d'una assimilació.

(22)	míč	míčěk
	tót	míčík
	čěk	tóčěk
	šík	tóčík

L'africació es produeix per tant quan la seqüència és [-cont] - [+DR]⁸ (les fricatives són [+DR]). En tots els casos la regla s'ha d'aplicar a segments homorgànics (excepte per a [ant]). En el present marc teòric no hi ha cap manera d'expressar de forma natural el fet que el resultat de la Contracció és una geminada si les dues consonants són [-cont, -DR]; una africada si són [-cont], [+DR], respectivament, una simple consonant si totes dues són [+cont], i que no hi ha Contracció en els altres casos (és a dir, [+DR], [-cont, -DR] i [+cont], [-cont]). Deixaré oberta la qüestió de com representar formalment el que sembla un procés natural i deixaré la regla sense formalitzar de la manera següent:

- (23) Una seqüència de dues consonants homorgàniques (excepte per al tret [ant]) es contrau en un sol segment en els casos i amb el resultat següents:
- dues oclusives en una geminada oclusiva
 - dues contínues en una sola contínua
 - una oclusiva o una africada seguides d'una altra

africada o d'una contínua en una sola africada.

5. L'Assimilació, la Contracció i el Cicle

La consideració de la Contracció com un únic fenomen determina una solució específica al problema que presenta la interacció entre la Contracció i l'Assimilació. És evident que la primera ha de precedir la segona, perquè, tal com hem vist abans, la Contracció opera sobre seqüències homorgàniques. Tenim, per exemple, $tótžók \rightarrow tódžók \rightarrow tójók$, però cap contracció a $dósfóks$. Considerem ara els mots $\bar{r}ábóst+s$ i $\check{ž}elát+s$ (adj.). Tal com estan formulades, les regles, a $\bar{r}ábóst+s\check{ž}elát+s$ la s final de mot s'assimilarà a la $\check{ž}$ següent i donarà $\bar{r}ábóst\check{ž}\check{ž}elát+s$; la Contracció s'aplicarà a $\check{ž}\check{ž}$ i derivarà $*\bar{r}ábóst\check{ž}elát+s$. Si la Contracció fos iterativa, o ho fos l'Assimilació, o bé ambdues, també obtindríem resultats erronis, és a dir, $*\bar{r}ábóst\check{ž}elát+s$, $*\bar{r}ábó\check{ž}\check{ž}elát+s$ (o $*\bar{r}ábó\check{ž}d\check{ž}elát+s$) i $*\bar{r}ábó\check{ž}\check{ž}elát+s$, respectivament. L'única manera d'obtenir el resultat correcte fora restringint l'Assimilació als dos últims segments de la primera paraula i permetent alhora que la Contracció iterés. Aleshores obtindríem $stsž \rightarrow sdžž \rightarrow s\check{ž}$ i la forma correcta $\bar{r}ábó\check{ž}elát+s$. Però aquesta solució no és només implausible intuïtivament -pel fet de restringir una regla arbitràriament a determinats segments-, sinó incorrecta per altres raons. En casos en els quals no es produeix contracció, com 'focs nous', encara que hi ha variació de parlant a parlant, l'assimilació no afecta invariablement les dues darreres consonants del pri-

mer mot.⁹

Una altra alternativa seria formar primerament l'africada, $stsž \rightarrow scž$, i després assimilar l'africada a $\check{ž}$, $scž \rightarrow s\check{ž}$, i formar l'africada final, $s\check{ž} \rightarrow s\check{ž}$. Però per tal de fer això, no solament hauríem d'abandonar la idea de la Contracció com a un sol procés, sinó que fins i tot una part, la formació d'africades, s'hauria de dividir en dues regles, una que inclogués $ts \rightarrow c$ i l'altra $\check{ž} \rightarrow \check{ž}$.

Però si deixem que l'Assimilació i la Contracció s'apliquin cíclicament, no sorgeix cap d'aquests problemes i les dues regles poden continuar en la seva formulació general inicial. Heus aquí la derivació:

$$(24) \quad ({}_2({}_1({}_0\bar{r}ábóst_0)s_1)({}_1({}_0\check{ž}elát_0)s_1)_2)$$

1er. cicle		
ASSIMILACIÓ	----	----
CONTRACCIÓ	c	c
	-----	-----
	$\bar{r}ábósc$	$\check{ž}elác$
2on. cicle		
ASSIMILACIÓ	\check{ž}	
CONTRACCIÓ		\check{ž}

	$\bar{r}ábó\check{ž}elác$	

L'aplicació cíclica d'aquestes regles té també altres conseqüències. Després del segon cicle (a(24), el final), per exemple, la seqüència de segments subjecta a la regla és $s\check{ž}$.

En el tercer cicle es podria aplicar altre cop l'Assimilació i donar *r̄əbǔžjəlác. Però la reaplicació de l'Assimilació és bloquejada per la CCE, ja que en el tercer cicle aquesta regla no faria ús de cap informació crucial introduïda en virtut del tercer cicle.

6. Simplificació de grups consonàntics

Els grups de dues consonants en posició final de mot o de morfema se simplifiquen esborrant la segona consonant en certs contextos. Els grups en qüestió consten d'una sonant o s¹⁰ seguida d'una oclusiva. L'esborrament de l'oclusiva depèn de la naturalesa del grup i del context a la dreta. Resumeixo a (25) l'efecte d'aquests dos factors: esborrament (=ESB) i esborrament facultatiu (=ESB); !! indica pausa; els grups apareixen amb oclusiva sorda, però la sonora pot aparèixer també.

(25) GRUP	CONTEXT A LA DRETA						
	1 +V	2 #V	3 ##V	4 ##!!	5 +C	6 #C	7 ##C
mp, nt, lt ...			ESB	ESB	ESB	ESB	ESB
ŋk			(ESB)	ESB	ESB	ESB	ESB
r̄t.....			(ESB)	(ESB)	ESB	ESB	ESB
st			(ESB)	(ESB)		ESB	ESB
lp, lk, r̄p, ..							
r̄k, sp, sk							

Vegem ara alguns exemples il.lustratius.¹¹

(26)	1	3	4	5	6
kəmpǣt	kám	és	kám	kám s	kám sígi
puntǣt	pún	és	pún	pún s	pún sígi
mələltǣt	məlál	és	məlál	məlál s	məlál sígi
bəŋkǣt	báŋ(k)és	báŋ	báŋ s	báŋ sígi	
uǣtǣt	óŕ(t)és	óŕ(t)	óŕ s	óŕ sígi	
gústǣt	gús(t)és	gús(t)	gúst s	gús sígi	
səŕpǣtə	sérp	és	sérp	sérps	sérpsígi
diskǣt	dísk	és	dísk	dísk s	dísk sígi

Abans de donar alguns exemples dels contextos amb un sol límit de mot (2, #V i 6, #C), recordem que la distinció tripartita + / # / ## no ha estat introduïda merament per tal de descriure el comportament dels grups consonàntics que estem discutint. Primerament, en la majoria dels casos la distinció és clara per raons sintàctiques: ## separa categories lèxiques majors, # clítics dels mots tòpics dels quals són enclítics, etc. Però, de més a més, aquesta distinció també és necessària per diferenciar els tres patrons accentuals que vam examinar amb més detall al Capítol II: per a X, Y = morfemes o mots, a X+Y X pot tenir un accent subjacent que serà esborrat necessàriament i que no afectarà la Reducció Vocàlica. A X#Y l'accent de X pot ésser esborrat però afecta la Reducció Vocàlica, i a X##Y X conté un accent secundari. Per repetir un exemple, compareu r̄əntə+dóŕə amb r̄əntə#plác (automàtic) i amb (mai no)r̄əntə##plác o r̄əntə##dóŕə (d'hora).

La següent il.lustració dels contextos #V i #C conté

gerundis o imperatius seguits de clítics, i compostos amb un sol #, tal com demostra la seva vocal àtona no reduïda:

- (27) 2.#V int̄róm̄p u sant əndr̄ew súrt̄ i p̄ost əlbéul
 6.#C int̄róm̄ lu san simó súr̄ li p̄oz d̄əntál

Tornant a (25), és evident que una consonant següent, dos límits de mot, o bé la pausa són factors que contribueixen a l'esborrament. D'altra banda, és clar també que la naturalesa de l'oclusiva no és l'únic que determina l'esborrament. Tot i així, observem que després de l'aplicació de l'Assimilació els dos primers grups de consonants de (25) són homorgànics. Evidentment, aquest no és el cas amb els grups sense simplificació, lp, lk, r̄p, r̄k, sp, sk, que no sofreixen assimilació. Pel que fa a r̄t, st, també cal distingir-los dels altres grups. La distinció no la pot fer la segona consonant, ja que t es troba en els grups amb esborrament obligatori en la major part dels contextos (nt, lt) i en el conjunt d'esborrament facultatiu (rt, st). Però la primera consonant del grup és m, n, ŋ o l en el primer conjunt (1er. i 2on. grup de (25)) i r̄ o s en el segon. Aquesta partició indica un cop més que cal assignar el tret [+cont] a r̄ i [-cont] a les nasals i les laterals, tal com s'ha argumentat abans, seccions 3 i 4. Una possible formulació de la regla és la següent:

$$(28) \begin{bmatrix} -\text{cont} \\ \alpha\text{pos} \\ \beta\text{lab} \end{bmatrix} \rightarrow \emptyset / \begin{bmatrix} +\text{cons} \\ \alpha\text{pos} \\ \beta\text{lab} \\ \langle \bar{\alpha}\text{cont} \rangle \end{bmatrix} \left\{ \begin{array}{l} \#_0^C \\ \langle \#\# \rangle \end{array} \right\}$$

Condicions: a → b

· ā → b opcional

Encara queden dos casos que no són coberts correctament per la regla: la no simplificació a st+C ((28) prediu esborrament obligatori), i l'opcionalitat en el cas de ŋk##V ((28) prediu també esborrament obligatori). En el primer cas, l'únic exemple presentat a (26), i l'únic que conec és st+s en nominals masculins on s és el morfema de plural. Però així com en el cas de mots acabats en sibilant la distribució de s / us del plural és, per als masculins, ben determinada (no aguts / aguts), en el cas de st, sk, en la varietat que ens serveix de base, la distribució no és predictable, encara que predomina clarament us (en el meu idiolecte no sol haver-hi variació lliure: per exemple sempre gústus, trístus, léstus, i uŋsc, dəzɡásc, r̄əbósc). La classe de les excepcions a la regla de simplificació és per tant idèntica a la classe d'excepcions a la forma normal de plural d'aquests casos, us.

El segon cas, ŋk##, és més complex, ja que la presència de l'oclusiva depèn de l'estructura sintàctica (cf. el ba(ŋk) obre - si obre el ba(ŋø) obre la botiga, pronunciat sense pauses). De vegades, però, apareix g en comptes de k, encara que k fos el segment subjacent, com a bán (cf. bəŋké). Això

suggereix, almenys en les varietats que presenten g o alternança k - g en aquests casos concrets, que la consonant oclusiva s'esborra regularment darrera ŋ, tal com prediu la regla, i que una regla diferent insereix k o g, segons els casos, en els contextos apropiats.

7. Assimilació de Nasals i Simplificació de Grups

La discussió de la secció precedent suposava una ordenació determinada entre les regles d'Assimilació (almenys Assimilació de Nasals) i Simplificació de Grups Consonàntics. Això és degut al fet que la noció "grup homorgànic" caracteritzava els grups que sofrien simplificació i entrava en la formulació de la regla de Simplificació. És a dir, els grups amb membres homorgànics, o bé subjacentment (nt, lt, rt, st), o bé com a resultat d'assimilació (mp, ŋk), experimenten simplificació, però els que no són homorgànics, no. L'ordenació havia de ser, per tant, Assimilació - Simplificació. Una altra raó és que si les apliquéssim en ordre invers la consonant que determina l'assimilació s'esborraria abans que poguéssim canviar el punt d'articulació de l'altra consonant. Els dos casos on pot esdevenir-se això són np → mp → m i nk → ŋk → ŋ. Podríem adduir el fet que la CCE requereix de fet que la forma subjacent sigui /mp/ i no pas /np/ en aquests casos, però aquest no és el cas amb ŋk, ja que ŋ no és un segment subjacent (v. secc. 2). A més, hi ha una sèrie de casos en els quals ŋk és una seqüència derivada. Examinem les formes ver-

bals següents:

(29)	3ª Sg Ind Impf	2ª Sg Ind Pr	3ª Sg Ind Pr	1ª Sg Ind Pr
a.	bəliə	báls	bál	bálk
	mulíə	móls	mól	mólk
b.	bəniə	béns	bén	béŋ
	funiə	fóns	fón	fónŋ

Les formes de la 1ª Sg Ind Pr es formen a partir de les arrels verbals bál, mól, a (29a); el mateix passa amb béŋ, fónŋ a (29b), però en aquests casos s'apliquen les regles d'Assimilació i Simplificació que determinen les derivacions béŋk → béŋk → béŋ i fónk → fónk → fónŋ.

Considerem ara casos de grup consonàntic nasal - oclusiva seguit d'una altra consonant. El resultat de les nostres regles seria una nasal assimilada al punt d'articulació de l'oclusiva, seguida de l'altra consonant, és a dir, NC_1C_2 donaria N_1C_2 . Però el resultat és diferent:

(30)	binté	fént u
	bín	fén
	bím páns	fém mə
	bín, šays	fén, lúm
	bíŋ káps	féŋ gás

La primera fila indica que les formes subjacentes són /bint/, /fént/; la t no s'esborra a causa de la vocal següent

(cf. sét - səté, fém - fému). En tots els altres casos la t s'esborra, o bé perquè és final de mot, o bé perquè segueix consonant. Però la consonant és homorgànica amb la consonant següent i no pas amb l'oclusiva esborrada. Per a aquests casos funcionaria una ordenació inversa de la que hem adoptat fins ara. El problema d'ordenació es pot il·lustrar amb el grup 'venc vint pans':

(31)	ASS. - SIMPL.	SIMPL. - ASS.
	bɛnk bint páns	bɛnk bint páns
ASS.	ŋ ɲ	SIMPL. ø ø
SIMPL.	ø ø	ASS. m m
	bɛŋ *biŋ páns	*bɛm bím páns

Examinem dues maneres possibles de superar aquest problema d'ordenació. Una possible solució fóra tenir dues regles d'assimilació per a les nasals, una que les assimilés a les velars, l'altra als altres punts d'articulació, i ordenar entre aquestes dues regles la Simplificació de Grups. Aleshores tindriem la derivació bɛnk bint páns → bɛŋk bint páns → bɛŋ bím páns → bɛŋ bím páns. Una altra solució consistiria a estendre la regla d'Assimilació de Nasals de manera que n s'assimilés a una consonant C_1 en el context $_ (t) \#_0 C_1$; permetria doncs que intervingués entre les dues consonants de la regla d'assimilació una t (o d). La derivació seria bɛnk bint páns → bɛŋk bím páns → bɛŋ bím páns. Caldria modificar també la regla de Simplificació, perquè tindria lloc en el grup no homorgànic mt.

Encara que aquestes alternatives són practicables tècnicament, comparteixen un defecte comú, la pèrdua d'una generalització. A part que no hi hagi raons per dividir la regla d'Assimilació en dues parts, o per modificar l'Assimilació i la Simplificació, en tots dos casos hi ha una pèrdua de generalització. En la primera solució l'assimilació de les nasals (en particular l'assimilació a velars) s'ha de formular dos cops. Això es veu clarament a bɛnk bint gáts, on n s'assimila a k per la primera regla a bɛnk, abans que la k sigui esborrada, i la segona n a g després que la t hagi desaparegut. En la segona alternativa, la modificació de l'Assimilació que es proposa simplement expressa el fet que la t o d intermèdia ha d'ésser esborrada per una regla posterior i "tenint present" aquest fet assimila la nasal a l'altra consonant. A més, la generalització que la Simplificació té lloc si el grup és homorgànic no es pot mantenir.

Més generalment, el que qualsevol solució d'aquest tipus hauria de fer, més o menys subrepticiament, seria expressar algun procés dos cops. Això no implica necessàriament, però, que hi ha la pèrdua d'una generalització. Això últim s'esdevindria només si la gramàtica expressa un procés dos cops, no si per convenció (universal) un procés expressat un sol cop a la gramàtica s'aplica dos cops. D'aquí però tampoc no podem concloure que existeix aquesta convenció per al nostre problema concret, ja que això equivaldria a una petició de principi. Però existeix una convenció d'aplicació de regles independent, el cicle, que dona el resultat desitjat. Les re-

gles originals i l'ordenació que havíem justificat abans poden mantenir-se sense canvis. La derivació de l'exemple que hem fet servir és la següent (ometo els límits de mot):

(32) $(_3(_1(_0bén_0)k_1))(_2(_1(_0bint_0)_1))(_1(_0páns_0)_1)_2)_3$

<u>1er cicle</u>			
ASSIMIL.	n		
SIMPLIF.	\emptyset	\emptyset	
<u>2on cicle</u>	bén	bín	páns
ASSIMIL.		m	
SIMPLIF.		---	
<u>3er cicle</u>		bím	páns
ASSIMIL.	---		
SIMPLIF.	---		

En el primer cicle les regles s'apliquen al nivell del mot i donen com a resultat el que seria aproximadament la forma fonètica dels mots isolats. En el segon cicle el procés assimilatori es torna a produir. Observem que la reaplicació de l'Assimilació no viola la CCE. En el tercer cicle no s'aplicaria cap regla, ja que l'Assimilació de Nasals només s'aplica a labials i coronals, i per tant no a η .

Encara queda un problema per resoldre. Les regles, tal com estan formulades, preduen que després de la pèrdua de l'oclusiva com a resultat de la Simplificació la consonant precedent reté el punt d'articulació de l'oclusiva esborrada

(si no és que té lloc una assimilació posterior). Això és correcte, com hem vist, per a η de /nk/. Però en altres casos la predicció és errònia:

(33)

	púnt	məlált
ASSIMIL.	η	λ
SIMPLIF.	\emptyset	\emptyset
	*pún η	*məlál λ

En canvi obtenim pún i malál amb η , λ alveolars i no dentals. Les formes subjacents, d'altra banda, han d'ésser les de (33) amb t final, tal com es desprèn de (26). El problema és similar al que hem vist fa un moment. L'ordenació inversa donaria el resultat correcte: púnt (Simpl.) \rightarrow pún (Ass., inaplicable) \rightarrow pún. Però aquí la situació és una mica diferent. Les ordenacions inverses són necessàries, bánk (Ass.) \rightarrow bánk (Simpl.) \rightarrow bán i púnt (Simpl.) \rightarrow pún (Ass., inapl.) \rightarrow pún, però tots dos dins el mateix cicle. Per tant una solució cíclica no resoldria res. Examinem però les regles proposades per donar compte de l'assimilació de les nasals, (4) i (5), repetides aquí com (34) i (35):

(34)

$\left[\begin{array}{c} +nas \\ +cor \end{array} \right]$	\rightarrow	$\left[\begin{array}{c} \alpha \text{ pos} \\ \beta \text{ lab} \\ \gamma \text{ ant} \\ \delta \text{ cor} \\ \epsilon \text{ distr} \end{array} \right]$	/	$\#_0$	$\left[\begin{array}{c} +cons \\ \alpha \text{ pos} \\ \beta \text{ lab} \\ \gamma \text{ ant} \\ \delta \text{ cor} \\ \epsilon \text{ distr} \end{array} \right]$
--	---------------	---	---	--------	--

$$(35) \begin{bmatrix} +nas \\ +lab \end{bmatrix} \longrightarrow [+distr] / \text{---}\#_0 \begin{bmatrix} +cons \\ +lab \\ +distr \end{bmatrix}$$

Resulta difícil fusionar-les en una sola regla, perquè n assimila el tret [lab] i m només s'assimila a una labial, i per tant [β lab] i [+lab] han d'ésser presents a la regla. Hi ha però una altra possible formulació, també amb dues regles, amb la primera simplificada respecte a les anteriors (34)-(35) per l'eliminació del tret [distr]:

$$(36) \begin{bmatrix} +nas \\ +cor \end{bmatrix} \longrightarrow \begin{bmatrix} \alpha pos \\ \beta lab \\ \gamma cor \\ \delta ant \end{bmatrix} / \text{---}\#_0 \begin{bmatrix} +cons \\ \alpha pos \\ \beta lab \\ \gamma cor \\ \delta ant \end{bmatrix} \text{ ASSIMILACIÓ DE NASALS}$$

$$\begin{bmatrix} +nas \\ -alt \\ \alpha lab \end{bmatrix} \longrightarrow [\beta distr] / \text{---}\#_0 \begin{bmatrix} +cons \\ \beta distr \\ \alpha lab \end{bmatrix} \text{ AJUSTAMENT NASAL}$$

En aquesta formulació la n s'assimila primerament als punts d'articulació "majors" i després m i n "ajusten" el seu punt d'articulació quan la consonant següent ja és parcialment homorgànica (mf \rightarrow mf, nt \rightarrow nt, però no mt \rightarrow *mt, etc.). (37) és una regla més "fonètica" que no determina mai neutralització de distincions subjacents, i per tant ha d'ésser no-cíclica, d'acord amb les conclusions ateses al Capítol I. S'aplica doncs després de totes les regles cícliques, per tant després de (36), cosa que dóna l'ordenació correcta per als

casos com pún. La regla general d'assimilació (36) s'aplicarà abans de la Simplificació, i l'Ajustament Nasal després d'aquesta. Així doncs, tindrem púnt (Ass., vàcua) \rightarrow púnt (Simpl.) \rightarrow pún (Ajus., inapl.) \rightarrow pún, però el diminutiu puntét (Ass., vàcua) \rightarrow púntét (Simpl., inapl.) \rightarrow puntét (Ajus.) \rightarrow puntét.

Repeteixo ara uns quants exemples amb les regles proposades:

(38) $(_3(_1(_0bén_0)k_1)(_2(_1(_0bint_0)_1)(_1(_0pínt_0)s_1)_2)_3)$

<u>1er</u>			
ASS.	η	---	---
SIMPL.	∅	∅	---
<u>2on</u>	bén	bín	píntəs
ASS.		m	
SIMPL.		---	
(<u>3er, etc.</u>)		bím	píntəs
ASS.		---	
SIMPL.		---	
AJUS.			η
		bénbímpíntəs	
			$(_1(_0púnt_0)_1)$
<u>1er</u>			
ASS.		---	
SIMPL.		∅	
		pún	

8. Caiguda de N

En la major part dels morfemes que acaben en n aquesta no apareix quan es troba en posició final de mot, però apareix en altres posicions:

(39) Sg.	Pl.	Derivats
plá	plán+s	plən+ísim
kuzí	kuzín+s	kuzín+ét
šil+é	šil+én+s	šil+ən+ísim
upuřtú	upuřtún+s	upuřtún+itát
distribú+syó	distribú+syón+s	distribú+syun+ál

De tota manera no totes les n s'esborren. A (39) mateix ja es veu la caiguda només en un context, $\check{V}_\#\#$. Després de consonant o en esdrúixols no hi ha caiguda: kárn, kuntórn, əspésiman, ipéřbatun. En els plans, després de vocal àtona, la n es conserva normalment, però també hi ha casos de presumpta caiguda. Al costat de átun, urířan, əgzámən i la majoria de mots plans, trobem els onze mots següents de (40a) trets de Fabra (1968), 110:¹²

(40) a.	b.	c.
jove	joveníssim	joves
home	homenet	homes
orfe	orfenet	orfes
ase	asenet	ases
freixe	freixeneda	freixes
rave	ravenar	raves
cove	covenada	coves

argue	arguenell	argues
orgue	organista	orgues
marge	marginal	marges
terme	terminal	termes

Existeix una diferència molt clara entre (39) i (40). A (39) la n no apareix si és final de mot, però apareix en tots els altres casos. A (40) la n no apareix en posició final de mot i en general a cap forma relacionada per flexió, però apareix a formes relacionades per derivació.

Però els casos normals de caiguda, és a dir els que corresponen al context $\check{V}_\#\#$, també tenen excepcions:

(41) a.		
són	sóns	sunéte
žuán	žuáns	žuənét
əřán		əřená
uzón	uzóns	uzónnik
žén	žéns	žənutípus
səgón	səgons	
b. ún	úne	ú (pl. úns)
əlgún	əlgúne	əlgú
miřán		miřá (fem. miřán)
bón	bóne	bó (fem. bón)
bén	(cf. benestá)	bé (adv.)
kín	kíne	kí

(41a) són simplement excepcions a la Caiguda de N que només es poden caracteritzar idiosincràticament. Els exemples de la primera columna de (41b) tenen especial interès pel

fet d'estar estretament relacionats amb les formes gairebé idèntiques de la tercera columna que "perden" regularment la n. Hi ha conservació de la n quan aquests mots són modificadors que precedeixen l'element modificat, és a dir adjectius seguits de substantiu o grup nominal, o adverbis seguits de participis o adjectius. Val a dir que això inclou els casos següents, en els quals l'element modificat ha estat esborrat, o no omplert lèxicament:

(42) Tinc <u>un</u> llibre.	En tinc <u>un</u> .	Compte des d' <u>u</u> .
Algún amic t' <u>a-</u> judarà.	Algún t' <u>a-</u> judarà.	Algú t' <u>a-</u> judarà.
Vindré a mitjan <u>agost</u> .		Faré el curs mitjà <u>.</u>
És un bon <u>lloc</u> .		El lloc és bo <u>.</u>
Està ben <u>fet</u> .		Ho fan bé <u>.</u>
Quin equip juga? Quin <u>juga?</u>		Qui <u>juga?</u>

Però alguns adjectius que es poden anteposar al grup nominal o substantiu presenten en canvi caiguda regular de n en posició final, com mostren els contrastos entre les formes masculines i femenines a (43):

(43) <u>Masculí</u>	<u>Femení</u>
ple <u>estiu</u>	plena primavera
el cinquè <u>dia</u>	la cinquena setmana
el comú <u>interès</u>	la comuna causa
el diví <u>càstig</u>	la divina justícia
el veí <u>Portugal</u>	la veïna França

Aquests exemples suggereixen que, si no hi ha alguna propietat que distingeixi (41b) i (43), com sembla el cas, els modificadors de (41b) estan marcats lèxicament com a excepcions a la Caiguda de N; és a dir, pertanyen a la mateixa classe que (41a). Això planteja la qüestió de per què han de ser excepcions precisament quan apareixen en la posició de modificadors. Però hi ha raons independents per creure que les variants anteposades són entrades lèxiques independents, diferents de les postposades, ja que tenen propietats sintàctiques i semàntiques diferents. Primerament, no tots els adjectius poden aparèixer abans de l'element modificat; 'u' es refereix únicament al numeral; 'algú' i 'qui' són necessàriament humans, però 'algun' i 'quin' poden ésser no humans; 'mitjan' només apareix en l'expressió 'a mitjan de' davant substantius o grups nominals masculins de caràcter temporal (cf. *'a mitjan camí', *'a mitjan(a) setmana').¹³

Resumint, tenim quatre tipus de casos: després de vocal tònica a) normalment, caiguda, b) excepcionalment, conservació; després de vocal àtona c) normalment, conservació, d) excepcionalment, caiguda en la flexió; després de consonant e) regularment conservació:

(44)	<u>-##</u>	<u>-s##</u>	<u>-+sufix derivació</u>
a.	plá	pláns	plənísim
b.	són	sóns	sunçte
c.	átun	átuns	ətunisitát

d.	žóbə	žóbəs	žubənĕt
e.	kārñ	kārñs	kārñĕta

Podem excloure e) de la regla fent que s'apliqui en el context V__##, i els morfemes en el conjunt b) els podem marcar com a excepcions de la regla.

Una manera de tractar els casos restants fóra estendre la caiguda al context V__+s, i tenir žóbən+s → žóbə+s, i marcar átun i casos similars com a excepcions de la regla. En primer lloc el context V__+s és equivocat, ja que tenim derivats com žubən+sá, žubən+sél. Naturalment podríem modificar la regla perquè s'apliqués només davant del morfema de plural s, o sia en el context $\begin{matrix} V \\ \langle -acc \rangle \end{matrix} \text{---} \langle s \rangle \text{##}$.

Però el defecte més gran d'aquesta anàlisi és que tracta d) com a cas regular i c) com a excepció, quan aquest darrer conjunt representa els casos normals i d) es redueix als pocs exemples de (40). La solució correcta és, al meu entendre, aplicar la regla en el context V__##, ja que exclou correctament c) i e), i tractar les alternances de d) com ara žóbə - žubənĕt com a idiosincràtiques, és a dir lèxiques. Això vol dir que el morfema de 'jove' té dues variants al.lomòrfiques /žóbə/ i /žóbən/. El substantiu 'jove' (com també l'adjectiu) té la primera variant, i forma regularment el plural afegint s. El diminutiu i altres derivats tenen la segona variant amb n: žubənĕt, žubəntút. Una conseqüència d'aquesta anàlisi és que resulta possible en casos d'al.lomorfa com aquests que

la variant amb n aparegui en posició final, i la variant sense n en posició no final, és a dir la situació inversa a la dels casos governats per regla. Hi ha exemples almenys del primer cas: žmə forma un derivat adjectival, no pas amb la variant /žmən/ (com a umən+ĕt), sinó amb la variant sense n: umá (cf. bósk - buská, lúr - lurá; per a la pèrdua de la ə final, cf. bizbə - bizbát, páre - pərás); de žóbə tenim el derivat žubén, amb é, i per tant n, del sufix, ja que altrament no s'explicaria l'accentuació. D'altra banda les irregularitats de tipus de les presentades a (40) es troben en altres morfemes també. Comparem, per exemple, les derivacions regulars de a) a b) amb les de c) a d), a (45).

(45) a.	lét	b. lətérə	c. kəfé	d. kəfətérə
	žənól	žənułérə	pít	pitrérə
	mĕksik	məksiká	bérġə	bərgədá
	flúš	flušəžá	tú	tutəžá
	fúm	fumós	pédre	pədrəgós
	mór+u	muřál	káp	kəpsál

Els mots de (45c) presenten la mateixa estructura que els de (40): els plurals són kəfĕs, tús, píts, bérġəs, pédres, káps. A més, la consonant afegida no es troba regularment a tots els derivats: kəfəínə, pítĕt, pədrĕtə, kəpĕt.

Es podria objectar encara que els exemples de (40) són diferents dels de (45c,d) perquè, primerament, són un conjunt més gran amb la mateixa consonant addicional, i, en segon lloc, aquesta alternança està relacionada amb una regla moti-

vada independentment, la Caiguda de N, mentre no hi ha regles independents que esborrin t, r (almenys darrera consonant), d o g.

Naturalment, fóra absurd pretendre que aquests fets -les alternances de (40)- són accidentals. Però incloure'ls en la regla de Caiguda de N significaria l'adopció de les anomenades excepcions positives a les regles: /ʒóbən/ i /ʒóbənt+s/ han de perdre la n, per tant se'ls ha d'aplicar la regla encara que no compleixin les condicions de la descripció estructural (a causa de la vocal àtona que precedeix la n). La descripció estructural de la regla ha de contenir una vocal accentuada, ja que d'altra manera la n seria esborrada incorrectament en els casos regulars (uríʒən, etc.). I hi ha altres raons, com hem vist, per creure que l'alternança és subjacent.

Aquesta aparent contradicció desapareix un cop parem esment en el fet que l'existència d'una regularitat no implica que sigui la gramàtica que n'hagi de donar compte. És, tot al contrari, la noció "gramàtica" o "gramàtica possible" el que defineix el que és una regularitat lingüística. Els arguments que he donat més amunt suggereixen que l'alternança -n / -∅ és una regularitat fonològica per a (39) però no per a (40). I malgrat això el nombre d'elements afectats per l'alternança de (40) fa pensar que la seva existència no és accidental. De fet és el resultat de regles que havien estat operatives en la llengua en algun punt. Un mot com l'actual óme > HOMINEM va passar per un estadi en el qual coexistien ómen - pl. ómens -

derivats ómen---. La regla que esborra la n va operar després de vocals tòniques i àtones i va donar les formes antigues óme - ómens - ómen+der. (Coromines (1971), 313-314, Badia (1951), 225), un sistema que es troba encara en els dialectes occidentals. Un altre procés va reduir ns a s en alguns casos i va donar óme - ómes - ómen+der. (deixo de banda el problema de la e àtona). En aquest punt la regla es modificà de manera que passà a aplicar-se només darrera vocal tònica, tal com mos tren mots introduïts tardanament acabats en Vn (uríʒən, etc.).

La regla en qüestió tindrà per tant la forma següent:

$$(46) \begin{bmatrix} +nas \\ +cor \end{bmatrix} \longrightarrow \emptyset / \begin{bmatrix} +sil \\ +acc \end{bmatrix} _ \# \#$$

9. Caiguda de R

Examinem les formes masculina i femenina dels adjectius següents:

(47)	<u>masc.</u>	<u>fem.</u>	<u>masc.</u>	<u>fem.</u>
a.	nú	núə	tót	tóte
b.	fí	fíə	sá	sána
c.	dú	dúə	primé	priméə
d.	púr̄	púə	sunór̄	sunóə
e.	kúr̄	kúr̄ə	fár̄	fár̄ə

La classe a), com la majoria dels adjectius, forma el femení afegint el morfema a, i podem dir el mateix dels altres casos. A d), l'alternança r - r̄ a femení i masculí, la prediu la regla (17), i b) i e) tindran formes subjacents del tipus /fín/ - /fína/, /kúrt/ - /kúrta/. Les formes fonètiques masculines fi i kúr (o kúrt, ja que en aquest cas (28) és opcional) s'obtenen mitjançant les regles de Caiguda de N (46) i Simplificació de Grups Consonàntics (28), respectivament. De la mateixa manera una regla que esborri r final pot derivar dú i primé de formes subjacents /dúr/, /primér/. La situació de la r final és parcialment paral·lela a la de la n final discutida a la secció anterior. La majoria de les rr' finals desapareixen però hi ha també nombroses excepcions. Els mots amb r̄ final fonètica que són excepcions a la regla de Caiguda de R no han de confondre's amb les que s'originen a partir de rt → r̄ per Simplificació de Grups. Es distingeixen, en mots en els quals la r és seguida per un altre morfema que comença per vocal, perquè la t no s'hi esborra (cf. púra - kúrta a (47)) i també perquè la Simplificació de Grups s'aplica opcionalment a rt: kúr, kúrt, però púr, *púrt.

Fins ara els casos de caiguda presentats suggereixen un context V __##. r no apareix mai després de consonant en posició final; el que té lloc en comptes de caiguda de la r final és la inserció d'una a epentètica. Quan s'afegeix el morfema d'infinitiu r a l'arrel verbal bát de 'batre' s'obté la forma bátre; v. Capítol IV, secc. 2, i la regla (11). Si la Caiguda de R operés després de la inserció de a, es podria

formular simplement amb un context __##. Però els mots no aguts amb r final desqualifiquen aquesta solució:

(48)	šófēr	mízēr
	fósfur	sátir
	mur̄tífēr	əfímēr
	zéfír	səmáfur
	útēr	əlmíbēr
	kərníbur	žúpiter

Tal com mostren els exemples de (48), els mots plans i esdrúixols conserven la r final. Només hi ha una excepció, kánti, diminutiu kəntirēt; aquesta alternança pot ésser inclosa en el grup d'alternances lèxiques comentades abans (cf. (40) i (45c,d)), i exclosa del domini de la Caiguda de R. Aclarim que aquesta decisió no és equivalent a permetre "excepcions positives": encara que permeti un cert grau d'irregularitat, el relega a un lloc específic de la gramàtica, el lèxic, on d'altra banda es troben registrades precisament les irregularitats idiosincràtiques.

Al contrari de n, r cau també davant el morfema de plural s, exactament en els mateixos casos en què cau en posició final de mot.

(49)	<u>plural</u>	<u>femenins, derivats i formes amb clític</u>
	dú	dús
	klá	klás
	piǰó	piǰós
		dúra
		klára
		əmpiǰurá

sənsé	sənsés	sənséřə
kuló	kulós	kulurét
pəpé	pəpés	pəpəřét
pintá		pintáru pintársə pintálzi

La caiguda davant la s del plural no fa aquests casos similars als de (40), que exclouem de la regla de Caiguda de N. Primerament, els de (49) no són de cap manera excepcionals, i segonament, tenen la r conservada en una altra forma flectiva, el femení, i sempre que segueix un clíctic que comença per vocal o CV. Podem formular per tant la Caiguda de R de la forma següent:

$$(50) \begin{bmatrix} +sont \\ -lat \\ -nas \end{bmatrix} \longrightarrow \emptyset / \begin{bmatrix} +sil \\ +acc \end{bmatrix} \text{ — } (+ \begin{bmatrix} +cont \\ +cor \end{bmatrix})\# \left\{ \begin{array}{l} \# \\ CC \end{array} \right\}$$

Aquesta formulació de la regla que hem justificat proporciona un argument per a l'anàlisi del futur i el condicional presentada al Capítol II. El morfema d'infinitiu és r per a tots els verbs. Aquesta r cau per efecte de (50), llevat del cas que segueixi un clíctic amb V o CV inicials, com il.lus tra (49). Quan el radical verbal acaba en consonant, en la majoria dels casos s'insereix una ə epentètica, com hem vist, després de la r: /bát/ - bátrə, /káb/ - kábrə, /řómp/ - řómpřə. Però després de m, n, ř, rr, rs i ns s'insereix aparentment una ə entre el radical i la marca d'infinitiu r, tal com mostren els verbs següents: 'témer', 'plànyer', 'tòrcer', 'conèixer', 'còrrer', 'vèncer'. Si s'insereix ə en aquests casos,

la Caiguda de R no es podrà aplicar, ja que la vocal inserida és àtona. Tampoc no es poden aplicar aquestes dues regles en ordre invers, perquè després d'aplicar Caiguda de R no es distingiria l'infinitiu de la 3ª Sg. Ind. Pr. Però, així com la vocal inserida es conserva sempre, la r final desapareix. Aquesta anàlisi sembla incompatible amb la decisió de restringir la Caiguda de R a operar després de vocal accentuada. L'anàlisi, però, sembla incorrecta. De fet aquesta r no solament cau en posició final de mot i davant un clíctic amb CC inicial, sinó que cau sempre, és a dir no apareix mai fonèticament:

(51) -##	-#C	-#V ¹⁵
témə	téməl	téməw
plápə	plápəl	plápəw
kunéřə	kunéřəl	kunéřəw
kóřə	kóřəl	kóřəw
tóřsə	tóřsəl	tóřsəw
bénsə	bénsəl	bénsəw

Ens veiem forçats per tant a postular un morfema diferent per als infinitius d'aquests verbs, és a dir, ə. D'altra manera, no solament hauríem d'estendre la regla (50) perquè es pogués aplicar després de vocal àtona en els verbs, sinó que hauríem de fer-ho fins i tot per a contextos a la dreta en els quals la regla general mai no s'aplica. De fet la part que donaria compte d'aquests casos es podria formular dient que "s'esborra la marca d'infinitiu r en tots els contextos, en verbs el radical dels quals acaba en m, n, ř, rr, rs, ns".

Aquesta solució més plausible amb un al.lomorf diferent a per a aquests casos és consistent amb el tractament del futur i condicional que vam adoptar en el Capítol II. L'altra alternativa que hi discutíem, en canvi, és incompatible amb aquesta solució. Aquesta solució alternativa sostenia que el futur d'un verb, per exemple pintaré, estava format per un infinitiu i una forma flexionada del verb 'haver', és a dir (V_{INF} pintar)e). Si això és cert, el futur dels verbs de (51) fóra *təmæé, *kunəšəé, etc. i el condicional paral·lelament *təmæiə, *kunəšəiə, etc. La solució adoptada al Capítol II, d'altra banda, proposa marques de futur i condicional /ré/, etc., /ría/, etc., respectivament i prediu les formes correctes (v. també Capítol IV, secció 4):

(52) Futur (1ª Sg.)	Condicional (1ª Sg.)
təmərə	təməriə
pləpərə	pləpəriə
kunəšərə	kunəšəriə
kuřərə	kuřəriə
tuřsərə	tuřsəriə
bənsərə	bənsəriə

10. B a W

Un gran nombre de mots presenten una alternança entre w postvocàlica i oclusius (= consonants no sonants) intervocàliques, especialment b:

(53) a. tów	tóbe
b. pėw	pədəstra
c. pəláv	pələtí
d. pəřdíw	pəřdigót
e. dėw	dəkágun
f. prėw	dəprəsyá

(53) es pot dividir en dos grups. El primer, constituït per a), té una gran quantitat d'alternances w-b i només unes quantes excepcions (és a dir, b intervocàlica que no apareix com a w en posició final de mot); v. Lleó i Mascaró (1973) per a una discussió més detallada. El segon grup (53b-f) presenta, al costat de molt poques alternances de les il·lustrades a (53), la major part de les consonants intervocàliques ensordides en posició final, però sense passar a w. A més a més, en alguns dels derivats dels mots com (53b-f) apareix w en comptes de l'obstruent: pəwét, pəřdiwásə, prəwá.

Lleó i Mascaró (1973) proposen regles amb l'efecte b → w, t → d, k → g per donar compte d'aquestes alternances i assignen caràcter de "menor" o "morfològic" a les dues últimes; casos com (53f) són el resultat de dues regles, t → w i t → s. Però exemples com pəwét suggereixen que elements lèxics com aquests tenen dues arrels alternants (per exemple /prėw/ i /prės/) i que només hi ha una regla fonològica en el cas de b.

Alguns dels casos en què b no passa a semivocal poden ésser exclosos de la regla. Considerem els exemples següents:

(54) a.	nów	nóbe
	bíw	bíbe
	bláw	bləbísime
	žuéw	žuébe
b.	búlp	bulbós
	bĕrp	bərbál
	árəp	ərábik
	bisíləp	bisilábik

Si formulem la regla de manera que s'apliqui després de vocal accentuada, els casos de (54) amb p final en comptes de w seran exclosos correctament. La regla s'ha d'aplicar també davant de s del plural, però no davant qualsevol consonant:

(55)	nów	nóws
	tów	tóws
	bláw	bláws
	librə	
	móplə	mubilyári
	ədəptáplə	ədəptəbilitát
	əskriptó	əskribén

La regla que dona compte de l'alternança entre b i w tindrà per tant la forma següent:

$$(56) \begin{bmatrix} -\text{son} \\ +\text{lab} \\ +\text{son} \end{bmatrix} \longrightarrow [-\text{cons}] / \begin{bmatrix} +\text{sil} \\ +\text{acc} \end{bmatrix} \text{---(C)\#\#}$$

IV. MORFOLOGIA VERBAL

1. El sistema verbal

La major part del material discutit als dos capítols anteriors tractava de fonologia nominal, encara que també s'hi mencionaven i discutien altres categories. Aquest capítol té tres objectius. Primerament, presentar una anàlisi de la morfologia verbal del català central (barceloní)¹ que tendeixi a assolir adequació descriptiva. Segonament, determinar quines contribucions pot fer una anàlisi com aquesta a la teoria lingüística, en aquest cas particular intentant donar una caracterització de les regles que operen sobre les representacions fonològiques. En tercer lloc, contrastar les conclusions, teòriques i descriptives, ateses en els capítols anteriors: la teoria de l'accent subjacent, algunes de les regles proposades, la distinció entre regularitats subjacents i derivades i la

Condicció de Ciclicitat Estricta.

Consideraré aquí, com és lògic de fer des d'un punt de vista morfològic i fonològic, només els temps simples, i n'exclouré, pel seu ús més literari, l'indicatiu perfet. En l'imperatiu, com que la primera persona del plural i la tercera del singular (usada en imperatiu en el tractament de vostè) són idèntiques a les corresponents del subjuntiu present, no les inclouré en els paradigmes ni en la discussió. Segueixo les gramàtiques tradicionals en la distinció de tres conjugacions: I, II i III (IIIa i IIIb). A més d'aquesta distinció dins III, introduiré una classificació dins II en grups i subgrups, especialment en el que podem anomenar verbs "subregulars". Citaré els verbs pel seu infinitiu en forma ortogràfica. Presentaré les formes verbals sempre en transcripció fonètica ometent uns quants detalls (els usuals en els capítols anteriors i assimilacions menors). Per raons òbvies, la 2ª i 3ª plural de l'imperatiu, l'infinitiu i el gerundi són transcrits no tal com apareixen isoladament, sinó com si seguis un clíctic amb vocal inicial, de manera que les regles que s'apliquen als segments finals de mot no obscureixin la forma dels morfemes. Similarment, transcriu el participi com si anés seguit del morfema femení ə. Així trobarem féz, fážínt, fént, fér, mirád, en comptes de les formes fonètiques que tenen isoladament, fés, fážín, fén, fé, mirát, tal com prediuen les regles discutides al Capítol III i el procés general d'ensordiment d'obstruents finals. Els temps i les persones s'abreujaran de la forma següent:

Present Indicatiu	PI	1ª Sing.	1
Imperfet Indicatiu	II	2ª Sing.	2
Present Subjuntiu	PS	3ª Sing.	3
Imperfet Subjuntiu	IS	1ª Pl.	4
Futur	F	2ª Pl.	5
Condicional	C	3ª Pl.	6
Infinitiu	Inf		
Gerundi	Ger		
Participi	Pa		
Imperatiu	Imp		

2. Verbs regulars

En aquesta secció examinaré els verbs regulars; partiré de la classificació tradicional i la modificaré després. La hipòtesi bàsica sobre l'estructura del sistema verbal serà presentada aquí i desenvolupada més tard amb l'anàlisi dels verbs irregulars.

A (1) dono els paradigmes de les tres conjugacions regulars amb els models 'mirar', 'batre' i 'bullir':

(1)							<u>Inf, Ger, Pa</u> <u>2,5,6Imp</u>
<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>		
mír u	mír ábæ	mír i	mír és	mír æré	mír æríæ	mír ár	
mír es	mír ábæs	mír is	mír ésis	mír ærás	mír æríæs	mír ánt	
mír e	mír ábæ	mír i	mír és	mír ærá	mír æríæ	mír ád	
mír ém	mír ábæm	mír ém	mír ésim	mír ærém	mír æríæm	mír e	
mír éw	mír ábæw	mír éw	mír ésiw	mír ærétw	mír æríæw	mír éw	
mír en	mír ábæn	mír in	mír ésin	mír ærán	mír æríæn	mír int	

							<u>Inf, Ger, Pa</u> <u>2,5,6Imp</u>
<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>		
bát u	bæt íæ	bát i	bæt és	bæt ré	bæt ríæ	bát ræ	
bát s	bæt íæs	bát is	bæt ésis	bæt rás	bæt ríæs	bæt ént	
bát	bæt íæ	bát i	bæt és	bæt rá	bæt ríæ	bæt úd	
bæt ém	bæt íæm	bæt ém	bæt ésim	bæt rém	bæt ríæm	bát	
bæt éw	bæt íæw	bæt éw	bæt ésiw	bæt rét	bæt ríæw	bæt éw	
bát en	bæt íæn	bát in	bæt ésin	bæt rán	bæt ríæn	bát int	

	PI	II	PS	IS	F	C	Inf, Ger, Pa 2, 5, 6Imp
	búl u	buł fe	búl i	buł is	buł iré	buł iríe	buł ir
	búl s	buł fes	búl is	buł ísis	buł irás	buł iríes	buł int
	búl	buł fe	búl i	buł is	buł irá	buł iríe	buł íd
	buł ím	buł íem	buł ím	buł ísim	buł irém	buł iríem	búl
	buł íw	buł íew	buł íw	buł ísiw	buł iréw	buł iríew	buł íw
	buł en	buł íen	búl in	buł ísin	buł irán	buł iríen	búl int

La característica principal dels tres paradigmes de (1) és que l'arrel no canvia, excepte pel que fa a l'accent o a causa de regles ja justificades. És el cas de 'batre', la vocal radical del qual, a, passa a ə en posició àtona per la regla de Reducció Vocàlica (Capítol II). El problema de la morfologia verbal regular consisteix doncs a donar compte de les regularitats de les terminacions verbals i de l'alternança accentual.

Excepte per a 2 i 6Imp hi ha una correlació exacta entre persona i terminació: 2, 4, 5 i 6 acaben sempre en s (o z)², m, w, n, respectivament, i 1 i 3 no presenten presumiblement cap terminació personal.

La qüestió esdevé més complicada si intentem trobar les correspondències entre terminació i temps. Per tal de facilitar l'examen dels morfemes de temps, examinem el quadre següent, (2), que correspon a (1), un cop eliminats l'arrel i els morfemes de persona, així com la ə epentètica a l'Inf bá-tre (cf. la regla (11), més avall).

Es possible extreure alguna altra generalització sistemàtica de (2)? Totes tres categories morfològiques, temps, persona i conjugació, semblen intervenir en la determinació de la terminació. Però en un examen més atent, apareix una asimetria a (2). Considerem separatament la primera vocal de la terminació i la resta de la terminació. La segona part de la terminació és generalment invariable a través de les conjuga-

	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>	<u>Inf, Ger,</u> <u>Pa, 2, 5 Imp</u>
v	ábe	i	és	aré	erie	ár
è	ábe	i	ési	erá	erie	ánt
e	ábe	i	és	erá	erie	ád
è	ábe	é	ési	eré	erie	e
é	ábe	é	ési	eré	erie	é
a	ábe	i	ési	erá	erie	i
u	íe	i	és	eré	rie	r
-	íe	i	ési	erá	rie	ént
-	íe	i	és	erá	rie	úd
é	íe	é	ési	eré	rie	-
é	íe	é	ési	eré	rie	é
a	íe	i	ési	erá	rie	i
u	íe	i	ís	iré	irie	ír
-	íe	i	ísi	irá	irie	ínt
-	íe	i	ís	irá	irie	íd
i	íe	i	ísi	iré	irie	-
i	íe	i	ísi	iré	irie	i
e	íe	i	ísi	irá	irie	i

cions: l'excepció és l'indicatiu imperfect de la conjugació I. Pel que fa a la vocal inicial de la terminació, l'accent distingeix dos casos. En les terminacions no accentuades (separades a (2) per una línia de les accentuades), la vocal és -com la segona part de la terminació- invariable a través de les conjugacions, amb l'excepció de 1, 2PI i Imp de la conjugació I i l'Inf de la II. Però quan la vocal es troba en una terminació accentuada varia a través de les conjugacions: cap forma té la mateixa vocal a totes tres conjugacions. Aquesta observació suggereix que cal tractar aquesta vocal separatament de la resta de la terminació. D'acord amb això, faré la següent classificació de la terminació: la vocal temàtica, tal com indica la seva variació a través de les conjugacions, és una marca de la conjugació, i pot variar també segons la persona i el temps; apareix només a terminacions accentuades. Les marques de temps (és a dir les vocals àtones aïllades i el que segueix la vocal temàtica, a (2)) varien d'acord amb el temps, i excepcionalment segons la persona i la conjugació. Finalment, les marques de persona, que són invariables: Ø per a 1 i 3, i z, m, w, n per a 2, 4, 5 i 6, respectivament. Aquesta segmentació d'una forma verbal en arrel, vocal temàtica o marca de conjugació, marca de temps i marca de persona sembla bastant plausible, donats els fets dels verbs regulars. Naturalment, com que el català és una llengua inflectiva, cadascun d'aquests morfemes serà determinat principalment pel seu correlat (arrel, conjugació, temps o persona), però també subsidiàriament pels altres. Vegem en què consistirien les dues altres alternatives extremes. Podríem agrupar totes les terminacions

idèntiques i establir per a cadascuna que el verb la pren en les formes corresponents, per exemple que pren és a 1II en les conjugacions I i II, i 3IS en les conjugacions I i II. Aquesta és la posició que adopten, en general -i correctament, donats els seus objectius-, les gramàtiques normatives. O bé podem intentar regularitzar els morfemes al màxim, de manera que estiguin menys o gens condicionants per correlats morfològics que no siguin el seu; les formes subjacents serien derivades per un conjunt de regles fonològiques. Cal rebutjar des del començament la primera hipòtesi, ja que no intenta recollir cap de les possibles generalitzacions. Examinem una mica més la segona alternativa. Podem proposar, per exemple, que la marca de II és bə, la marca de PS i o la marca de IS si (o fins i tot regularitzant-ho més encara, proposar i com a marca de subjuntiu i \emptyset d'indicatiu). Aleshores caldria postular regles que esborressin en les conjugacions II i III la b després de la vocal temàtica, que esborressin i després de la vocal temàtica (per a 4PS i 5PS), i que esborressin i en posició final (per a 1IS i 3IS). Per les mateixes raons podríem proposar que hi ha una vocal temàtica específica per a cada conjugació, i que regles fonològiques en deriven la vocal temàtica "fonètica" de forma apropiada. El punt crucial és que la força d'aquesta anàlisi depèn completament de la motivació independent d'aquestes regles. Si són específiques de formes verbals caracteritzades morfològicament, aleshores és exactament equivalent afirmar que un al·lomorfe determinat apareix en un conjunt morfològicament caracteritzat de formes verbals. Notem a més que en aquesta anàlisi donaríem al morfema una forma subjacent l'elecció

de la qual és arbitrària. No hi ha cap raó per preferir un sistema amb bə subjacent per a II i regla d'esborrament de b, a un sistema amb ə subjacent i regla d'inserció de b en els casos apropiats. Aquesta indeterminació en l'elecció de representacions subjacents, a la qual tornaré més endavant, indica que la proposta inicial és preferible.

La discussió de les pròximes seccions refermarà l'anàlisi que proposo, però ara presentaré dos casos relacionats amb l'accent i la morfologia derivacional nominal que també hi donen suport.

Hi ha encara dos fets sense explicar en el paradigma dels verbs regulars: la correlació entre aparició de la vocal temàtica i caràcter tònic de la terminació, i la mateixa distribució de l'accent. Al Capítol II vam veure que l'accent, en comptes d'assignar-se per regla, formava part de la representació subjacent. D'acord amb això, els morfemes proposats que marquen conjugació, temps i persona també han de tenir aquesta propietat. La vocal temàtica, per exemple, serà accentuada. Els únics casos de vocal temàtica àtona (v. (1)) són el futur i el condicional. Però precisament el futur i el condicional duen l'accent sobre la marca de temps i aquesta és la raó per la qual la presència de la vocal temàtica estava correlacionada amb l'accent a la terminació (o sia accent a la mateixa vocal temàtica o a la marca de temps). Ja sabem que dins un mot una regla esborra tots els accents llevat del darrer ((24), Cp. II), de manera que l'accent subjacent que proposo per a la

vocal temàtica serà esborrat en aquest cas per una regla justificada independentment.

La distribució de l'accent en els verbs regulars il·lustrada a (1) es deriva de la teoria discutida i justificada al Capítol II, que diu que els morfemes tenen accent subjacent i que l'accent superficial se'n deriva per una regla de Desaccentuació. L'arrel verbal durà sempre accent, més específicament, durà accent a l'última síl·laba³, la vocal temàtica també durà accent i la resta dels morfemes seran àtons, excepte el futur i el condicional que també duren accent. Després que s'hagi aplicat la Desaccentuació l'accent apareixerà en els morfemes de futur i condicional en aquests temps, a la vocal temàtica als altres temps en què aquesta apareix, i en l'arrel en els casos restants, com per exemple:

(3)	búl+i+rás	mír+é+si+m	mír+ə+s
DESACC.	u i	i	---
	bulirás	mirésim	mírəs

L'existència d'una vocal temàtica, en particular d'u na vocal temàtica accentuada en la representació subjacent, es justifica també a través de derivats de verbs, en els quals apareix també una vocal temàtica. Les formes verbals que corresponen als derivats en dó(r), mén i plə⁴ són representades a (4) per 3PI, format per arrel+ə a la conjugació I i l'arrel sola a les conjugacions II i III:

(4)	<u>Conj. I</u>	<u>Conj. II</u>	<u>Conj. III</u>
a.	puṛtədó pórte trənsfuṛmədó trənsfórme	pəṛdədó pért kunəšədó kunéš	kuḷidó kúl muṛidó múr
b.	pəgəmén páge milurəmén milóra	rəbəmén rēp bənsimén béns	rətruṛimén rətrúr səntimén sén
c.	kəntáplə kánte kuṁfuṛtápłə kuṁfórte	kunəbípłə kunsép təmípłə tém	dəkuzípłə dəkús bulípłə búl

Les vocals subratllades á, ə, í, i apareixen perquè els substantius o adjectius deriven de verbs. Això es pot veure comparant (4) amb els derivats que no tenen origen verbal: milóra (ə és la marca de femení), kántik, təpó, búl (subst.). A més aquesta vocal correspon a la vocal temàtica de les formes verbals: a, ə a la conjugació I, ə, i a la conjugació II, i i a la conjugació III. La majoria dels sufixos són accentuats, i la vocal temàtica apareix per tant sense accent, però en el cas de plə l'últim accent del mot és el de la vocal temàtica que és la que consegüentment du l'accent fonètic.

A (4) ja s'observa una particularitat de la conjugació II present també a (2): les vocals temàtiques d'aquesta conjugació són les mateixes que les de les conjugacions I i III, segons el sufix derivacional. El mateix passa en els pa-

radigmes verbals ((1) o (2)): en algunes formes les vocals temàtiques de I i de II coincideixen, en d'altres coincideixen les de II i III. Suggerixo que l'explicació d'aquesta particular distribució rau en el fet que els anomenats "verbs regulars de la conjugació II" (als quals amb referiré més endavant com grups R-1 i R-2) són de fet irregulars; la seva irregularitat consisteix a tenir una marca de conjugació "barrejada", de vegades corresponent a la conjugació I, de vegades a la conjugació II, de vegades representada per una vocal temàtica irregular (é i ú a Ger i Pa, respectivament, falta de vocal temàtica a Inf). Hi ha una raó, és clar, per la qual un verb com 'batre' ha estat inclòs en una "conjugació regular II". El tipus particular de "barreja" de vocals temàtiques que presenta és la més comuna entre els verbs que no pertanyen a les conjugacions I i III. Altres verbs, i això afavoreix la present anàlisi, presenten tipus diferents de "barreja", és a dir, tenen la vocal temàtica de les conjugacions I i III en altres temps i en altres persones que 'batre' (v. seccions 5 i 6). A més, tots els verbs formats per derivació d'altres categories pertanyen a les conjugacions "regulars" I i III (Fabra (1968), 138-141).

3. La classe IIIa i altres formes verbals anòmales

Els verbs formats per derivació que pertanyen a la conjugació III i que acabem d'esmentar, així com altres verbs d'aquesta conjugació, tenen un paradigma en part diferent del

que he donat per a III a (1). Així, al costat de 'batre', tenim 'unir', amb el paradigma següent:

(5) <u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>
un éšu	un íə	un éši	un ís
un éšəs	un íəs	un éšis	un ísis
un éš	un íə	un éši	un ís
un ím	un íəm	un ím	un ísim
un íw	un íəw	un íw	un ísiw
un éšən	un íən	un éšin	un ísin
			<u>Inf, Ger, Pa</u>
	<u>F</u>	<u>C</u>	<u>2, 5, 6 Imp</u>
	un iré	un iríə	un ír
	un irás	un iríəs	un ínt
	un irá	un iríə	un íd
	un irém	un iríəm	un éš
	un iréw	un iríəw	un íw
	un irán	un iríən	un éšint

'Unir' difereix de 'bullir' pel fet de presentar un increment éš en certes formes. Que éš no pertany a l'arrel és clar perquè hi ha un gran nombre de verbs que segueixen aquest paradigma amb arrels diferents però tots amb l'increment éš a les mateixes formes. Comparem les formes en les quals difereixen els dos tipus de verbs de la conjugació III:

(6)	<u>PI</u> :	1	búlu	un éš u
		2	búls	un éš əs
		3	búl	un éš
		6	búlən	un éš ən
	<u>PS</u> :	1	búli	un éš i
		2	búlis	un éš is
		3	búli	un éš i
		6	búlin	un éš in
	<u>Imp</u> :	2	búl	un éš
		6	búlint	un éš int

Notem primer de tot que les formes difereixen únicament en l'increment éš i en l'accentuació. L'única excepció, 2PI, que dóna unéšəs en comptes de *unéšs, és el resultat d'una regla d'inserció de ə que tractarem en aquesta mateixa secció. L'increment éš es troba situat sempre entre l'arrel i els morfemes de temps i persona, és a dir, en la mateixa posició que la vocal temàtica. Donats aquests fets, i el fet que éš és característic d'una classe de verbs, és a dir d'una conjugació, podem assignar-li el mateix status que la vocal temàtica i anomenar-lo increment temàtic.

Recordem que a (2) vam fer servir una distinció existent en la classe de les vocals inicials de terminació per definir el terme tradicional "vocal temàtica". Observem ara que aquesta mateixa distinció apareix quan intentem diferenciar les formes amb increment temàtic de les que no en tenen: les

formes de (6) són les formes que en els verbs com 'bullir' no tenen vocal temàtica. Aquest fet, l'aparició de éš en les formes en les quals no apareix la vocal temàtica i, dóna suport a la distinció entre formes amb vocal temàtica i sense, que he proposat abans.

Pel que fa a l'accent, si considerem éš -juntament amb la vocal temàtica- com un element temàtic, la col·locació de l'accent a (6) no ofereix cap problema. éš, com la vocal temàtica, tindrà accent subjacent, i la regla de Desaccentuació eliminarà l'accent de l'arrel en tots els casos.

Hi ha també altres verbs que semblen divergir en algun punt dels paradigmes de (1). Com veurem, aquestes divergències són imputables a regles fonològiques generals.

La desinència de 2 i 3PI és diferent per a la conjugació I i per a les conjugacions II i III; la I pren əs, ə, i les II i III prenen s, ∅ (v. (2)). Però hi ha alguns verbs que, encara que pertanyen a II o III, tal com demostren el Ger i el II, aparentment prenen les terminacions de la conjugació I a 2 i 3PI:

	<u>II</u>	<u>Ger</u>	<u>2PI</u>	<u>3PI</u>
(7) a. 'cosir'	kuz íə	kuz ínt	kúz əs	
'tossir'	tus íə	tus ínt	tús əs	
'fugir'	fuž íə	fuž ínt	fúž əs	
'tòrcer'	tuṛs íə	tuṛs ént	tóṛs əs	
'vèncer'	bəns íə	bəns ént	bəns əs	

'créixer'	krəš iə	krəš ént	kréš əs	
'conèixer'	kunəš iə	kunəš ént	kunéš əs	
b. 'obrir'	ubr iə	ubr ínt	óbr əs	óbr ə
'omplir'	umpl iə	umpl ínt	ómpl əs	ómpl ə
'córrer'	kuṛ iə	kuṛ ént	kóṛ əs	kóṛ ə

Els verbs de (7a) no són de fet verbs irregulars que prenen les marques de temps d'una altra conjugació -encara que l'efecte aparent sigui el mateix-, sinó verbs regulars subjectes a una regla fonològica que insereix ə entre sibilants. Aquesta regla sembla operativa també en altres casos. Considerem els plurals dels adjectius femenins invariables, és a dir els que no prenen la marca de femení ə:

(8) <u>Femení Sg</u>	<u>Femení Pl</u>
fásil	fásils
bulgár̄	bulgár̄s
sublím	sublíms
fəlís	fəlísəs
bəlós	bəlósəs
fugás	fugásəs

Els exemples de (7b) són similars a aquests. Al Capítol III vam veure que s'inseria ə després de geminades davant consonant o a final de mot. De fet caldria estendre aquesta regla per tal de cobrir altres casos, en particular seqüències d'oclusiva - líquida:

(9) šisklə	šiskl ét	šiskl əs
ánqlə	əngl ét	ánql əs
ábrə	əbr ét	ábr əs
súkərə	sukr ét	súkər əs
tríplə	tripl ét	trípl əs
teátrə	teatr ét	teátr əs

El diminutiu i altres sufixos poden afegir-se a les arrels acabades en consonant šiskl, ánql, etc. però quan es troben les dues consonants en posició final o seguides de consonant, cal inserir-hi una ə.

Aquestes dues regles d'inserció de ə haurien d'ésser examinades amb més deteniment per acomodar-hi altres casos i excloure'n alguns també, però aquí ens limitarem a la part de la regla que cobreix els casos presentats i formularem (10) i (11) per a posterior referència.

$$(10) \emptyset \longrightarrow ə / \begin{bmatrix} +cont \\ +cor \end{bmatrix} + _ \begin{bmatrix} +cont \\ +cor \end{bmatrix}$$

$$(11) \emptyset \longrightarrow ə / [-cont] [+sont] _ \left\{ \begin{array}{l} \#\# \\ C \end{array} \right\} \text{ i altres contextos}$$

Observem que (11) donarà compte dels casos de (7b), kóṛəs, kóṛə, ja que podem representar el seu so continu r̄ com a seqüència de dues no-contínues, /rr/, tal com vam concloure al Cap. III. De forma similar, les excepcions que trobàvem examinant els verbs amb increment temàtic, és a dir unéšəs en comptes de *unéšs (v. (6) i discussió posterior), seran expli-

caades per la regla (10).

Trobem altres formes verbals anòmales en verbs de la conjugació II que, com que tenen també altres irregularitats, seran tractats a la pròxima secció. Una de les seves característiques és la manca de vocal temàtica a l'infinitiu, futur i condicional. Quan l'arrel d'un d'aquests verbs acaba en n o l, esperariem Inf, F i C en lr, nr; lré, nré, etc.; lríə, nríə, etc. respectivament. En canvi obtenim ldr, ndr, ldré, ndré, ldríə, ndríə. La d no es pot assignar a cap morfema de temps, ja que només apareix en aquests casos, és a dir quan es troba el context fonològic l_r, n_r. Podem suposar doncs que d s'insereix per regla. Però a l'interior de morfema lr, nr i ldr, ndr contrasten:

(12) a.	b.
unrát	indrét
ənrəuná	səndrə
ənrik	təndrə
kunrəw	əndrəw
fulrā	bəldrík
tulrā (cognom)	buldró

A través de límit de morfema també trobem ambdues solucions:

(13) a.	b.
són##rósks	bənd+ré
ból##rósks	buld+ríə
ən#rəntən	fónd+rə
əl#rəntən	pund+rá
ən#rərə (cf. dərərə)	
in#rəbés (cf. rəbés)	
ən#rəžulá (cf. rəžól)	

S'ha de formular per tant la regla de manera que no s'apliqui a través de qualsevol nombre de ##, és a dir:

$$(14) \quad \emptyset \longrightarrow d / \left\{ \begin{array}{l} n \\ l \end{array} \right\} _ r$$

de manera que s'apliqui a (13b) però no a (13a), ni a (12a) (a (12b) la d és present a la representació subjacent). A (12a) nr es troba dins un morfema i la CCE bloquejarà l'aplicació de la regla. Heus aquí la derivació de tres exemples il·lustratius:

(15)	((unr)+át)	(ən#(rərə))	((bén)+rə)
Inserció de D	bloq.CCE	---	d
r → r̄ (18)	r̄	r̄	---
	unrát	ənrərə	béndrə

En el cas de lr i nr internes de morfema, la Inserció de D no es pot aplicar pròpiament a cap cicle: tota la informació per la qual es podria aplicar la regla es troba dins

el cicle 0 i cap informació crucial no és introduïda a cicles posteriors. Després la r esdevé vibrant perquè segueix l o n. r també passa a r̄ en mots com ən#r̄erə, però la Inserció de D hi és inaplicable. D'altra banda, la Inserció de D s'aplicarà en el primer cicle (cicle 1) a (₁(₀bēn₀)+rə₁) i casos similars i la r, com que ja no seguirà l o n, romandrà bategant. Cal recordar que la CCE no s'aplica a r → r̄, perquè són postcíclics, ja que no són de neutralització.

En resum, he presentat els paradigmes de tres conjugacions ('mirar' I, 'bullir' IIIb, 'unir' IIIa; 'batre' quedava classificat com a irregular) i he conclòs que les seves formes estan constituïdes per quatre morfemes. L'arrel i la vocal temàtica, o increment temàtic per a IIIa, formen el radical; la desinència està formada pel morfema de temps i el morfema de persona. Dono a continuació el conjunt dels al.lomorfs dels morfemes de les terminacions en els verbs regulars.

(16) Vocal temàtica o increment

	I	IIIb	IIIa
1,2,3,6PI; 1,2,3,6PS; 2,6Imp; F; C	∅	∅	ēš
II, Inf, Ger, Pa	á	í	í
4,5PI; 4,5PS; 5Imp	é	í	í
IS	é	í	í

Persona

1	∅	4	n
2	s; <u>Imp</u> :∅	5	n
3	∅	6	n; <u>Imp</u> :nt

(16)

Temps

PI	1:	u	2,3 conj.I, 6:	ə	altres:	∅
II	I:	ba	II, III:	ə	Inf:	r
PS	1,2,3,6:	i	4,5:	∅	Ger:	nt
IS	1,3:	s	2,4,5,6:	si	Pa:	d
F	1:	ré	4,5:	ré	2,3,6:	rá
C		ria				
Imp	2conj.I:	ə	2,5conj.III:	∅	6:	i

4. Verbs "regulars" de la conj. II i participis irregulars

L'anomenada segona conjugació es caracteritza pel caràcter mixt de les seves vocals temàtiques (de vegades les de les conjugacions I i III, de vegades diferents, de vegades inexistents en formes que la tenen a les altres conjugacions), i per ser bàsicament una conjugació irregular. Aquesta irregularitat pot ésser atribuïda -tal com intentaré demostrar-, per a cada verb o grup de verbs, a la distribució de la vocal temàtica i al polimorfisme de l'arrel, que està subjecta, malgrat això, a subregularitats. La irregularitat no sol afectar els morfemes de temps i persona, i les discrepàncies de les formes regulars es redueixen al participi, la forma típicament irregular i menys verbal, en un cert sentit (flexió nominal de gènere i nombre, funció adjectival, etc.).

El grup de verbs que analitzarem en aquesta secció es caracteritza per tenir una arrel fixa i una vocal temàtica fixa, excepte per al participi; la vocal temàtica i les marques de temps tenen la distribució següent:

(17) <u>Vocal temàtica: R-1, R-2</u>	<u>Morfemes de persona</u>
1,2,3,6PI; 2,6Imp	Com a (16)
1,2,3,6PS	∅ = <u>I</u> = <u>III</u>
II	<u>i</u> = <u>III</u> Segueix la conj.III
4,5PI; 4,5PS; 5Imp	<u>é</u> = <u>I</u>
IS	<u>é</u> = <u>I</u>
Ger	<u>é</u>
Inf, F, C	∅
Pa	<u>ú</u>

Grup R-1

Es el representat per 'batre', el paradigma del qual ja ha estat discutit juntament amb els verbs de les conjugacions I i III a la secció anterior.

Grup R-2

Comprèn els verbs esmentats al Capítol III, secció 9, on proposava que la seva marca d'infinitiu no era r, sinó ə. A part de l'infinitiu, les úniques formes en les quals difereixen dels del grup R-1 són el futur i el condicional. Comparem les formes següents amb les de 'batre' (1):

(18) 'córrer'

<u>F</u>	<u>C</u>
kurr əré	kurr əría
kurr ərás	kurr əríaš
kurr ərá	kurr əría
kurr əréḿ	kurr əríaḿ
kurr əréw	kurr əríaew
kurr ərán	kurr əríaen

'vèncer'

<u>F</u>	<u>C</u>
bəns əré	bəns əría
bəns ərás	bəns əríaš
<u>etc.</u>	<u>etc.</u>

'plànyer'

<u>F</u>	<u>C</u>
pləɲ əré	pləɲ əría
pləɲ ərás	pləɲ əríaš
<u>etc.</u>	<u>etc.</u>

Les formes esperades (abans de l'aplicació de les regles que deriven r̄ de rr i de r) serien kurrré, bənsré, etc. La ə inserida de 'córrer' ja queda coberta per (11), i en els altres exemples estenen (11) als contextos apropiats.

Cap verb de la conjugació I té participi irregular, però tant les conjugacions IIa i IIIb com els grups de la conjugació II que hem vist tenen verbs amb participis diferents dels regulars en íd per a la III i en úd per a la segona. 'Admetre' (i altres verbs en -metre) té una arrel alternant admċz, cap vocal temàtica, i morfema de participi \emptyset , i, similarment, 'imprimir' amb l'arrel alternant imprċz. 'Merèixer' i 'créixer' tenen les arrels mċrċsk i krċsk, amb vocal temàtica i morfema de temps normals ú i d, i el mateix passa amb 'córrer' amb una arrel kórrg que sofreix Inserció de ə (cf. amb els verbs que afegeixen g, secció següent). La resta dels casos tenen marca de participi t i no tenen vocal temàtica: 'estrènyer' té l'arrel astrċ, 'morir' i 'oferir' tenen les seves arrels regulars mór i ufċr, i 'sofrir', 'obrir', 'cobrir' i 'establir' tenen com arrels sufċr, ċbċr, kubċr i astablċr, respectivament. Heus aquí les formes del participi junt amb les formes corresponents de 4PI que presenten l'arrel regular (però, naturalment, amb la vocal reduïda) i la conjugació a la qual pertanyen:

(19) 4PI	Pa
ædmæt ċm	ædmċz
imprim ċm	imprċz
mæərəš ċm	mæərəsk úd
kræš ċm	kræsk úd
kuċ ċm	kuċæg úd
æstræp ċm	æstrċ t

4PI	Pa
mur ċm	mór t
ufær ċm	ufċr t
sufr ċm	sufċr t
ubr ċm	ubċr t
kubr ċm	kubċr t
æstæpl ċm	æstæplċr t

5. Conjugació II: verbs amb *g* final d'arrel

Inclou en aquesta classe els verbs que, a més d'algunes irregularitats menors, presenten en algunes formes una arrel acabada en g. Examinarem primerament el paradigma d'un d'aquests verbs -excloent-ne el participi-, i després les formes d'altres verbs que difereixen de les del paradigma model. Tractarem els participis, que són els que presenten més irregularitats, al final de la secció.

Grup G-1

'Fondre' presenta les formes següents:

(20) PI	II	PS	IS
fón	fun íə	fónŋ i	funŋ és
fón s	fun íəs	fónŋ is	funŋ ésis
fón	fun íə	fónŋ i	funŋ és
fun ċm	fun íəm	funŋ ċm	funŋ ésim
fun ċw	fun íəw	funŋ ċw	funŋ ésiw
fón ən	fun íən	fónŋ in	funŋ ésin

<u>F</u>	<u>C</u>	<u>Inf, Ger,</u> <u>2,5,6Imp</u>
fun dré	fun driá	fón dræ
fun drás	fun driás	fun ént
fun drá	fun driá	
fun drém	fun driëm	fón
fun dréw	fun driáw	fun éw
fun drán	fun drián	fóng int

Les alternances de la vocal temàtica són les mateixes que les de 'batre' esmentades abans (secció 4): algunes formes tenen la de la conj.I, algunes altres les de la conj.III:

(21) Vocal temàtica: G-1, G-2 (també W-4, i una variant de W-3)

1,2,3,6PI; 1,2,3,6PS; 2,6Imp	Ø = <u>I</u> = <u>III</u>
II	i = <u>III</u>
4,5PI; 4,5PS; 5Imp	é = <u>I</u>
IS	é = <u>I</u>
Ger	é
Inf, F, C	Ø

Les alternances entre o i u a l'arrel són degudes al procés de Reducció Vocàlica estudiat al Capítol II, que opera sobre vocals àtones. La d a F, C i Inf és un resultat de la regla d'inserció de d que hem vist abans, i la regla (11) inse-reix la a de l'infinitiu fóndra, després que s'ha aplicat la Inserció de D. Els morfemes de temps són els de (16) i (17),

però el de 1PI és diferent:

(22) Morfema de temps: Verbs G

1PI Ø

Les úniques formes que queden encara per explicar són 1PI i PS i IS. 1PI és fón i en els altres casos apareix g abans de la terminació (1PS fóngi, etc.). Les alternances entre n i ŋ al llarg del paradigma s'expliquen amb la regla d'Assimilació de Nasals presentada al Capítol III, i aquesta regla i la de Simplificació de Grups donen compte de fón (/fóng/ → fóng → fón).

El problema que es presenta és com cal tractar l'alter-nança /fón/ - /fóng/. La g no pertany evidentment als morfemes de temps o persona ja que la'n separa la vocal temàtica a 4,5PS i a IS. Podríem considerar-la un increment temàtic similar al éš de la classe IIIa, però en aquest cas la clara correlació en-tre aparició d'increment temàtic i manca de vocal temàtica és inexistent. Hi ha tres alternatives més per explicar aquesta al-ternança: a) l'arrel de 'fondre' és /fóng/ i la g cau per efec-te d'una regla en els contextos corresponents; b) l'arrel és /fón/ i la g s'insereix en els contextos complementaris; c) hi ha dues arrels subjacents /fóng/ i /fón/. Tornaré al problema de la determinació de la forma subjacent de l'arrel en aquests casos, quan hàgim examinat més verbs irregulars. De tota manera, podem observar que els dos contextos no són expressables en ter-

mes fonològics; a part de la gran disparitat de les formes que cobreix, 4PI funém i 4PS fungém són fonològicament idèntics tret de la g, per tant abans de la inserció o l'esborrament de g no es poden diferenciar. El mateix passa amb 5Imp funéw i 5PS fungéw.⁵

Grup G-2

El verb 'prendre' és similar a 'fondre'. Té les formes paral·leles préng - prén, però presenta una altra canvi a l'arrel en F, C i Inf. Són les formes següents, que apareixen a (23) junt amb algunes de les que no presenten aquest canvi:

(23)	F: pən dré	C: pən dría	Inf: pén drə
1PI <u>préŋ</u>	pən drás	pən dríəs	
3PI <u>prén</u>	pən drá	pən dría	
4II <u>prən íə</u>	pən drém	pən dríəm	
1PS <u>préŋg</u> i	pən dréw	pən dríaw	
6IS <u>prəŋg</u> ésiw	pən drán	pən dríən	

Sembla clar que la falta de r a les formes en pén- que s'oposen a les que presenten prén o préng, és determinada, si ho és per algun context fonològic, per la r o d següents, o per ambdues. Però cal anar amb compte abans d'atribuir la pèrdua de r⁶ a una regla fonològica: si realment existeix aquesta regla fonològica podem esperar trobar-ne els efectes en altres llocs també. En realitat és molt possible que una regla d'aquest tipus hagi existit en un estadi anterior o existeixi en algunes varietats del dialecte que ens serveix de base, ja que existeixen

xen formes com pugrámə, pubblémə, enfront de les formes en pru-. Però per a molts parlants -jo inclòs- hi ha mots amb les dues seqüències de C més líquida, com els que acabo d'esmentar i com els següents:

(24) triplə	frətrisída	prə#skríw
prugrés	prə#ndrés (preendreq)	sobrə#prén
frustrá	tri#ándra	

Resulta difícil decidir si la regla és encara operativa, restringida als verbs (els únics exemples són 'prendre' i els seus compostos, o si 'prendre' té les variants radicals préng, prén i pén, l'última per a Inf, F i C. Com que no existeix cap altra verb de la forma CrV $\left\{\begin{matrix} n \\ 1 \end{matrix}\right\}$ - de la conj. II, no trobo cap manera de triar entre les dues alternatives i deixaré la qüestió oberta.

Grup G-3

L'Inf i el Ger dels verbs 'soler' i 'valer' difereixen dels de 'fondre' (20):

(25) 1PI sólk	bálk	Inf sul ér	bəlg ér
2PS sólg i	bálg i	Ger sul ént	bəlg ént
4PI sul ém	bəl ém		

En aquest cas la g final no cau com a /fóng/ → fónŋ → fón, sinó que s'ensordeix, tal com prediu la Simplificació de Grups (Cap. III, (29)) i la regla que ensordeix les obstruents

davant ##.

En l'Inf i el Ger hom esperaria sóldrə i báldrə, i *sulént i *bələnt. Com hem vist abans, els verbs de la conj. II es caracteritzen per la irregularitat en l'elecció de vocal temàtica; en aquest cas, 'soler' i 'valer' s'aparten de la distribució normal de vocals temàtiques de (21), ja que tenen é en Inf i Ger. A més, 'valer' estén la g de 1PI, PS i IS també a aquells dos temps. La distribució de la vocal temàtica és per tant la següent:

(26) Vocal temàtica: 'soler', 'valer'

1,2,3,6PI; 1,2,3,6PS; 2,6Imp	∅ = <u>I</u> = <u>III</u>
II	í = <u>III</u>
4,5PI; 4,5PS; 5Imp	é = <u>I</u>
IS	é = <u>I</u>
Inf, Ger	é
F, C	∅

Grup G-4

Un últim grup de verbs que pertanyen a aquesta classe es caracteritza per l'alternança de la g amb una š final d'arrel. Una altra particularitat d'aquest grup és que en algunes formes hi ha variació lliure entre g i š. El grup es divideix en dos conjunts: a) els compostos de l'arrel perǵš ('aparèixer', 'comparèixer', etc.), i b) 'conèixer' i els seus compostos ('reconèixer', 'desconèixer', etc.). Heus aquí les formes que presenten

alguna anomalia, per a 'aparèixer' i 'conèixer' (les altres formes deriven regularment de l'arrel acabada en š, Pa a part).

(27) 1PI	əpəǵš u	kunéš u, kunǵk
Inf	əpəǵš ə	kunéš ə
F	əpərəš aré	kunəš aré
	əpərəš arás	kunəš arás
	<u>etc.</u>	<u>etc.</u>
C	əpərəš aría	kunəš aría
	əpərəš aríəs	kunəš aríəs
	<u>etc.</u>	<u>etc.</u>
PS	əpəǵš i, əpəǵg i	kunéš i, kunǵg i
	əpəǵš is, əpəǵg is	kunéš is, kunǵg is
	<u>etc.</u>	<u>etc.</u>
IS	əpərəg és, əpərəš és	kunəš és, kunəg és
	əpərəg ésis, əpərəš ésis	kunəš ésis, kunəg ésis
	<u>etc.</u>	<u>etc.</u>

Inf, F i C són perfectament "regulars" pel fet que no tenen, com la majoria dels verbs de la conj. II, vocal temàtica en aquests temps. El futur i el condicional reben una ə per la regla (11); els infinitius əpəǵšə, kunéšə tenen el morfema d'infinitiu ə, com altres verbs que hem vist abans. Encara que en alguns casos una de les formes amb variació lliure és més corrent, totes dues arrels apareixen en PS i IS, així com a 1PI en el cas de 'conèixer'. En el participi, que serà tractat al final de la secció, nòmés hi ha la forma en g.

Passem ara a examinar els participis dels verbs de la conj. II que hem tractat fins aquí. A (28) hi ha una forma que conté l'arrel verbal -per a cada arrel alternant- junt amb el participi, i les arrels alternants proposades hi apareixen subratllades:

(28)

<u>3PI</u>	<u>3PS</u>	<u>Pa</u>	<u>Vocal temàtica del Pa</u>	<u>Morfema de Pa</u>
<u>bát</u>		<u>bətúd</u>	ú	d
<u>umét</u>		<u>uméz</u>	∅	∅
<u>əstrén</u>		<u>əstrét</u>	∅	t
<u>ətén</u>		<u>ətéz</u>	∅	∅
<u>kóre</u>		<u>kuřágúd</u>	ú	d
<u>néš</u>		<u>nəskúd</u>	ú	d
<u>fón</u>	<u>fón̄gi</u>	<u>fóz</u>	∅	∅
<u>əntén</u>	<u>əntén̄gi</u>	<u>əntéz</u>	∅	∅
<u>bén</u>	<u>bén̄gi</u>	<u>bəngúd</u>	ú	d
<u>pón</u>	<u>pón̄gi</u>	<u>póst</u>	∅	t
<u>řezól</u>	<u>řezól̄gi</u>	<u>řezólt</u>	∅	t
<u>prén</u>	<u>prén̄gi</u>	<u>préz</u>	∅	∅
<u>sól</u>	<u>sól̄gi</u>	<u>sulgúd</u>	ú	d
<u>bál</u>	<u>bál̄gi</u>	<u>bəlgúd</u>	ú	d
<u>əpəřéš</u>	<u>əpəřé̄gi</u>	<u>əpəřágúd, əpəřəskúd</u>	ú	d
<u>kunéš</u>	<u>kuné̄gi</u>	<u>kunəgúd</u>	ú	d

Alguns dels participis ja han estat discutits, secció 4.

Podem distingir tres casos entre aquestes formes de participi: a) les que, de forma més regular, prenen la marca de participi d i la vocal temàtica ú; b) les que no tenen vocal temàtica i prenen la marca de participi t, que trobarem més endavant a d'altres verbs, i c) les que no presenten ni vocal temàtica ni marca de participi específica i formen aquest temps amb una arrel supletiva. A a) trobem el grup que forma el participi més regularment amb arrel única, representat a (28) per 'batre', els que el formen amb l'arrel acabada en g (bəngúd, sulgúd, bəlgúd, əpəřágúd, kunəgúd; també kuřəgúd, que només té una arrel amb g, la del participi, i que ha sofert inserció de ə), i un grup de verbs, representats per nəskúd i əpəřəskúd, que el formen amb una arrel acabada en sk que només apareix en el participi. A b) hi ha řezólt, póst i potser əstrét si l'arrel alternant és əstré i no əstrét. póst podria ésser analitzat póz+t, relacionant la z amb la d'altres verbs de c), com uméz, ətéz, fóz, əntéz, préz; aquesta z alterna amb la consonant final de l'arrel en altres formes (t, ř, n), però no va seguida de marca de participi com al possible póz+t.

6. Verbs amb arrel en w final

Deixant a part les formes del participi, que, com les dels verbs en g, són especialment irregulars, la classe a la qual ens referirem com a "arrel en w" es caracteritza per

la w final que presenta l'arrel en algunes formes, i es pot dividir en set grups. Aquests grups es defineixen a partir de les arrels alternants que presenten els seus verbs, a més de Vw: Vb, Vg, Vsk, V, Vyg i Vy=éy, i per una irregularitat en la vocal temàtica (vocal temàtica de III en formes on hom esperaria I).

Grup W-1

Està format per 'beure', 'moure', 'deure', 'ploure' i els seus compostos. Tenen arrels VG a les mateixes formes que la classe G, és a dir 1PI, PS, IS i Pa; però a més apareix l'arrel VW característica de la classe a 2,3,6PI, Inf, F i C. A la resta de les formes l'arrel és VB, tal com revela el paradigma de 'beure':

(29)	<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>
	bék	bəb íə	bég í	bəg és
	béw s	bəb íəs	bég ís	bəg ésis
	bégw	bəb íə	bég í	bəg és
	bəb ém	bəb íəm	bəg ém	bəg ésim
	bəb éw	bəb íəw	bəg éw	bəg ésiw
	béw ən	bəb íən	bég ín	bəg ésin

<u>F</u>	<u>C</u>	<u>Inf, Ger, Pa</u> <u>2,5,6Imp</u>
bəw ré	bəw riə	bégw rə
bəw rás	bəw ríəs	bəb ént
bəw rá	bəw riə	bəg úd
bəw rém	bəw ríəm	bégw
bəw réw	bəw ríəw	bəb éw
bəw rán	bəw ríən	bégw int

La distribució de la vocal temàtica i els morfemes de persona i de temps són els mateixos dels grups G-1 i G-2 (21). Les altres alternances (g ensordida a bék, ɛ → a en posició àtona) ja ens són familiars. La manera d'expressar les alternances de la vocal final de l'arrel serà discutida a la pròxima secció després d'examinar tots els grups.

Grup W-2

El formen 'escriure' i els seus compostos. Llevat del participi, que té l'arrel əskrí i la marca de temps t esmentada a (28) i discussió subsegüent, les formes de l'arrel són les mateixes que les del grup W-1, és a dir əskríw, əskrib, əskríg, per a les mateixes formes. Però a 'escriure' la vocal temàtica de les formes amb l'arrel əskrib és sempre í; pren doncs la vocal temàtica de la conj. III en comptes de la conj. I en aquestes formes. Comparem-les amb les de 'beure':

(30) <u>PI</u>	<u>II</u>
4 bəb ɛ̃m - əskrib ím	bəb íə - əskrib íə
5 bəb ɛ̃w - əskrib íw	bəb íəs - əskrib íəs
<u>Ger</u>	bəb íə - əskrib íə
bəb ént - əskrib ínt	bəb íəm - əskrib íəm
<u>5Imp</u>	bəb íəw - əskrib íəw
bəb ɛ̃w - əskrib íw	bəb íən - əskrib íən

El II no suposa cap diferència, perquè els verbs de la conj. II tenen normalment la vocal temàtica i. Algunes altres formes presenten alternances del grup W-1 (p.e. əskrík, əskríw), però en els subjuntius apareixen tant əskríg (i vocal temàtica \emptyset , é o é) com əskríb (vocal temàtica i):

(31) <u>PS</u>	<u>IS</u>
əskríg i	əskrig és, əskrib ís
əskríg is	əskrig ésis, əskrib ísis
əskríg i	əskrig és, əskrib ís
əskrig ɛ̃m, əskrib ím	əskrig ésim, əskrib ísim
əskrig ɛ̃w, əskrib íw	əskrig ésiw, əskrib ísiw
əskríg in	əskrig ésin, əskrib ísin

La distribució de la vocal temàtica és per tant la següent:

(32) <u>Vocal temàtica: 'escriure' (i 'viure')</u> (W-2, W-3)	
1,2,3,6PI; 1,2,3,6PS; 2,6Imp	$\emptyset = \underline{I} = \underline{III}$
II; 4,5PI; Ger; 5Imp; (4,5PS; IS)	$i = \underline{III}$
(4,5PS)	$\acute{e} = \underline{I}$
(IS)	$\acute{e} = \underline{I}$
Inf, F, C, Pa	\emptyset (<u>ú</u> per a Pa a 'viure')

El participi pren t: əskrít, i no té vocal temàtica.

Grup W-3

'Viure' i els seus compostos són molt semblants a 'escriure'. La distribució de la vocal temàtica és la mateixa i les variants del subjuntiu també. L'única diferència rau en la consonant final g que en aquest grup és la seqüència sk, i en el participi, que es forma amb l'arrel en sk i la vocal temàtica regular ú i morfema de temps d. Tenim doncs, en comptes de əskríw - əskríb - əskrig, bíw - bíb - bísk:

(33) <u>PI</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>
bísk	bísk i	bísk és, bíb ís
bíw s	bísk is	bísk ésis, bíb ísis
bíw	bísk i	bísk és, bíb ís
bíb ím	bísk ɛ̃m, bíb ím	bísk ésim, bíb ísim
<u>etc.</u>	bísk ɛ̃w, bíb íw	bísk ésiw, bíb ísiw
	bísk in	bísk ésin, bíb ísin

Grup W-4

'Coure', 'plaire', 'cloure' i els seus compostos presenten alternances de l'arrel \sqrt{w} - \sqrt{g} , però no apareix cap b en les formes corresponents a les de W-1 en \sqrt{b} . Així, al costat de les formes kók, kóws, kógi, etc., trobem

(34)	<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>Ger</u>	<u>5Imp</u>	<u>Pa</u>
	4 ku ém	ku íə	ku íəm	ku ént	ku éw kúy t
	5 ku éw	ku íəs	ku íəw		
		ku íə	ku íən		

El participi es forma afegint la marca de participi t mencionada abans a l'arrel kúy sense vocal temàtica. 'Coure', quan té significat derivat ('produir coïssor', i doblement derivat 'recar') i 'plaire' fan el participi regular, com el grup R-1: kugúd, pləgúd; 'cloure' presenta la forma klósz sense vocal temàtica ni marca de participi.

Grup W-5

'Caure' i els seus compostos tenen el paradigma següent:

(35)	<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>
	káy k	kéy ə	káyg i	kəyg és
	káw s	kéy əs	káyg is	kəyg ésis
	káw	kéy ə	káyg i	kəyg és
	kəy ém	kéy əm	kəyg ém	kəyg ésim
	kəy éw	kéy əw	kəyg éw	kəyg ésiw
	káw ən	kéy ən	káyg in	kəyg ésin

<u>F</u>	<u>C</u>	<u>Inf, Ger, Pa</u> <u>2, 5, 6 Imp</u>
kəw ré	kəw riə	káw rə
kəw rás	kəw riəs	kəy ént
kəw rá	kəw riə	kəyg úd
kəw rém	kəw riəm	káw
kəw réw	kəw riəw	kəy éw
kəw rán	kəw riən	káyg int

A part de l'II que és característic dels grups W-5, W-6 i W-7, com veurem, el grup W-5 és completament paral·lel al grup W-1, ja que en comptes de les arrels en \sqrt{w} - \sqrt{b} - \sqrt{g} té \sqrt{w} - \sqrt{y} - \sqrt{yg} a les mateixes formes (cf. (29) i (35)).

Podriem considerar l'alternativa consistent a estendre el conjunt de vocals temàtiques per tal de cobrir les vocals àtones que apareixen després de l'arrel (v. secció 2). Aquesta proposta sembla atractiva en el cas de II kéyə, etc. que aleshores es podria derivar de /ké+i+ə/ amb vocal temàtica i; amb la condició que aquesta i fos àtona, la Formació de Semivocal derivaria la forma kéyə. L'anàlisi consistent amb la teoria que hem adoptat obligaria a adoptar una arrel kéy i postular l'absència de vocal temàtica a II per a 'caure' i verbs similars. Crec que hi ha dos factors que afavoreixen la meua solució, i per tant la teoria que hi és consistent. Observem en primer lloc que l'arrel a II és de tota manera idiosincràtica, ja que té la vocal é en comptes de la á que presenten les altres formes amb accent a l'arrel; a més la y de l'arrel pro-

posada per a II també apareix en altres formes, amb g i sense: káyg+i, però també kəy+ém, kəy+éw, etc. En segon lloc la Formació de Semivocal no s'aplica a través de + en els verbs⁷, tal com mostren kré+i, lú+i, sú+i. Hom podria objectar que no s'aplica en el context V__C però sí en el context V__V. En aquest cas la força de l'argument depèn de la justificació independent de la regla en aquest context. Els exemples són difícils de trobar (cf., però, əzəu+ét (dim.), bənzui+ási). Proposo doncs les següents arrels alternants i vocals temàtiques:

(36) Vocal temàtica: 'caure', 'creure' (W-5, W-6, W-7)

1,2,3,6PI; 1,2,3,6PS; 2,6Imp	∅ = <u>I</u> = <u>III</u>
4,5PI; 4,5PS; 5Imp	é = <u>I</u>
PS	é = <u>I</u>
Ger	é
Pa	ú
Inf, F, C, II	∅

Arrel

<u>káw</u>	2,3,6PI; 2Imp; F; C; Inf
<u>káyg</u>	PS, IS, Pa, 1PI, 6Imp
<u>kéy</u>	4,5PI; II; Ger; 5Imp

Grup W-6

El formen 'creure', 'seure', 'jeure', 'treure' i els seus compostos. El paradigma és semblant al de l'últim grup: kréw - káw, krəyéw - kəyéw, kréy - kéya, però a les formes que en el grup W-5 prenen Vyg, tenen Vg:

(37) <u>1PI</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>Pa</u>	<u>6Imp</u>
krék	krég i	kræg és	kræg úd	krég int
	krég is	kræg ésis		
	krég i	kræg és		
	kræg ém	kræg ésim		
	kræg éw	kræg ésiw		
	krég in	kræg ésin		

Les arrels alternants són doncs les mateixes que les de (36) però amb g en lloc de yg. A més a més, un verb del grup, 'treure', té el participi irregular tré+t.

Grup W-7

'Riure' i els seus compostos són semblants a 'creure' del grup W-6, però no tenen la y final d'arrel en les formes en què apareix a 'creure', excepte en II. Comparem les formes següents amb les de (35):

(38) <u>PI</u>	<u>II</u>	<u>Ger</u>	<u>5Imp</u>
4 r̄i éw	r̄éy ə	r̄i ént	r̄i éw
5 r̄i éw	r̄éy əs		
	r̄éy ə		
	r̄éy əm		
	r̄éy əw		
	r̄éy ən		

Així, mentre 'caure' del grup W-5 té y després de la vocal de l'arrel en la major part de les formes, 'creure' de

W-6 no en té davant la g final d'arrel, i 'riure' només en té a II. A la resta, participis a part, les formes del radical són totalment paral·leles.

7. El tractament de les subregularitats

En les tres seccions anteriors hem examinat tretze grups de verbs que pertanyen a la conjugació "irregular" II, i que constitueixen el gros i al mateix temps la part menys irregular de la conjugació II; queden disset verbs que presenten un grau d'irregularitat molt més gran i que seran tractats en seccions posteriors.

Pel que fa a la irregularitat, podem caracteritzar el conjunt de verbs tractats de la forma següent: a) alt grau d'irregularitat en el participi (molts verbs amb arrel diferent en aquest temps, \emptyset i \acute{u} per a la vocal temàtica, \emptyset , \acute{t} i \acute{d} per a la marca de temps); b) poques irregularitats en els morfemes de temps i persona (\acute{u} i \emptyset a l'PI, \acute{r} i \acute{a} a l'Inf); c) algunes irregularitats degudes a la diferent distribució de les vocals temàtiques $\acute{é}$, \acute{e} i \acute{i} ; d) la major part de les irregularitats degudes a l'existència de diversos arrels alternants. En aquesta secció examinaré aquest últim fet. Amb el que hem vist fins ara ja queda clar que els diversos elements radicals que presenta cada verb -les seves "arrels alternants"- que són responsables de la gran majoria de les irregularitats, no són morfemes completament irregulars, sense cap relació. Les regularitats de la vo-

cal temàtica es poden recollir parcialment, tal com he suggerit abans, considerant que la conj. II pren les vocals temàtiques de les altres dues conjugacions. Els temps i les persones en els quals segueixen la conj. I o la conj. II varia per a cada verb, però, excepte en el cas de dos verbs, 'soler' i 'valer', si un verb determinat pren una determinada vocal temàtica en una forma determinada, aleshores aquesta mateixa vocal temàtica es troba en aquesta forma a la conj. I o a la conj. III.

Les alternances del radical queden resumides a (39). Tal com es mostra a (39), la majoria de les irregularitats en les variants al·lomòrfiques de l'arrel són degudes a alternances en l'últim o les dues últimes consonants (els altres casos d'alternança, no inclosos a (39), són les alternances $\acute{p}\acute{r}\acute{e}\acute{n}$ - $\acute{p}\acute{e}\acute{n}$ a 'prendre' i el canvi de la vocal tònica a $\acute{é}$ en l'II de 'caure' i 'riure'). Aquest fet, i el fet que un nombre petit d'alternances defineixen, un cop combinades, una classe considerable de verbs, indiquen que les alternances de l'arrel no constitueixen casos purament irregulars o supletius i que les regularitats existents han d'ésser expressades en la gramàtica.

Potser la forma més òbvia d'expressar aquestes regularitats fóra postular una única forma subjacent per a cada arrel verbal (excepte en els casos realment irregulars), i derivar-ne les arrels alternants mitjançant regles fonològiques. En aquesta solució és la regla fonològica la que expressa la regularitat. De fet, si uséssim "alternances de l'arrel" en un sentit més ampli, incloent-hi qualsevol alternança fonètica

(39) Última/es consonant/s en arrels subjectes a alternança

	Inf	F;C;2, 3,6PI; 2Imp	II	5Imp; 4,5PI	Ger	1,2, 3,6, PS	4,5PS; IS;1PI; 6Imp	Pa
'batre'	R-1	-	-	-	-	-	-	-
'témer'	R-2	-	-	-	-	-	-	-
'fondre'	G-1	-	-	-	-	g	g	(v.(28))
'prendre'	G-2	-	-	-	-	g	g	(v.(28))
'soler'	G-3	-	-	-	-	g	g	g
'valer'	"	g	-	-	-	g	g	g
'aparèixer'	G-4	š	š	š	š	š,g	š',g	g
'conèixer'	"	š	š	š	š	š,g	š',g	g
'beure'	W-1	w	w	b	b	b	g	g
'escriure'	W-2	w	w	b	b	b	g	b,g (v.(32))
'viure'	W-3	w	w	b	b	b	sk	b,sk sk
'coure'	W-4	w	w	-	-	-	g	g g,(v.(34))
'caure'	W-5	w	w	y	y	y	yg	yg yg
'creure'	W-6	w	w	y	y	y	g	g g
'riure'	W-7	w	w	y	-	-	g	g g

que presentés aquesta, ja hauríem fet ús de regles fonològiques per donar compte d'alternances de l'arrel: Inserció de a, Inserció de D, i algunes altres regles presentades als capítols II i II. El verb 'prendre', per exemple, que pertany a la conj. II "regular" (grup R-1), té arrels superficials pé̄rd a 1PI (pé̄rdu), pé̄rt a 3PI (pé̄rt), pé̄r a 2PI (pé̄rs) i pé̄rd a 4PI (pārdém). Però l'arrel subjacent /pé̄rd/ i regles $r \rightarrow \bar{r}$, d'ensordiment d'obstruents finals, Simplificació de Grups i Reducció Vocàlica donen compte d'aquestes alternances. Podríem tenir per tant un tractament homogeni de les alternances de l'arrel i proposar que qualsevol regularitat que es trobi s'expressarà a través d'una arrel subjacent i regles fonològiques que en deriven les formes superficials que hi corresponen. En els paràgrafs següents intentaré justificar que aquesta solució és inadequada i que les regles que donen compte de les alternances superficials de l'arrel no són homogènies, sinó que es divideixen en dos conjunts, regles morfològiques i regles fonològiques.

Si les regles que expliquen les alternances de (39) fossin regles fonològiques, tindrien les següents propietats peculiars. 1) Caràcter subjacent de l'input i l'output. Mentre que les regles fonològiques poden operar en termes de segments, però no necessàriament hi han d'operar, resulta que totes les alternances de (39) (i qualsevol altres alternances que caracteritzin diferències entre els radicals verbals alternants) són alternances de segments subjacents. També s'ha de tenir en compte que, encara que algunes regles fonològiques efectuen

canvis en termes de segments subjacents, com que estan formulades amb trets fonològics, les mateixes regles poden determinar molt sovint canvis que no corresponen a distincions subjacents. L'únic cas que entra en conflicte amb aquesta proposta es troba en formes de 'cabere', que serà discutit més endavant, secció 8; en aquest cas l'alternança té a veure amb l'accent. Però vam veure al Capítol II que l'accent és present en la representació subjacent, cosa que ens permet de considerar aquesta alternança com a subjacent també i preservar la generalització proposada. 2) Indeterminació de la direcció. És un fet curiós que per a qualsevol d'aquestes regles de la forma $A \rightarrow B$, és possible formular-la també com a $B \rightarrow A$. És a dir, no hi ha cap raó que ajudi a decidir si és A o B el segment subjacent, per a qualsevol alternança A - B. Encara que ara no vull proposar que aquest és sempre el cas per a les regles morfològiques, sí que és un fet que no és mai el cas per a les regles fonològiques. Per a cada regla fonològica que hem vist fins aquí hi ha raons per determinar en quina direcció s'aplica. Fins i tot en casos en els quals això sembla difícil de determinar es troben arguments per decidir quina és la forma subjacent i en quina direcció cal aplicar la regla (recordem, per exemple, la discussió de $\underline{r} \rightarrow \bar{r}$ o $\bar{r} \rightarrow \underline{r}$ al Capítol III, secció 4).

3) Condicionament Morfològic. Una inspecció acurada dels contextos en els quals operen les regles revela que no hi ha cap context fonològic natural definible. El fet és més sorprenent perquè, com que el conjunt de terminacions que apareixen després de l'arrel és petit, resulta més fàcil definir un context fonològic per a qualsevol conjunt arbitrari de formes verbals.

Encara que tant les regles fonològiques com les morfològiques⁸ poden mencionar propietats fonològiques i morfològiques alhora, és obvi quines són les propietats que poden determinar més fàcilment els processos fonològics i quines els morfològics.

4) Segregació. En tots els casos en què l'ordenació dels processos que expressen les alternances radicals respecte a una regla fonològica és crucial, la regla fonològica s'ordena després. A fóng - fón, per exemple, si l'Assimilació de Nasals i la Simplificació de Grups s'ordenessin abans de la regla que dóna compte de l'alternança de les dues arrels, en comptes de 1PI fón i 3PI fón, obtindriem, segons la direcció de la regla, 1PI fón, 3PI *fón, o 1PI *fóng, 3PI fón.

Il·lustraré aquestes propietats amb el que crec que és el cas més favorable a un tractament fonològic de les alternances que estem discutint, o sia l'alternança b - w. Aquest és l'únic cas en el qual existia una regla fonològica independentment justificada amb el mateix efecte, la regla presentada al Capítol III, que tenia la forma següent:

(40) (= (III (56)))

$$b \rightarrow w / \begin{matrix} [+sil] \\ [+acc] \end{matrix} \text{ --- (C)\#\#}$$

En els tres grups on apareix aquesta alternança (W-1 'beure', W-2 'escriure', W-3 'viure'), les formes i els contextos d'aparició de b i w són els mateixos, il·lustraré per tant les alternances amb un sol exemple, 'beure':

(41) <u>b</u>		<u>w</u>			
<u>II</u>	<u>PI</u>	<u>PI</u>	<u>F</u>	<u>C</u>	
bəb íə	4 bəb ém	2 bɛ́w s	bəw ré	bəw ríə	
bəb íəs	5 bəb éw	3 bɛ́w	bəw rás	bəw ríəs	
bəb íə		6 bɛ́w ən	bəw rá	bəw ríə	
bəb íəm	<u>5Imp</u>	<u>2Imp</u>	bəw rém	bəw ríəm	
bəb íəw	bəb éw	bɛ́w	bəw réw	bəw ríəw	
bəb íən	<u>Ger</u>	<u>Inf</u>	bəw rán	bəw ríən	
	bəb ént	bɛ́w rə			

Resulta temptador donar compte d'aquests casos en què w apareix en posició final o davant una consonant final, derivant-los a través de (40), i estendre aquesta regla per cobrir la resta dels casos, és a dir 6PI, Inf, F i C. Observem de pas que una regla del tipus invers, w → b, no funcionaria ja que s'aplicaria a verbs en els quals no apareix cap b i donaria, per exemple, *kubí, *kubént, *kubém, a 'coure' (cf. (33)). Examinem alguns arguments que s'oposen a la derivació de les formes de (41) i similars per la regla (40). Primerament, ja vam justificar al Capítol III que B a W no s'aplica davant consonant (llevat del cas del plural), a pesar dels exemples d'alternança -bV- / -wC-. Segonament, esperaríem d'acord amb B a W, bɛ́bən i no pas bɛ́w n a 6PI. Hi ha una possible rèplica a aquesta objecció: podríem proposar que la forma a la qual s'aplica B a W és bɛ́b+n, o sia arrel més marca de persona n, sense morfema de temps (al.lomorf \emptyset). Algunes raons afavoririen aquesta solució. Considerem les formes de 6PI en les tres conjugacions, juntament amb algunes altres formes (totes són

formes de (1)):

(42) <u>6PI</u>	<u>2PI</u>	<u>3PI</u>
mír ən	mír əs	mír ə
búl ən	búl s	búl
bát ən	bát s	bát

ə podria correspondre al morfema de temps exclusivament per a la conj. I; les conjugacions II i III tindrien \emptyset en totes les persones, i ə s'inseriria per regla davant n. Però hi ha un parell de verbs a les conjugacions II i III amb arrel acabada en vocal, 'lluir' i 'dur' (v. secció 9). En aquest cas les formes que esperaríem, si hi hagués una regla d'inserció de ə que s'apliqués a 6PI en el context C__n, serien *lún i *dún, i les formes que s'obtenen són en canvi les predites per l'existència d'al.lomorf ə, lúən, dúən. Observem que formulant la regla en el context V__n no solucionaríem res, ja que aleshores les formes de futur per a 6 estarien subjectes a la regla i aquesta ens donaria *mírərəən, *bətráən, *buliráən (cf. (1)); fins i tot per a 'beure', *bəwráən.

Finalment, examinem altres verbs amb arrel amb b final, 'rebre', 'concebre', 'saber', 'caber'. En totes les formes en les quals 'beure' té b (41), presenten b (excepte el 5Imp i Ger de 'saber' i 'caber', que tenen irregularitat addicional en aquestes formes). Però en aquelles formes en les quals a 'beure' apareix w, en aquests verbs apareix b (amb assimilació de sonoritat o ensordida en posició final), tal com mostren

les formes següents:

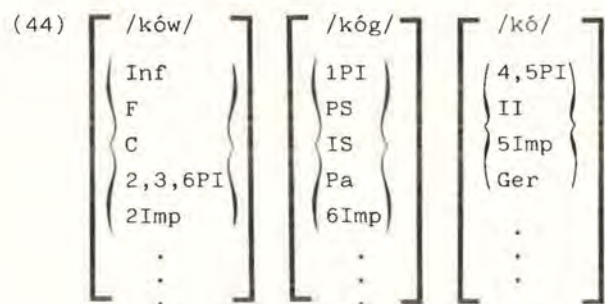
(43) <u>1II</u>	<u>4PI</u>	<u>3PI</u>	<u>2PI</u>	<u>F</u>
r̄əbīə	r̄əbēm	r̄ēp	r̄ēps	r̄əbré
kunsəbīə	kunsəbēm	kunsép	kunséps	kunsəbré
səbīə	səbēm	sáp	sáps	səbré
kəbīə	kəbēm	káp	káps	kəbré

La discussió prèvia i les quatre propietats de les arrels alternants que he enumerat abans suggereixen que les regles que n'han de donar compte són diferents de les regles fonològiques en dos respectes: es troben ordenades abans de totes les regles fonològiques (per tant són diferents de les regles fonològiques, és a dir hi ha una regla B a W i una alternança morfològica entre b i w), i, en segon lloc, tenen propietats diferents, és a dir, tenen característiques diferents pel que fa referència a la seva forma. Ja he presentat abans algunes d'aquestes propietats, però com que aquí ens restringim a un petit domini de l'al·lomorfa, la morfologia verbal, no intentaré donar una caracterització més precisa de les regles morfològiques. Hi ha però una propietat que mereix especial atenció: la indeterminació de l'elecció de la forma subjacent per a l'arrel i de la direcció en què opera la regla. Hom podria proposar, per superar aquesta dificultat, que l'arrel de 'conèixer', per exemple, és kunéC, amb una consonant final no especificada o potser només parcialment especificada. Una regla -o més d'una- derivaria aleshores les arrels alternants kunéš i kunék en els contextos apropiats. Però aquesta anàlisi

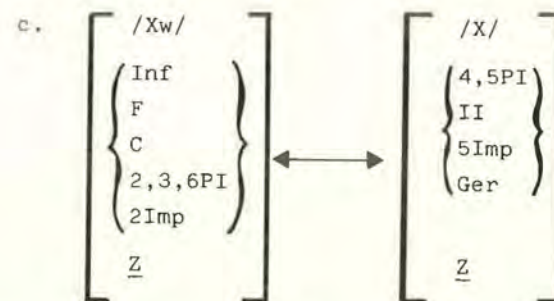
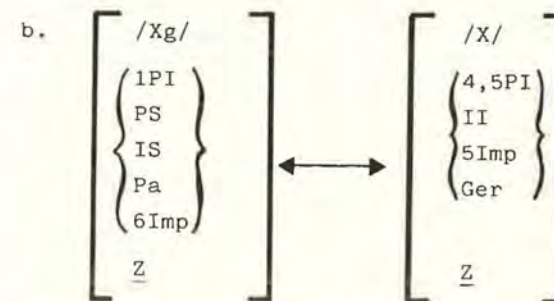
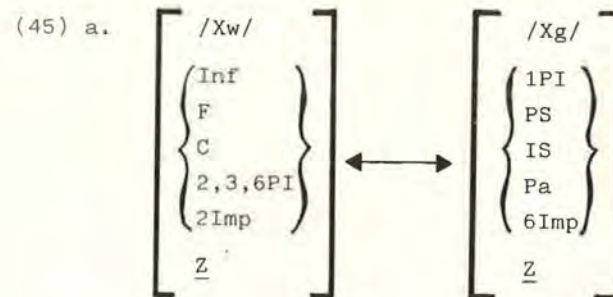
es troba amb dificultats serioses quan es tracta d'aplicar-la a casos d'alternances com Ø - g i w - sk.

Aquestes dificultats es poden superar un cop es precisa una teoria del lexicó més articulada. És precisament en el lexicó on cal esperar que s'expressin les subregularitats lèxiques que estem discutint. Jackendoff (1975) presenta una teoria del lexicó derivada de la Hipòtesi Lexicalista, en la qual les entrades lèxiques són completament especificades i les regularitats s'expressen amb regles que, en comptes d'operar en derivacions, serveixen perquè la mesura d'avaluació determini la quantitat d'informació idiosincràtica del lexicó. Així, per exemple, seguint Jackendoff (1975), els mots anglesos decide i decision s'entren en el lèxic amb totes les seves propietats fonològiques, sintàctiques i semàntiques. En comptes de tenir una regla que derivi noms amb el significat X' de verbs amb el significat X afegint el sufix ion, una regla paral·lela relacionarà les entrades completament especificades. En altres paraules, relacionarà noms amb el significat X' i amb la forma Yion, amb verbs amb el significat X i amb la forma Y. Una regla com aquesta expressa la generalització que suposa el fet que la nominalització verbal amb ion- és un procés morfològic en anglès, i la mesura d'avaluació la fa servir per reflectir el fet que un lexicó amb decide i decision és menys complex que un lexicó amb decide i un element sense cap relació com jelly, ceteribus paribus. Jackendoff (1975) aplica la teoria de l'"entrada completa" a la morfologia derivacional, als compostos i a les expressions lèxiques. Aquí intentaré de-

mostrar que es pot estendre també a la morfologia flexiva (o almenys a la part menys irregular de la morfologia flexiva). Aquesta extensió de la "teoria de l'entrada completa" té com a conseqüència immediata que el que hem anomenat arrels alternants serà entrat per separat en el lexicó. Podríem anar més enllà i suposar que s'hi entra tota la forma flexionada, tal com fa Halle (1973c). Romandré neutral respecte a aquesta solució. Almenys, per a un verb com 'coure', per tant, tindriem entrades separades per a les arrels alternants /ków/, /kóg/ i /kó/:

Les regles (45a, b, c) relacionen aquestes entrades lèxiques i són usades per la mesura d'avaluació per determinar la complexitat relativa del conjunt d'entrades de (44), així com altres conjunts paral·lels. Hauria d'establir, per exemple, que (44) és més complex que l'entrada de 'batre', que només té una arrel /bát/ però menys complex que 'ser' (secció 9), que té les arrels /síg/, /fó/, /ér/, etc. Per a la important qüestió de com ha de donar compte la mesura d'avaluació d'aquests fets, v. Jackendoff (1975).

(45a,b) no serveixen únicament per a 'coure' i els verbs del seu grup, com 'plaure' i 'cloure', sinó per a altres casos igualment. (45a), per exemple, relacionarà les entrades (46i) i (46ii) -i una altra regla (46i) i (46iii)- i la regla (45b) relacionarà (46iv) i (46v):

(46) i. $\left[\begin{array}{c} /b\acute{e}w/ \\ \left. \begin{array}{c} \text{Inf} \\ \text{F} \\ \text{C} \\ 2, 3, 6\text{PI} \\ 2\text{Imp} \\ \vdots \\ \vdots \end{array} \right\} \end{array} \right]$ ii. $\left[\begin{array}{c} /b\acute{e}g/ \\ \left. \begin{array}{c} 1\text{PI} \\ \text{PS} \\ \text{IS} \\ \text{Pa} \\ 6\text{Imp} \\ \vdots \\ \vdots \end{array} \right\} \end{array} \right]$ iii. $\left[\begin{array}{c} /b\acute{e}b/ \\ \left. \begin{array}{c} 4, 5\text{PI} \\ \text{II} \\ 5\text{Imp} \\ \text{Ger} \\ \vdots \\ \vdots \end{array} \right\} \end{array} \right]$

iv. $\left[\begin{array}{c} /b\acute{e}n/ \\ \left. \begin{array}{c} \text{Inf} \\ \text{F} \\ \text{C} \\ 2, 3, 4, 5, 6\text{PI} \\ \text{Ger} \\ 2, 5\text{Imp} \\ \text{II} \\ \vdots \\ \vdots \end{array} \right\} \end{array} \right]$ v. $\left[\begin{array}{c} /b\acute{e}ng/ \\ \left. \begin{array}{c} 1\text{PI} \\ \text{PS} \\ \text{IS} \\ \text{Pa} \\ 6\text{Imp} \\ \vdots \\ \vdots \end{array} \right\} \end{array} \right]$

Aquest tractament pot estendre's naturalment a totes les alternances d'arrels resumides a (39), i les regles de redundància com (45) poden expressar les subregularitats que afecten diversos grups de verbs amb alternances radicals.

Les quatre propietats que distingien les alternances de l'arrel dels processos fonològics són prèdites automàticament en aquesta anàlisi. El caràcter subjacent de l'input i de l'output és una conseqüència del fet que en el lèxicó la informació fonològica es troba representada en forma subjacent; per tant les regles que relacionin dos elements del lèxicó han de

tenir necessàriament aquesta propietat. La indeterminació de la direcció també és una conseqüència necessària, ja que regles com (44a,b) relacionen elements i no intervenen en derivacions. Finalment, el condicionament morfològic es deriva del tipus d'informació present en el lèxic, i també es prediu la segregació de les regles de redundància lèxica de les regles fonològiques.

8. Verbs amb vocals alternants a l'arrel

Els sis verbs d'aquesta classe es caracteritzen per la confluència de diverses irregularitats que ja hem tractat: alternances en les dues últimes consonants de l'arrel, distribució irregular de la vocal temàtica, irregularitats en els morfemes de temps.

Considerem el paradigma del verb 'venir':

(47) <u>1PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>
bíŋ	bən íə	bíŋg í	bíŋg és
bén s	bən íəs	bíŋg ís	bíŋg ésís
bé	bən íə	bíŋg í	bíŋg és
bən ím	bən íəm	bíŋg ém	bíŋg ésím
bən íw	bən íəw	bíŋg éw	bíŋg ésíw
bén ən	bən íən	bíŋg ín	bíŋg ésín

<u>F</u>	<u>C</u>	<u>Inf, Ger, Pa,</u> <u>2,5,6Imp</u>
bin dré	bin drié	bín drə, bən ir
bin drás	bin driəs	bən int
bin drá	bin driə	biŋg úd
bin drém	bin driəm	bín ə
bin dréw	bin driəw	bən iw
bin drán	bin driən	biŋg int

'Venir' té quatre arrels alternants, bén, bé, bín, biŋg. La distribució de la vocal temàtica també és irregular:

(48) Vocal temàtica: 'venir', 'tenir'

1,2,3,6PI; 1,2,3,6PS; 2,6Imp	∅ = <u>I</u> = <u>III</u>
II; 4,5PI; 5Imp; Ger; (Inf)	i = <u>III</u>
4,5PS	é = <u>I</u>
IS	é = <u>I</u>
(Inf)	∅
Pa	ú

Ja hem tractat per a altres verbs la qüestió de la ŋ a 1PI biŋ i a d'altres formes davant g, així com la d epentètica a Inf, F i C (v. secció 5). Examinem ara l'alternança bén - bé. bé apareix només a 3PI bé, l'única forma amb arrel en posició final. Al Capítol III vam postular una regla que esborrava una n final després de vocal tònica, per tant fóra possible reduir les arrels alternants a tres suprimint bé i donar compte de 3PI bé a través de la regla de Caiguda de N.

Però mentre als nominals el cas general és la caiguda i la no caiguda és excepcional, en els verbs passa tot el contrari. Els únics casos de caiguda són les 3PI de 'venir', 'tenir' i els seus compostos. Però en altres casos, fins i tot a 'venir' i 'tenir' i compostos en el futur no hi ha caiguda:

(49) prén	bin drán (6F)
fón	tín drán (6F)
són	
fán	

Estendre el tractament dels elements nominals a les formes verbals fóra incoherent, ja que suposaria haver de marcar com a excepcionals la majoria dels verbs que tenen una forma amb n final darrera vocal tònica i en particular marcar com a excepcionals totes les formes de 6F a qualsevol verb.

Un altre exemple encara més convincent que afavoreix el tractament de bé com a arrel alternant el constitueixen els compostos de 'venir' i 'tenir' que formen la 2Imp sobre l'arrel bén, tén, i no pas sobre l'arrel biŋg, tíng. Comparem 3PI i 2Imp dels verbs 'prevenir', 'avenir', 'obtenir' i 'detenir':

(50) <u>3PI</u>	<u>2Imp</u>
prəbé	prəbén
əbé	əbén
upté	uptén
dəté	dətén

. Si les formes de 3PI estan subjectes a la regla i les formes de 2Imp són excepcions, l'arrel s'hauria de marcar com a excepció a 2Imp però no a 3PI. Notem de pas que aquí ens trobem amb una altra il·lustració clara de la propietat de condicionament morfològic que assignàvem a les regles que donen compte de les arrels alternants. No hi ha cap esperança de trobar un context fonològic que distingeixi 3PI de 2PI a (50), ja que tots dos serien, en la representació subjacent, /prə+bén/, /ə+bén/, etc.

'Tenir' és exactament paral·lel a 'venir', excepte a 2Imp, forma en la qual apareix tingəz. A més de formar la 2Imp sobre l'arrel alternant amb g final, i de tenir la marca de temps ə, el morfema de segona persona z, que en la major part dels verbs era substituït a l'imperatiu per la marca \emptyset , en aquest cas serveix també per a l'imperatiu.

'Poder' presenta el paradigma següent:

(51) <u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>
púk	puđ iə	púg i	pug és
pót s	puđ iəs	púg is	pug ésis
pót	puđ iə	púg i	pug és
puđ ém	puđ iəm	pug ém	pug ésim
puđ éw	puđ iəw	pug éw	pug ésiw
pód ən	puđ iən	púg in	pug ésin

<u>F</u>	<u>C</u>	<u>Inf, Ger, Pa,</u> <u>2, 5, 6Imp</u>
puđ ré	puđ riə	pug ér
puđ rás	puđ riəs	pug ént
puđ rá	puđ riə	pug úd
puđ rəm	puđ riəm	púg əz
puđ rəw	puđ riəw	pug éw
puđ rán	puđ riən	púg int

En aquest cas les alternances de la vocal radical apareixen quan es troba accentuada, ja que en posició àtona ɔ i u conflueixen en u. Observem que a les formes rizotòniques la u apareix sempre amb la consonant final d'arrel g, i ɔ apareix amb d. Això ens permet de reduir a dues les arrels alternants, pód i púg. La t de póts i pót s'obté a través de les regles d'ensordiment d'obstruents finals i d'assimilació de sonoritat, i la 2Imp púgəz, amb morfema de temps ə i morfema de persona z, és similar a tingəz de 'tenir'. Les vocals temàtiques són les típiques de la conjugació II llevat de les d'Inf i Ger on en comptes de la manca de vocal temàtica i la vocal temàtica é, respectivament, trobem vocal temàtica é en tots dos casos. 'Poder', doncs, és similar en aquest aspecte als verbs del grup G-3 'soler' i 'valer'.

'Voler' segueix el paradigma de 'poder', amb arrels ból i búlg, però presenta una forma anòmala per a 1PI: en comptes de *búlk trobem l'arrel alternant búy.

Excepte en 1PI, 'saber' i 'caber' tenen formes paral·leles. Les arrels alternants d'aquests verbs tenen la particularitat de presentar accentuació plana en un cas, que origina, després de l'addició de les terminacions, els únics casos de formes verbals esdrúixoles del català. Les arrels són káb i kápig per a 'caber', i sáb, sápig i sé (per a 1PI) per a 'saber'. Heus aquí la conjugació de 'caber' i la forma divergent de 1PI que presenta 'saber':

(52) <u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>
káb u	kəb iə	kápig ə	kəpig és
káp s	kəb iəs	kápig əs	kəpig ésis
káp	kəb iə	kápig ə	kəpig és
kəb ɛm	kəb iəm	kəpig ɛm	kəpig ésim
kəb ɛw	kəb iəw	kəpig ɛw	kəpig ésiw
káb ən	kəb i ən	kápig ən	kəpig ésin

<u>F</u>	<u>C</u>	<u>2,5,6Imp</u>
kəb ré	kəb riə	kápig əz
kəb rás	kəb riəs	kəpig ɛw
kəb rá	kəb riə	kápig int
kəb rɛm	kəb riəm	
kəb rɛw	kəb riəw	
kəb rán	kəb riən	

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>'saber', 1PI</u>
kəpig ɛr	kəpig ɛnt	kəpig úd	sé

La 1PI de 'caber' pren la terminació de temps u dels verbs de la classe R-1, i la distribució de les vocals temàtiques, amb é a Inf i Ger, és la mateixa que a 'voler' i 'poder'.

9. Altres verbs irregulars

Per completar aquesta anàlisi de la morfologia verbal catalana, estendré el sistema desenvolupat en les seccions precedents als onze verbs irregulars restants, inclosos a l'Apèndix II.

'Dir'. Les arrels són díw, díg, déy, dí. És similar a 'riure' del grup G-7, només que a F, C, Inf i Pa apareix l'arrel dí en comptes de l'arrel amb g, i l'arrel díg apareix a 2Imp, que presenta la terminació familiar əz, i a 5Imp.

'Dur' té només tres arrels alternants: dú, dúg i dúy. dú apareix en les mateixes formes que dí i díw en el verb 'dir', però a més a més, en les dues segones persones de l'imperatiu (2,5Imp).

'Veure'. Té les dues arrels familiars bɛw, béy, i en comptes de l'arrel amb g final presenta bɛʒ (però en canvi béy apareix a IS, 4,5PS i 5Imp). Notem que 1PI és bɛč i no pas bɛš directament per la regla d'ensordiment d'obstruents finals. L'africació de ž final de mot és un procés general en català tal com mostren les alternances següents:

(53)	mərəžá	mərċč
	bšžə	bšč
	rəžĕt	ráč
	ružó	ršč
	pəsəžá	pəsċč

L'arrel del participi és bíz (v. final de la secció 5) amb marca de temps t.

'Fer'. L'arrel fĕy queda restringida a II en aquest cas. L'arrel amb ž, fáž, té la mateixa distribució que en el verb precedent, 'veure'. Les altres arrels són fá, fĕ i f. Els morfemes de temps i de persona són els regulars (16) i (22), excepte el morfema de segona persona a 2Imp.

'Anar' presenta l'arrel amb ž final en les mateixes formes que els dos verbs precedents (báž). Les altres arrels són bá (2,3,6PI), bé en la 2Imp (amb marca de persona z), i án, que pren les vocals temàtiques de la conjugació III (F i C) i les de la I, i té variació lliure entre é i ĕ com a vocals temàtiques de 4,5PI, 4,5PS i 5Imp.

'Vaig'. El verb defectiu usat com a auxiliar que té formes corresponents a 'anar' i que designo amb la 1PI (no té infinitiu), només s'usa, donat el seu caràcter auxiliar en el perfet perifràstic, en present. Té les arrels báž i bərəž, en variació lliure, per a 1, bá per a 3 i bá i bərə, també en variació lliure, per a les altres persones.

'Eixir' és un verb perfectament regular de la conjugació IIIb, però té dues arrels alternants, iš i áš. Aparentment, aquesta alternança sembla que hauria d'ésser tractada amb regla fonològica, ja que es correlaciona amb l'accent. La presència d'accent a l'arrel, però, també es correlaciona amb la presència d'una vocal temàtica o una desinència tònica (com que la terminació serà, en aquest cas, tònica, la regla de Desaccentuació eliminarà l'accent de l'arrel). I, al mateix temps, la presència de la vocal temàtica i la desinència tònica són determinades morfològicament. Per tant, qualsevol caracterització del context pot ésser apropiada. Ja que aquesta alternança sembla tenir la propietat de la indeterminació de la direcció que hem discutit més amunt, sembla més apropiat expressar-la amb una regla morfològica.

'Estar' té les arrels əstíg per a PS, IS, 1PI i 2,6 Imp i ást amb les vocals temàtiques de la conjugació I per a la resta de les formes. A més de morfemes de temps i persona a, z a l'Imp, té la particularitat d'estendre la vocal temàtica a 2,3,6PI.

'Donar' té un paradigma regular de la conj. I, però, a més de les formes regulars d'aquesta conjugació, presenta una arrel dóng en les formes que típicament presenten g final en verbs de la conjugació II (1PI, PS, IS, 6Imp).

'Haver' té arrels amb alternances ja familiars áb, áž, áv, ág i la vocal temàtica ĕ a Inf i Ger (com 'soler' i

'valer' del grup G-3). De més a més, té arrels d'una sola vocal per al PI: é i í per a 1, á per a 2,3,6 i é per a 4,5. Quan s'usa la construcció 'haver de' + Inf la lPI té l'arrel de 1,2,3,6PS áž. Observem que les formes ás, á, án es poden desaccentuar i reduir a əs, ə, ən, però no pas a la construcció esmentada: əmirát, però no *ədəmirá, sinó ádəmirá.

'Ser' és el verb que presenta un polimorfisme més acusat a l'arrel i que també presenta més irregularitat pròpia, és a dir casos que no contenen les subregularitats com les discutides a la secció 7. Les arrels són síg, sé, fó, ér, sóg, ét, só, és. Com en els verbs dels grups W-5, W-6, W-7, 'dir', 'dur', 'veure', 'fer', no hi ha vocal temàtica a II, per això també succeeix a les arrels fó, sé, só. Els morfemes de persona són regulars, (z a 2Imp com a molts verbs de la conj. II), però trobem el morfema de persona irregular rə juntament amb el regular riə al C.

APÈNDIXS

Apèndix I: Nivell perceptual de l'accent no principal en els compostos

Resumeixo aquí un dels experiments descrits a Mascarró (1975). Els compostos com els exemplificats a (43) en el Capítol II, grups de dos mots amb un accent secundari i mots simples amb un sol accent, foren utilitzats per demostrar la falsedat de la hipòtesi segons la qual els compostos tenen un accent secundari a més de l'accent principal (v., per exemple, Marvà (1932), 405; Fabra (1912), 193-195; Badia (1951), transcripcions a 100, 110, 113, etc. Un punt de vista diferent, però, a Barnils (1933), 18-19, 28-29; v. també les transcripcions de compostos a Alcover i Moll (1930)).

Una llista de 36 mots o grups que consistien en parelles d'homònims fou gravada en ordre aleatori i hom demanà a tres subjectes¹ d'identificar cadascun dels mots amb un de dos mots escrits, un el mot llegit, l'altre el seu homònim (v. (1)). Hom gravà quatre elements addicionals al començament, per tal que el subjecte practiqués abans del test efectiu. Heus aquí alguns exemples dels mots (o grups) gravats i de les alternatives en el full de resposta. Subratllo aquí la vocal el nivell d'accent de la qual calia determinar.

(1) <u>Mot gravat</u>	<u>Full de resposta</u>	
a. mitja nit	mitja nit	(miĵə##nit)
miĵə##nit	mitjanit	(miĵə#nit)
sistemes	sis temes	(sis##téməs)
sistéməs	sistemes	(sistéməs)
hipopolar	hipopolar	(ipu#pulár̄)
ipu#pulár̄	i popular	(i##pupulár̄)

b. Altres exemples:

cinc obres - si en cobres
quins homes - quinze homes
nit estranya - ni t'estranya
unanime - una ànima
ferro magnètic - ferromagnètic
bisectriu - vice-actriu
s'ho partirà - super-tirà
si sents - sis-cents
hipersecreció - i per secreció
un tant - untant
super-arma - superar-me
rodament - rudement
migdia - mig dia
(p)sicometria - si cometria
i per secreció - hipersecreció

El parell d'alternatives que apareixien en el full de resposta eren idèntiques fonèticament excepte, en principi, pel que fa a la primera vocal, que tenia accent secundari (en grups de dos mots com 'mitja nit'), era àtona (en mots simples com 'sistemes'), o el nivell accentual de la qual s'havia de determinar a través de l'experiment.

El que ens hem de preguntar, doncs, és si la vocal-problema (P) és identificada amb la vocal amb accent secundari (S), amb la vocal àtona (A), o es percep diferent de totes dues. En el primer cas caldrà concloure que P té accent secundari, en el segon que és àtona, i en el tercer cas que té un accent diferent del secundari (terciari, per exemple).

(2) dóna els resultats de l'experiment. Els estímuls es troben agrupats d'acord amb la seva vocal i la vocal de l'homònim presentat com a segona alternativa. Dono el nombre d'identificacions correctes i incorrectes del mot (o grup) gravat, així com el total per a parelles amb vocal amb accent secundari i sense:

(2) <u>Opcions presentades</u>		<u>Contestes</u>		
<u>A</u> = estímul presentat	<u>B</u> = identificació presentat	<u>correc.</u>	<u>incor.</u>	<u>total</u>
S	P	8	1	9
S	A	10	2	12
P	S	8	1	9
P	A	11	21	32
A	S	11	1	12
A	P	19	14	33

	correctes	incorrectes	total
<u>I</u> Total A, P vs. S (SP, SA, PS, AS)	37	5	42
<u>II</u> Total A vs. P (PA, AP)	30	35	65

Percentatge d'identificacions correctes:

I : 88%

II : 48%

Aquests són els resultats bàsics. Introduiré, però, una lleugera modificació. Després del test s'observà que un element, 'un tant', que s'inclouïa en el grup amb accent secundari (S), podia haver estat llegit amb u àtona, ja que ún es podia interpretar com a indefinit i com a numeral. Si això fos cert, pertanyeria a la categoria A o P, però no a S. A continuació dono els resultats amb 'un tant' eliminat. Dono també, a (4), el nombre de parelles homòniques P-A o A-P per a les quals els subjectes escolliren la mateixa opció (per exemple, si tant quan se'ls presenta 'mitja nit' com 'mitjanit' van identificar-ho amb 'mitjanit'):

(3) Opcions presentades Contestes

<u>A</u> = estímulo	<u>B</u>	<u>correctes</u>	<u>incorrectes</u>	<u>total</u>
S	P	8	1	9
S	A	9	0	9
P	S	8	1	9
P	A	11	21	32
A	S	9	0	9
A	P	19	14	33

	<u>correctes</u>	<u>incorrectes</u>	<u>total</u>
<u>I</u> Total A, P vs. S	34	2	36
<u>II</u> Total A vs. P	30	35	65

Percentatge d'identificacions correctes:

I : 94%

II : 48%

La conclusió principal de l'experiment és que per a les dades que foren utilitzades hi ha únicament una distinció binària entre accent secundari i accent zero (és a dir, caràcter àton). Hi ha una distinció clara entre mots amb accent secundari (S) d'una banda, i mots amb accent A i P (és a dir, mots amb primera vocal àtona i primera vocal amb accent-problema) de l'altra (88% d'identificacions correctes; 94% després de la correcció). A més a més, els subjectes eren incapaços de distingir entre homònims amb "accents" A i P, la qual cosa vol dir, almenys des d'un punt de vista perceptual, que no hi ha cap diferència d'accentuació entre les dues classes de mots (48% d'identificacions correctes). La correcció introduïda després de l'experiment fa els resultats més clars, però és innecessària per a les conclusions a les quals arribem. Els mots de la classe P, compostos i similars, per tant no tenen perceptualment un accent secundari abans de l'accent principal.

Hom podria objectar que els subjectes poden haver tendit a escollir una opció específica a causa d'algun altre factor no previst com freqüència d'ús, probabilitat d'aparèixer

isoladament, etc. Tal com indiquen els resultats següents, sembla que hi ha certa tendència a escollir la mateixa opció per a tots dos homònims. Però, quan s'eliminen els dos parells d'homònims per als quals tots tres subjectes van escollir la mateixa opció, el percentatge d'opcions correctes baixa només al 45%, la qual cosa assigna poca importància a aquest factor.

- (4) Nombre de parelles d'estímuls amb la mateixa/diferent resposta (la mateixa opció escollida per a tots dos homònims)

	<u>Mateixa</u>	<u>Diferent</u>
	19	13
després d'eliminar 'un tant'	21	14

Apèndix II: Paradigmes de verbs irregulars de la conjugació II

(Secció 9)

'dir'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
dík	déy ə	díg i	dig és	di ré	di ríə
díw s	déy əs	díg is	dig ésis	di rás	di ríəs
díw	déy ə	díg i	dig és	di rá	di ríə
di ém	déy əm	dig ém	dig ésim	di rém	di ríəm
di éw	déy əw	dig éw	dig ésiw	di réw	di ríəw
díw ən	déy ən	díg in	dig ésin	di rán	di ríən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
dí r	di ént	dí t	díg əz
			dig éw
			díg int

'dur'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
dúk	dúyə	dúg i	dug és	du ré	du riə
dú s	dúy əs	dúg is	dug ésis	du rás	du riəs
dú	dúyə	dúg i	dug és	du rá	du riə
du ém	dúy əm	dug ém	dug ésim	du rém	du riəm
du éw	dúy əw	dug éw	dug ésiw	du réw	du riəw
dú ən	dúy ən	dúg in	dug ésin	du rán	du riən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
dú r	du ént	dú t	dú
			du ém
			dúg int

'veure'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
béč	béy ə	béž i	bəy és	bəw ré	bəw riə
béw s	béy əs	béž is	bəy ésis	bəw rás	bəw riəs
béw	béy ə	béž i	bəy és	bəw rá	bəw riə
bəy ém	béy əm	bəy ém	bəy ésim	bəw rém	bəw riəm
bəy éw	béy əw	bəy éw	bəy ésiw	bəw réw	bəw riəw
béw ən	béy ən	béž in	bəy ésin	bəw rán	bəw riən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
béw rə	bəy ént	bis t	béw
			bəy éw
			béž int

'fer'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
fáč	féy ə	fáž i	f és	fə ré	fə riə
fá s	féy əs	fáž is	f ésis	fə rás	fə riəs
fá	féy ə	fáž i	f és	fə rá	fə riə
f ém	féy əm	f ém	f ésim	fə rəm	fə riəm
f éw	féy əw	f éw	f ésiw	fə rəw	fə riəw
fá n	féy ən	fáž in	f ésin	fə rán	fə riən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
fé r	fé nt	fé t	fé z
			f éw
			fáž int

'anar'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
báč	ən ábə	báž i	ən és	ən iré	ən iriə
bá s	ən ábəs	báž is	ən ésis	ən irás	ən iriəs
bá	ən ábə	báž i	ən és	ən irá	ən iriə
ən ém*	ən ábəm	ən ém*	ən ésim	ən irəm	ən iriəm
ən éw*	ən ábəw	ən éw*	ən ésiw	ən irəw	ən iriəw
bá n	ən ábən	báž in	ən ésin	ən irán	ən iriən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
ən ár	ən ánt	ən ád	bé z
			ən éw*
			báž int

*també ən ém
ən éw

'vaig' (auxiliar defectiu)

<u>PI</u>
báč, bərəč
bá s, bərəs
bá
bá m, bərəm
bá w, bərəw
bá n, bərən

'eixir'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
iš u	əš iə	iš i	əš ís	əš iré	əš iría
iš əs	əš iəs	iš is	əš ísis	əš irás	əš iríəs
iš	əš iə	iš i	əš ís	əš irá	əš iríə
əš ím	əš íəm	əš ím	əš ísim	əš irém	əš iríəm
əš íw	əš íəw	əš íw	əš ísiw	əš iréw	əš iríəw
iš ən	əš iən	iš in	əš ísin	əš irán	əš iríən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
əš ír	əš int	əš íd	iš
			əš íw
			iš int

'estar'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>
əstík	əst ábə	əstíg i	əstíg és	əst əré
əstá s	əst ábəs	əstíg is	əstíg ésis	əst ərás
əstá	əst ábə	əstíg i	əstíg és	əst ərá
əst ěm	əst ábəm	əstíg ěm	əstíg ésim	əst ərém
əst ěw	əst ábəw	əstíg ěw	əstíg ésiw	əst ərėw
əstá n	əst ábən	əstíg in	əstíg ésin	əst ərán

<u>C</u>	<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
əst əriə	əst ár	əst ánt	əst ád	əstíg əz
əst əriəs				əst ěw
əst əriə				əstíg int
əst əriəm				
əst əriəw				
əst əriən				

'donar'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
dón u, dónj	dun ábæ	dón i, dónj i	dun és, dunj és	dun æré	dun æriæ
dón əs	dun ábəs	dón is, dónj is	dun ésis, dunj ésis	dun ærás	dun æriəs
dón ə	dun ábæ	dón i, dónj i	dun és, dunj és	dun ærá	dun æriæ
dun ěm	dun ábəm	dun ěm, dunj ěm	dun ésim, dunj ésim	dun ærěm	dun æriəm
dun ěw	dun ábəw	dun ěw, dunj ěw	dun ésiw, dunj ésiw	dun ærěw	dun æriəw
dón ən	dun ábən	dón in, dónj in	dun ésin, dunj ésin	dun ærán	dun æriən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
dun ár	dun ánt	dun ád	dón ə dun ěw dón int, dónj int

'haver'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
é,i,áč	əb iə	áz i	əg és	əw ré	əw riæ
á s	əb iəs	áz is	əg ésis	əw rás	əw riəs
á	əb iə	áz i	əg és	əw rá	əw riæ
ě m	əb iəm	əg ěm	əg ésim	əw rěm	əw riəm
ě w	əb iəw	əg ěw	əg ésiw	əw rěw	əw riəw
á n	əb iən	áz in	əg ésin	əw rán	əw riən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
əb ěr	əb ěnt	əg úd	-
			-
			-
			-

'ser'

<u>PI</u>	<u>II</u>	<u>PS</u>	<u>IS</u>	<u>F</u>	<u>C</u>
sók	ér ə	sig i	sig és, fó s	sə ré	sə riə, fó rə
ét s	ér əs	sig is	sig ésis, fó sis	sə rás	sə riəs, fó rəs
és	ér ə	sig i	sig és, fó s	sə rá	sə riə, fó rə
só m	ér əm	sig ém	sig ésim, fó sim	sə rəm	sə riəm, fó rəm
só w	ér əw	sig éw	sig ésiw, fó siw	sə réw	sə riəw, fó rəw
só n	ér ən	sig in	sig ésin, fó sin	sə rán	sə riən, fó rən

<u>Inf</u>	<u>Ger</u>	<u>Pa</u>	<u>2,5,6Imp</u>
sé r	sé nt	sig úd	sig əz sig éw sig int

NOTES

Capítol I

1. [rules] "apply no more than once to each constituent, applying a rule to a constituent of order n only after having applied it to all constituents of order $n+1$; i.e. beginning with the smallest constituents and proceeding to larger and larger constituents".
2. Encara que aquesta formulació del cicle ha estat elaborada per a la Fonologia, és interessant d'observar que tots els arguments presentats a Bach i Horn (1976) contra la formulació de la CCE a Chomsky (1973) queden coberts per la formulació que presento aquí. Tots els exemples consisteixen en una regla que opera en el cicle exterior i una altra regla que opera en el mateix cicle i utilitza crucialment informació introduïda per la primera. Sembla, doncs, lògic d'estendre la CCE tal com la presento al domini sintàctic també.
3. "Neutralization processes apply only to derived forms... [A] neutralization process can apply only if the input involves crucially a sequence which arises in morpheme combinations or through the application of phonological processes... [the Alternation Condition] must be restricted to obligatory rules.
4. Altres propostes per a caracteritzar la classe de les regles cícliques han estat fetes a Brame (1972) i Brame (1974).

Capítol II

1. Tal com indicaré més endavant, gairebé tots els radicals verbals tenen accent final. V. (5) i la discussió corresponent.
2. Hi ha alguna excepció, com les formes verbals d'haver i, es, a, en i de ser ts, s (tútsfórt, nósfórt).
3. Els tres primers elements queden sense accent, o bé amb accentuació incorrecta si s'aplica la MSR en comptes de la MinorSR. Les formes 'Helsinki' i 'Helsinki' també es poden trobar, però com que 'Helsinki' existeix igualment (v. Coromines (1971), 58), per a aquests idiolectes les regles d'accentuació haurien de poder accentuar el mot a l'antepenúltima síl.laba. Aquest és el cas de la varietat més "standard" que serveix de base a Wheeler (1974), si seguim la referència citada de Coromines.
4. Wheeler inclou /v/ en l'inventari fonèmic. Les aa a (17) es redueixen posteriorment a a per la regla de Reducció Vocàlica que discutirem a la secció 6.
5. V. Moll (1929).

6. Per al caràcter àton de a a mal-, v. més endavant, p.191 i més amunt, p. 49.
7. V. Goldsmith (1976) per a una exposició de la teoria autosegmental. Si estenguéssim el caràcter autosegmental als esquemes accentuals, l'accent, tot i essent subjacent, no es trobaria com a tret en les vocals sinó en una representació independent (autosegmental). Aleshores podríem tenir sufixos monosil·làbics com ik amb accentuació plana -cosa impossible si l'accent és un tret sobre les vocals- que després s'associaria en la derivació amb una síl·laba precedent. Similarmet, podríem assignar el sufix preaccentuat '-pata', si el considerem monomorfèmic, accentuació esdrúixola que es traslladarà al morfema precedent un cop el sufix s'hi hagi associat ('psicòpata', etc.).
8. Existeix tot un seguit d'altres variants per a les quals l'argument que presento també seria vàlid (bl, bbl, ppl que devia ésser la forma generalitzada abans en barceloní, segons el testimoni de Fabra (1912), 21).
9. Per a alguns parlants també són excepcions mots com ruble, cable, i mots estrangers com Koblentz, etc.
10. Utilitzo el terme 'semivocal' per designar els sons no sil·làbics emparentats amb les vocals altes i, u sense fer la distinció entre semivocal, semiconsonant i consonant.

11. Per als trets [ATR] (Advanced Tongue Root) i [CP] (Constricted Pharynx), v. Halle i Stevens (1969) i Perkell (1971), respectivament. El material fisiològic a l'abast (Cerdà (1972)) no resulta decisiu, d'acord amb les meves mesures i la meva interpretació, per a la determinació de l'especificació fonètica de a respecte a [ATR]. L'única motivació per caracteritzar-la [+ATR] són els processos fonològics que discutirem en aquesta secció.
12. No entro, evidentment, en qüestions d'ortoèpia (v. Coromines (1971), 97) ni de determinació dels factors que han portat a aquesta situació, un dels quals, però no pas l'únic, ha estat la influència del castellà. El que resulta evident és que, almenys per a molts d'aquests mots, no es tracta de pronúncia a la castellana de determinats mots (com podem pronunciar, per exemple, [əlsəpódubwá] amb ü labialitzada anterior i d, b oclusives), com demostren les vocals ɛ, ɔ, a que també apareixen en aquests mots, sinó d'un canvi en el sistema que pot ésser analitzat lingüísticament. V. també Badia (1973).
13. I altres exemples, si la a que no alterna es fa derivar de /a/: vehement, Maestrat, faestó, Canaan.
14. Podríem reunir (49a) i (49b) en una sola regla establint que ɔ, o es redueixen a u, i ɛ, e es redueixen a a excepte si van seguides de a, però això no és crucial. Observem que s'assigna [-CP] a una a "reduïda" per convenció

ja que és impossible la combinació de trets * [+CP, +ATR].

15. Més endavant dins aquest capítol tractaré les excepcions lèxiques com excepcions a condicions d'estructura de morfemes en comptes d'excepcions a la regla (49a).
16. Deixo de banda la qüestió de la pèrdua de r final. Evidentment en una pronúncia molt lenta pot arribar-se a no fer la semivocal, əu, ói; aquesta regla, com moltes altres, està subjecta a factors d'estil de pronúncia.
17. També podria ésser o en la forma subjacent, ja que ó esdevé ɔ davant sufixos preaccentuats com ik per una regla que discutirem després en aquesta mateixa secció.
18. 'raonament' ha de ser en forma subjacent /raónámént/, amb t final esborrada per la Simplificació de Grups Consonàntics, regla (28) al Capítol III.
19. No l'he trobada esmentada enlloc. Fabra (1912), 459 sembla que hauria haver hagut d'arribar a una conclusió similar. En tractar la solució antietimològica de e, o, caracteritza la classe d'excepcions com "voces de origen erudito", però a la major part dels exemples podríem justificar la presència d'un sufix derivacional, mentre que això no és mai el cas en els exemples que cita que no segueixen aquesta tendència.

Badia ha analitzat, especialment a Badia (1972),

la tendència cap a e, ɔ; el fenomen que descriu pot constituir una altra causa, aquesta d'ordre lingüístic intern, d'aquella tendència.

20. Això significa que una part de la Reducció Vocàlica, la que té l'efecte a → ə, hauria de ser de fet una regla a part, no afectada per la CCE. Notem que si es formula com una regla independent, no l'afectarà la CCE, ja que no serà una regla de neutralització, i per tant no serà cíclica.
21. Prescindeixo de la n final subjacent a 'bostonià' i del problema de la t de 'catedràtic'.
22. Un exemple crucial fóra un mot esdrúixol que acabés en -Vb1, que hauria d'aparèixer amb Vb1, però amb Vp1 si seguís un sufix preaccentuat, ja que l'assignació d'accent per la Regla IC significaria introducció d'informació crucial de cara a la CCE. No conec cap cas d'aquest tipus.

Capítol III

1. La major part dels fenòmens descrits en aquest capítol es poden trobar a Badia (1951) (v. però la recensió de Coromines (1971), 245-275), i també, dins un marc generatiu, a Lleó (1970) i en una descripció detallada molt valuosa, a Wheeler (1974). En algun punt les meves dades divergeixen de les de Wheeler. No he intentat, però, confrontar sistemàticament la meva anàlisi i la seva.
2. Aquestes divergències es poden explicar fàcilment atorgant a certes regles el caràcter d'opcionals (optatives) i a d'altres el caràcter d'obligatòries. L'opcionalitat, en aquest cas, és controlada per factors d'estil de pronúncia. El que és important en una anàlisi com la que presento aquí és que el tipus de pronúncia escollit sigui homogeni (és a dir, no incloure en un conjunt de regles regles que s'apliquin en tipus de pronúncia diferent, sense especificar-ho).
3. En el meu idiolecte almenys, 'futbol' no té la variant *fudból.
4. 'Bategant' substitueix el terme 'vibrant simple' l'absurd del qual ja remarcà Ferrater (1969). La primera referència explícita al caràcter vibrant general de la r implo-

siva és Mascaró (1972), 50, 74, encara que hom pot trobar alguna altra referència relacionada (cito de Mascaró (1972)): "Ja al seu estudi de 1917 [=Barnils (1933), 89-98] P. Barnils aportà dades experimentals que confirmen el caràcter vibrant en aquesta posició. Enfront d'una mitja de 7,0 vibracions en posició inicial i 5,9 i 5,2 en posició interior tònica i àtona respectivament, trobem una mitja de 4,8 vibracions en posició final. V. també Coromines (1971:95)."

5. Segueixo en això les referències de la nota anterior i també la més recent, Wheeler (1974), 214-215!
6. 'interregne' i els exemples següents són compostos i tenen per tant # intern; v. Capítol II, secció 8.

7. [DR] agrupa a les fricatives i africades:

cont	+	-	-
DR (delayed release)	+	+	-
	FRIC	AFR	OCL

V. Chomsky i Halle (1968), 318-322.

8. Almenys en la meva pronunciació.
En alguns casos no indico en la transcripció la contracció de ts en c.
9. Ometo com en altres casos detalls inconcernents com ara la reducció de les vocals i els límits de mot.

10. Aquest primer element del grup podria ésser també z, ja que l'oclusiva s'ensordeix a final de mot i z s'hi assimila en sonoritat.

11. ŷrt és amb caiguda de t dóna fonèticament ŷrés, ja que les regles (17) i (18) no s'apliquen. gúst és dóna, amb caiguda, gúzés per una regla que sonoritza les contínues a través de ## quan segueix una vocal; gúsc i gúsigi per la regla de Contracció (23).

12. Probablement també 'verge' - 'virginal', 'orde' - 'ordenar'. Aquests mots no apareixen a la llista de Fabra (1968), perquè no alternen en alguns dialectes amb plurals amb n, com els altres casos.

13. La w apareix com a resultat de la regla de Formació de Semivocal discutida al Capítol II. També existeixen les formes sense vocal neutra tému, etc., però en cap cas apareixen formes amb la r de l'infinitiu.

Capítol IV

1. En particular el meu idiolecte. De tota manera coincideixen amb les formes més generals en barceloní, tot i que aquesta varietat presenta, com és lògic, un grau considerable de variació. La determinació d'aquestes variants i llur importància relativa cau fora dels objectius d'aquest capítol. Hi ha algunes diferències entre les meves dades i les de Moll (1929), recollides el 1916 i el 1920. Tampoc no he inclòs tots els casos de formes coexistents, i he limitat la variació lliure a les formes coexistents més comunes. Val a dir també que les variacions que hom pogués introduir en les dades canviarien les formes subjacents d'alguns morfemes o llur distribució, però no afectarien la teoria morfològica que presento.

Altres anàlisis del sistema verbal, a Roca Pons (1970) i a Wheeler (1974).

2. L'especificació del tret de sonoritat del morfema de segona persona Sg. es pot determinar quan apareix en l'Imperatiu d'alguns verbs irregulars. En aquestes formes pot aparèixer un pronom feble darrera el verb, i les regles que ensordeixen les obstruents finals i sonoritzen les sibilants finals davant vocal no s'apliquen, ja que requereixen un límit ## i la forma verbal va separada del pronom feble només per #. Trobem, per exemple, tíngas, però

tíngəzu = 'tingues-ho' (Però per a 'tossir' que és un verb regular de la conjugació IIIb que té una arrel acabada en s subjacent -cf. túsu, tusirá- tenim imperatiu tús i túsi = 'tus-hi').

3. Amb l'excepció de dos verbs irregulars, 'cabere' i 'sabere' que seran discutits més endavant, a la secció 8.
4. /dór/ i /mént/ són fonèticament dó i mén per les regles de Caiguda de R i Simplificació de Grups Consonàntics discutides al Capítol III. plə deriva de /bl/ per la regla d'Ensordiment de B (Capítol II) i Inserció de ə, (regla (11)).
5. Una observació important és que les arrels com /fong/ haurien d'ésser "derivades" en algun sentit per tal que la CCE no bloquegés l'aplicació de la regla d'Assimilació de Nasals.
6. No hi ha la possibilitat d'una solució inversa, amb inserció de r en els casos en què apareix aquesta consonant, és a dir, /pén/ → prén, etc., ja que aleshores esperaríem també a 'vendre' /bén/ → *brén, a 'dependre' /dapén/ → *dəprén, etc.
7. Això implica una revisió de la regla de Formació de Semivocals, si el fet que no es formi la semivocal a les formes verbals en aquests casos no té una altra explica-

ció; observem que en els nominals la regla s'aplica a través de +: (əlzəbrá+yk). El que sí que podem dir és que els casos en què no s'aplica en els verbs són casos en els quals falta la vocal temàtica: 'crei' kré+ø+i, 'lluï' lú+ø+i, 'creo' kré+ø+u, etc.

8. Per a una anàlisi de les regles morfològiques dins un marc generatiu, v. Aronoff (1976).

Apèndix I

1. Jo mateix vaig servir de subjecte per gravar els mots. Per tant l'experiment reflecteix la meva pronúncia dels compostos. Una ampliació de l'experiment hauria de comportar una extensió del nombre de subjectes emissors. Algunes proves que he fet en els meus cursos a la UAB, però, confirmen els resultats descrits.

Haig d'agraciar a C.B. (Barcelona), R.A. (Montblanc) i D.F. (Berga), els altres subjectes, la seva col·laboració.

REFERÈNCIES

- ALCOVER, A.M. i F.B. MOLL (1930), Diccionari Català-Valencià-Balear. Palma de Mallorca, 1930-1961.
- ARONOFF, Mark (1976), Word Formation in Generative Grammar. Linguistic Inquiry Monographs, 1, The MIT Press, Cambridge, Mass. and London, England.
- BACH, Emmon i George M. HORN (1976), "Remarks on 'Conditions on Transformations'". Linguistic Inquiry, 7, 265-299.
- BADIA, Antoni M. (1951), Gramàtica Històrica Catalana. Ed. Noguer, Barcelona.
- BADIA, Antoni M. (1952), Gramàtica Catalana. Ed. Gredos, Madrid.
- BADIA, Antoni M. (1968), "Les vocals e i o en el català de Barcelona. Assaig d'anàlisi fonològica de la situació actual" Estudis Romànics, XII, 1963-1968, 119-172.
- BADIA, Antoni M. (1973), "Phonétique et Phonologie catalanes" a La Linguistique Catalane. Klincksieck, Paris, 1973, 115-179.
- BARNILS, Pere (1933), 'Escrips de Pere Barnils', a Anuari de l'Oficina Romànica de Llengua i Literatura, VI.
- BROME, Michael (1972), "The segmental Cycle" a Michael Brame (ed.), Contributions to Generative Phonology. University of Texas Press, Austin.

BRAME, Michael (1974), "The Cycle in Phonology: Stress in Palestinian, Maltese and Spanish". Linguistic Inquiry, 5, 39-60.

CERDA, Ramon (1972), El timbre Vocálico en Catalán. C.S.I.C., Madrid.

CHOMSKY, Noam (1973), "Conditions on Transformations", a Stephen R. Anderson i Paul Kiparsky (eds.), A Festschrift for Morris Halle. Holt, Rinehart & Winston, New York.

CHOMSKY, Noam i Morris HALLE (1968), The Sound Pattern of English. Harper and Row, New York.

CHOMSKY, Noam, Morris HALLE i Fred LUKOFF (1956), "On Accent and Juncture in English", a For Roman Jakobson. Mouton, The Hague, 65-80.

COROMINES, Joan (1971), Lleures i Converses d'un Filòleg. Club Editor, Barcelona.

FABRA, Pompeu (1912), Gramática de la Lengua Catalana. L'Avenç, Barcelona.

FABRA, Pompeu (1932), Diccionari General de la Llengua Catalana. Edhasa, Barcelona.

FABRA, Pompeu (1968), Gramàtica Catalana. Ed. Teide, Barcelona.

FERRATER, Gabriel (1969), "L'estructura de la innocentada", Serra d'Or, 122, 33.

FREIDIN, Robert (1978), "Ciclicity and the Theory of Grammar" Linguistic Inquiry, 9, 519-549.

GOLDSMITH, John (1976), Autosegmental Phonology. Tesi doctoral, MIT. (Publicada també per Garland Press i distribuïda per IULC).

HALLE, Morris (1973a), "The Accentuation of Russian Words". Language, 49, 312-348.

HALLE, Morris (1973b), "Stress Rules in English: A New Version". Linguistic Inquiry, 4, 451-464.

HALLE, Morris (1973c), "Prolegomena to a Theory of Word Formation". Linguistic Inquiry, 4, 3-16.

HALLE, Morris (1979), "Formal vs. Functional Considerations in Phonology". A B. Brogyanyi (ed.), Festschrift for Oswald Szemerényi (Current Issues in Linguistic Theory, v.11). Benjamins, Amsterdam, I, 325-342. (També reproduït per IULC).

HALLE, Morris i Kenneth STEVENS (1969), "On the Feature 'Advanced Tongue Root'", Quarterly Progress Report no. 94, Research Laboratory of Electronics, Massachusetts Institute of Technology, 209-215.

HARRIS, James (1969), Spanish Phonology. MIT Press, Cambridge, Mass.

- JACKENDOFF, Ray (1975), "Morphological and Semantic Regularities in the Lexicon". Language, 51, 639-671.
- KEAN, Mary-Louise (1974), "The Strict Cycle in Phonology". Linguistic Inquiry, 5, 179-203.
- KEAN, Mary-Louise (1975), The Theory of Markedness in Generative Grammar. Tesi inèdita, MIT.
- KIPARSKY, Paul (1968), "Linguistic Universals and Linguistic Change", a Emmon Bach i Robert Harms (eds.), Universals in Linguistic Theory. Holt, Rinehart & Winston, London.
- KIPARSKY, Paul (1974), "Phonological Representations", a O. Fujimura (ed.), Three Dimensions of Linguistic Theory. TEC Company, Tokyo.
- KIPARSKY, Paul (1982), "From Cyclic Phonology to Lexical Phonology". A H. van der Hulst i N. Smith (eds.), The Structure of Phonological Representations. Foris Publications, Dordrecht-Holland / Cinnaminson - USA, 131-175.
- LLEÓ, Concepció (1970), Problems of Catalan Phonology. University of Washington. Studies in Linguistics and Language Learning, v.VIII, Seattle, 1970.
- LLEÓ, Concepció i Joan MASCARÓ (1973), "Contribució a la Fonologia Generativa del Català: Reestructuració en la Gramàtica?", a R.B. Tate i Alan Yates (eds.), Actes del Tercer Col.loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. The Dolphin Book Co., Ltd., Oxford, (1976), 61-80.

- MARVA, Jeroni (1932), Curs Superior de Gramàtica Catalana. Ed. Barcino - Ed. Andorra, Barcelona.
- MASCARÓ, Joan (1972), Fonologia Catalana: Processos Segmentals i Ordenació Cíclica. Tesi de Llicenciatura inèdita. Universitat de Barcelona.
- MASCARÓ, Joan (1975), "Perceptual Level of Nonmain Stress in Catalan", article inèdit, MIT.
- MOLL, Francesc B. (1929) [i Antoni M. Alcover], La flexió verbal en els dialectes catalans. Biblioteca Balmes, Barcelona, 4 fascicles. Extret de l'Anuari de l'Oficina Romànica de Llengua i Literatura; II (1929), 73-184, III (1930), 73-168, IV (1931), 9-104, V (1932), 9-72.
- PERKELL, Joseph S. (1971), "Physiology of Speech Production: A Preliminary Study of Two Suggested Revisions of the Features Specifying Vowels". Quarterly Progress Report no. 102, Research Laboratory of Electronics, Massachusetts Institute of Technology, 123-138.
- Real Academia Española (1973), Esbozo de una Nueva Gramàtica de la Lengua Española. Espasa-Calpe, Madrid.
- ROCA PONS, Josep (1970), "Morfologia verbal catalana", Estudis Romànics, XII, 227-254.
- ROUVERET, Alain i Jean Roger VERGNAUD (1980), "Specifying Reference to the Subject: French Causatives and Conditions of Representations". Linguistic Inquiry, 11, 97-202.

RUBACH, Jerzy (1981), Cyclic Phonology and Palatalization in Polish and English. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warsaw.

SELKIRK, Lisa (1980), "The Role of Prosodic Categories in English Word Stress". Linguistic Inquiry, 11, 563-605.

WHEELER, Max (1974), Some Rules in a Generative Phonology of Modern Catalan. Tesi doctoral, Oxford University. Publicada amb el títol Phonology of Catalan, Basil Blackwell, Oxford, 1979.

WILKINSON, Robert W. (1974), "Tense/Lax Vowel Harmony in Telugu: Influence of Derived Contrast in Rule Application". Linguistic Inquiry, 5, 251-270.

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	V
I. LA CONDICIÓN DE CICLICITAT ESTRICTA	1
II. EL SISTEMA ACCENTUAL	19
1. Introducció	21
2. Accentuació a través de regla	24
3. Discussió	30
4. Accent subjacent	39
5. Alguns processos segmentals	44
6. Reducció Vocàlica	48
7. Més arguments a favor de l'accent subjacent	57
8. El cicle	60
9. La Ciclicitat Estricta	63
III. ALTERNANCES CONSONÀNTIQUES	77
1. Assimilació de nasals	80
2. L'assimilació d'oclusives i la Condició de Ciclicitat Estricta	83
3. Contínues i laterals	87
4. La distribució de <i>r</i> i <i>ř</i> i la regla de Contracció	90
5. L'Assimilació, la Contracció i el Cicle	98
6. Simplificació de grups consonàntics	100
7. Assimilació de Nasals i Simplificació de Grups	104
8. Caiguda de N	112
9. Caiguda de R	119
10. B a W	124

IV. MORFOLOGIA VERBAL	127
1. El sistema verbal.....	129
2. Verbs regulars.....	131
3. La classe IIIa i altres formes verbals anòmales.....	142
4. Verbs "regulars" de la conj. II i participis irregulars.....	151
5. Conjugació II: verbs amb g final d'arrel.....	155
6. Verbs amb arrel en w final.....	163
7. El tractament de les subregularitats.....	172
8. Verbs amb vocals alternants a l'arrel.....	185
9. Altres verbs irregulars.....	191
APÈNDIXS	195
Apèndix I: Nivell perceptual de l'accent no principal en els compostos.....	197
Apèndix II: Paradigmes de verbs irregulars de la conjugació II.....	203
NOTES	213
Capítol I.....	215
Capítol II.....	217
Capítol III.....	223
Capítol IV.....	227
Apèndix I.....	231
REFERÈNCIES	233

PUBLICACIONS DEL DEPARTAMENT
DE FILOLOGIA HISPÀNICA
DE LA UNIVERSITAT
AUTÒNOMA DE BARCELONA

1

GRAMÀTICA DEL DISCURS
GEMMA RIGAU i OLIVER

2

EL INFINITIVO EN ESPAÑOL
MARIA LUISA HERNANZ CARBÓ

3

LA FONOLOGIA CATALANA I EL CICLE FONOLÒGIC
JOAN MASCARÓ